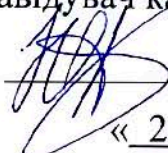

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ АРХІТЕКТУРИ БУДІВНИЦТВА ТА ДИЗАЙНУ
Кафедра архітектури та просторового планування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри АтПП

 Дорошенко Ю.О.
« 23 » грудня 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 191 "АРХІТЕКТУРА ТА МІСТОБУДУВАННЯ",
ОПП "ДИЗАЙН АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА"

Тема: Реноваційне формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів (на прикладі замку «Свірж», Львівська область)

Виконавець: Шашкова Ірина Сергіївна, магістрант групи АР-202м

Науковий керівник: Буравченко Сергій Григорович, канд. арх., професор

Керівник: Хлюпін Олександр Анатолійович, ст. викладач

Керівник: Пивоваров Олександр Григорович, ст. викладач

Консультанти з окремих розділів дипломної роботи і пояснювальної записки:

Конструктивна частина: Мартинів В'ячеслав Леонідович, д.т.н., професор

ІКТ та BIM-технології: Гордюк Іван Васильович, ст. викладач

Охорона навколишнього середовища: Гай Анжеліна Євгенівна, к.ф.-м.н., доцент

Охорона праці та безпека життєдіяльності: Федина Василь Петрович, к.т.н., доцент

Нормоконтроль: Костюченко Ольга Анатоліївна, канд. архітектури, доцент

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет архітектури, будівництва та дизайну

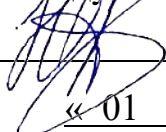
Кафедра архітектури та просторового планування

Галузь знань 19 «Архітектура та будівництво»
(шифр, найменування)

Спеціальність 191 «Архітектура та містобудування»
(шифр, найменування)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Дорошенко Ю.О.

« 01 » вересня 2021 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи

Шашкової Ірини Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові випускника в родовому відмінку)

1. Тема дипломної роботи: Реноваційне формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів (на прикладі замку «Свірж», Львівська область)

затверджена наказом ректора від «08» жовтня 2021 р., № 2184/ ст.

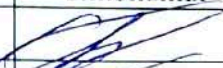

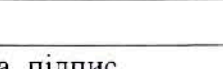
2. Термін виконання роботи: з 15 жовтня 2021 р. по 25 грудня 2021 р.

3. Вихідні дані до роботи: літературні джерела; дисертаційний фонд; опорний план місця проектування; матеріали фотофіксації місцевості та об'єктів, що розташовані поряд з об'єктом проектування; графічні матеріали та результати обстеження місця розміщення об'єкту проектування.

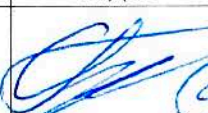

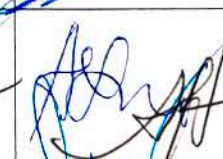

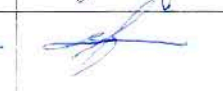
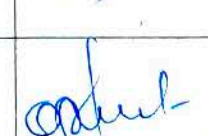
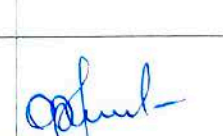

4. Зміст пояснювальної записки: анотації українською, російською та англійською мовами; перелік використаних термінів та скорочень; вступ; огляд використаних джерел і вибір напрямків дослідження; загальна методика та основні методи дослідження; відомості про проведені теоретичні та/або експериментальні дослідження; аналіз та узагальнення результатів дослідження; методичні рекомендації щодо застосування результатів дослідження у архітектурному проектуванні; вихідні дані для проектування; архітектурно-планувальне рішення; конструктивно-технічне рішення; використання ІКТ, САПР та BIM-технологій; охорона навколишнього середовища; охорона праці та безпека життєдіяльності; список використаних джерел; додатки (копії опублікованих праць, акти впровадження, додаткові матеріали, альбом креслень (ф. А3) – окремо).

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: 3 планшети розміром 600x840: презентація ходу наукового пошуку та його результатів; планувальні рішення (М 1:100, 1:200, 1:500); фасади (М 1:100, 1:200); архітектурно-конструктивні розрізи (М 1:200); наочні зображення об'єкту (перспектива чи аксонометрія); інтер'єри приміщень.

6. Календарний план-графік

№№ з/п	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Збирання вихідних матеріалів	27.09.2021р	
2	Аналіз джерельної бази. Вибір напрямків дослідження. План-проспект дипломної роботи	18.10.2021р	
3	Розробка теоретичної частини дипломної роботи	03.11.2021р	
4	Розробка методичних рекомендацій до архітектурного проектування за результатами дослідження	10.11.2021р.	
5	Виконання проектної частини дипломної роботи	22.11.2021р.	
6	Написання пояснювальної записки та автореферату дипломної роботи	06.12.2021р	
7	Розробка планшетної експозиції та комп'ютерної презентації. Підготовка всіх матеріалів до захисту і рецензування дипломної роботи	13.12.2021р	
8	Попередній захист дипломної роботи	17.12.2021р	
9	Контрольний перегляд, допуск до захисту	23.12.2021р	
10	Захист дипломної роботи	28.12.2021р.	

7. Консультанти з окремих розділів

Розділ	Консультант (посада, П.І.Б.)	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
I	Наукова частина Професор кафедри архітектури, канд. арх., професор Буравченко Сергій Григорович		
II	Архітектурна частина Ст. викладач кафедри архітектури Хлюпін Олександр Анатолійович; Ст. викладач кафедри архітектури Пивоваров Олександр Григорович		
III	Конструктивна частина Професор кафедри архітектури, д.т.н., професор Мартинов В'ячеслав Леонідович		
IV	ІКТ та BIM-технології Старший викладач кафедри архітектури Гордюк Іван Васильович		
V	Охорона навколишнього середовища Доцент кафедри екології, к.ф.-м.н., доцент Гай Анжела Євгенівна		
VI	Охорона праці та безпека життєдіяльності Доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг, к.т.н., доцент Федина Василь Петрович		
VII	Нормоконтроль Доцент кафедри архітектури Костюченко Ольга Анатоліївна		

8. Дата видачі завдання: « 01 » вересня 2021 р.

Науковий керівник дипломної роботи

(підпис керівника)

Буравченко С.Г.

(П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання

(підпис виконавця)

Шашкова Ірина Сергіївна

(П.І.Б.)

АНОТАЦІЯ

Шашкова І. С. Реноваційне формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів (на прикладі замку «Свірж», Львівська область). – рукопис.

Дипломна робота магістра архітектури та містобудування зі спеціальності 191 «Архітектура та містобудування», освітньо-професійної програми «Дизайн архітектурного середовища». - Національний авіаційний університет. Київ, 2021 р.

Магістерську дисертацію присвячено розробці і теоретико-практичному обґрунтуванню принципам реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів на прикладі замку «Свірж» Львівської області.

В даній роботі проведено аналіз сучасного стану замкових комплексів та особливостей їх сучасного використання. Окреслено перспективні напрямки збереження та використання замків, визначення напрямків та засобів їх збереження і використання, проаналізовано вітчизняний та зарубіжний досвід реконструкції та пристосування замкових комплексів, визначено основні нові функціональні елементи, що частіше використовуються у закордонній та вітчизняній практиці з реновації та адаптації об'єктів історико-культурної спадщини до сучасних функцій, розроблено основні прийоми реноваційного формування архітектурного середовища замків, що пристосовуються під культурно-туристичні комплекси, розроблено методичні рекомендації щодо реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів.

Вперше виявлено і охарактеризовано фактори, що впливають на реноваційне формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів. Визначено і теоретично обґрунтовано принципи реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів. Вперше розроблено прийоми реновації культурно-туристичних комплексів. Вдосконалено методику реконструкції та реставрації замків. Одержала

подальший розвиток теорія композиційної організації архітектурного середовища замків.

Розроблено методичні рекомендації щодо реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів. Їх працездатність апробована на прикладі реноваційного формування архітектурного середовища замку Свірж.

Вірність результатів дослідження підтверджена експериментальним проектуванням, проведеним в селі Свірж, Львівської області. Результати дослідження опубліковані у 5-ти публікаціях, зокрема у 2 статтях у фаховому виданні із списку ВАК України та 3 тезах доповідей.

Ключові слова: реновація, архітектурне середовище, пристосування, функція, замок, культурно-туристичні комплекси.

АННОТАЦІЯ

Шашкова И. С. Реновационное формирование архитектурной среды культурно-туристических комплексов (на примере замка «Свирж», Львовская область). - На правах рукописи.

Дипломная работа магистра архитектуры по специальности 191 «Архитектура и градостроительство», образовательно-профессиональной программы «Дизайн архитектурной среды». - Национальный авиационный университет. Киев, 2021

Магистерскую диссертацию посвящено разработке и теоретико-практическом обоснованию принципам реновационной формирования архитектурной среды культурно-туристических комплексов на примере замка «Свирж» Львовской области.

В данной работе проведен анализ современного состояния замковых комплексов и особенностей их использования. Обозначены перспективные направления сохранения и использования замков, определены направлений и способы их сохранения и использования, проанализированы отечественный и зарубежный опыт реконструкции и приспособления замковых комплексов, определены основные функциональные элементы, которые чаще всего используются в зарубежной и отечественной практике по реновации и адаптации объектов

культурного наследия к современным функциям, разработаны основные приемы реновационного формирования архитектурной среды замков, которые приспособливают под культурно-туристические комплексы, разработаны методические рекомендации по реновационному формированию архитектурной среды культурно-туристических комплексов.

Впервые выявлены и охарактеризованы факторы, влияющие на реновационное формирование архитектурной среды культурно-туристических комплексов. Определены и теоретически обоснованы принципы реновационного формирования архитектурной среды культурно-туристических комплексов. Впервые разработаны приемы реновации культурно-туристических комплексов. Усовершенствована методика реконструкции и реставрации замков. Получила дальнейшее развитие теория композиционной организации архитектурной среды замков.

Разработаны методические рекомендации по реновационному формированию архитектурной среды культурно-туристических комплексов. Их работоспособность апробирована на примере реновационного формирования архитектурной среды замка Свирж.

Верность результатов исследования подтверждена экспериментальным проектированием, проведенным в селе Свирж Львовской области. Результаты исследования опубликованы в 5-ти публикациях, в том числе в 2 статьях в специальном издании из списка ВАК Украины и 3 тезисах докладов.

Ключевые слова: реновация, архитектурная среда, приспособление, функция, замок, культурно-туристический комплекс.

Ключевые слова: реновация, архитектурная среда, приспособление, функция, замок, культурно-туристический комплекс.

SUMMARY

Shashkova Iryna. Renovation formation of the architectural environment of cultural and tourist complexes (on the example of Svirzh castle, Lviv region). - The manuscript.

Thesis Master of Architecture, specialty 8.06010203 "Design of architectural environment" - National Aviation University. Kyiv, 2021.

Thesis of the Master of Architecture in the specialty 191 "Architecture and Urban Planning", educational and professional program "Architectural Environment Design". - National Aviation University. Kyiv, 2021

The master's dissertation is devoted to the development and theoretical and practical substantiation of the principles of renovation formation of the architectural environment of cultural and tourist complexes on the example of Svirzh castle of Lviv region.

In this paper the analysis of a modern condition of castle complexes and features of their modern use is carried out. Perspective directions of preservation and use of castles, definition of directions and means of their preservation and use are outlined, domestic and foreign experience of reconstruction and adaptation of castle complexes is analyzed, defined the main new functional elements most often used in foreign and domestic practice of renovation and adaptation of historical objects are determined. -cultural heritage to modern functions, developed the basic methods of renovation of the architectural environment of castles, adapted to cultural and tourist complexes, developed guidelines for the renovation of the architectural environment of cultural and tourist complexes.

For the first time, the factors influencing the renovation of the architectural environment of cultural and tourist complexes have been identified and characterized. The principles of renovation formation of the architectural environment of cultural and tourist complexes are determined and theoretically substantiated. For the first time, methods of renovation of cultural and tourist complexes have been developed. The method of reconstruction and restoration of castles has been improved. The

theory of compositional organization of the architectural environment of castles was further developed.

Methodical recommendations on the renovation of the architectural environment of cultural and tourist complexes have been developed. Their efficiency has been tested on the example of the renovation of the architectural environment of Svirzh Castle.

The accuracy of the results of the study was confirmed by experimental design conducted in the village of Svirzh, Lviv region. The results of the study were published in 5 publications, including 2 articles in a professional publication from the list of the Higher Attestation Commission of Ukraine and 3 abstracts.

Key words: renovation, architectural environment, adaptation, function, castle, cultural and tourist complex.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЇ	4
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ, ТЕРМІНІВ	12
ВСТУП	14
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ РЕНОВАЦІЙНОГО ФОРМУВАННЯ	
АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА КУЛЬТУРНО-ТУРИСТИЧНИХ	
КОМПЛЕКСІВ	
	18
1.1. Структурно-змістовий аналіз теми дослідження	18
1.2. Пристосування пам'яток архітектури та містобудування, зокрема, замкової архітектури, під культурно-туристичні комплекси як напрямок їх збереження	20
1.3. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду реновації та ревіталізації замків..	25
1.4. Типологія культурно-туристичних комплексів.....	34
Висновки до 1 розділу.....	35
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕНОВАЦІЙНОГО	
ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА КУЛЬТУРНО-	
ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ	
	36
2.1. Методи дослідження	36
2.2. Фактори, що впливають на реноваційне формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів.....	38
2.3. Особливості архітектурно-планувальної організації і зонування територій замків, що пристосовуються під культурно-туристичні.....	40
2.4. Принципи реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів	42
2.5. Прийоми реновації та пристосування замків під культурно-туристичні комплекси	44
Висновки до 2 розділу.....	50
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РЕНОВАЦІЙНОГО	
ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА КУЛЬТУРНО-	
ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ	
	51

3.1. Аналіз передумов створення культурно-туристичного комплексу на основі реновації культурної спадщини.....	51
3.2. Архітектурно-планувальна організація і зонування території замку Свірж, що пристосовується під культурно-туристичний комплекс.....	53
3.3. Особливості інтеграції замкових комплексів в інфраструктуру туризму на прикладі замку Свірж(Рекомендації щодо проектування культурно-туристичних комплексів на основі реновації пам'яток замкової архітектури.....	53
3.4. Методичні рекомендації щодо реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів (на прикладі замку Свірж Львівської області).....	63
Висновки до 3 розділу	67
РОЗДІЛ 4. АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНЕ РІШЕННЯ ОБ'ЄКТУ	
РЕНОВАЦІЇ	70
4.1. Вихідні дані для реновації	70
4.1.1. Природно-кліматичні особливості ділянки забудови. Геодезичні та гідрогеологічні дані	70
4.1.2. Містобудівна ситуація.....	75
4.1.3. Генеральний план.....	76
4.2. Проектні рішення.	77
4.2.1. Архітектурна ідея об'єкту проектування (реновації).....	79
4.2.2. Функціонально-планувальна організація об'єкту реновації.	79
4.2.3. Об'ємно-просторова організація об'єкту реновації.....	82
4.2.4. Зовнішнє та внутрішнє опорядження будівлі.....	82
4.3. Техніко-економічні показники об'єкту.....	83
Висновки до 4 розділу.....	81
РОЗДІЛ 5. КОНСТРУКТИВНЕ РІШЕННЯ	82
5.1. Загальні характеристики конструктивного рішення.....	82
5.1.1. Характеристика прийнятого конструктивного рішення.....	84
5.1.2. Фундаменти, цоколь, їх конструкції.....	85
5.1.3. Стіни та перегородки.....	86
5.1.4. Перекриття та підлоги	87
5.1.5. Вертикальні комунікації	89

	11
5.1.6. Покрівля	90
5.2. Загальні характеристики технічних рішень.	93
5.2.3. Опалення та вентиляція та їх конструктивне значення.....	94
5.2.4. Водопостачання	97
5.2.5. Водовідведення.....	95
5.2.6. Електропостачання	95
Висновки до 5 розділу.....	96
РОЗДІЛ 6. ІКТ ТА ВІМ-МОДЕЛЬ ОБ'ЄКТУ ПРОЄКТУВАННЯ	97
6.1. ВІМ-модель об'єкту проектування.....	100
Висновки до 6 розділу.....	101
РОЗДІЛ 7. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	102
7.1. Вплив реновації замку Свірж Львівської області на навколишнє середовище..	120
7.2. Організаційні та технічні заходи щодо охорони навколишнього середовища	121
7.3. Природно-ландшафтна та історико-культурна цінність території.....	105
7.4. Вимоги до охорони територій пам'яток.	106
7.5. Режимы використання зон охорони пам'яток.	107
Висновок до 7 розділу.....	110
РОЗДІЛ 8. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ...	105
Вступ.....	119
8.1. Небезпечні та шкідливі фактори при будівництві та експлуатації будівель і споруд.....	122
8.2. Організаційні та технічні заходи по усуненню небезпечних та шкідливих чинників	121
8.3. Пожежна безпека будівель і споруд	126
Висновки до 6 розділу.....	128
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	129
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	135
ДОДАТКИ	144
Додаток А Копії публікацій	144
Додаток Б Фотофіксація	160

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ, ТЕРМІНІВ

ДБН – державні будівельні норми

Мм. – міліметрів

С. – село

Км. – кілометрів

Р. - року

Рис. – рисунок

Табл. – таблиця

З метою однозначного розуміння поняттєво-термінологічного апарату дослідження виділені основні терміни і поняття, які використовуються у тексті.

Архітектурне середовище – це просторова середовищна ситуація, яка є опрацьованою із позицій архітектури з врахуванням емоційно-художнього впливу за допомогою специфічних засобів архітектури.[55]

Культурний комплекс – поєднання об'єктів матеріальної та духовної культури (штучні споруди, що несуть у собі певний стиль, смаки людей, і самі люди з їх звичаями, костюмами, мовою). Частиною культурного комплексу є й природа, оскільки в ній, в сприйнятті її різними групами людей віддзеркалюється характерна для певної країни, регіону, спільноти система культурних цінностей.[26]

Туристичний комплекс – замкнута мережа споруд, що призначається для обслуговування туристів, і складається з бази для ночівлі (готелі, мотелі тощо), приміщення для харчування (ресторани, кафе, бари тощо), супутніх послуг (обладнані пляжі, оглядові та спортмайданчики, басейни, сувенірні крамнички тощо).

Туристичний комплекс - це 1) містобудівне утворення різного функціонального профілю, що складається з туристських установ, об'єднаних єдиним архітектурно-планувальним рішенням, загальною просторовою композицією та організацією обслуговування; 2) господарсько-організаційне та територіальне об'єднання групи туристичних підприємств - готелів, ресторанів, турбаз, кемпінгів та ін. [64]

Туристичний маршрут – попередньо спланована туристами або суб'єктом туристичної діяльності подорож, що може охоплювати один чи декілька туристських шляхів і характеризується визначеним порядком пересування туристів через певні географічні пункти.[62]

Культурно-туристичний комплекс – об'єкт, що реалізує у собі функції культурного туризму.

Реновація – це комплекс архітектурно-будівельних заходів, які включають в себе часткову або повну реконструкцію будівлі чи приміщення та їх адаптацію до нових умов функціонування та експлуатації; а також комплекс заходів, спрямованих на оновлення методів роботи, способів надання послуг, використання технічних засобів для якісного функціонування архітектурного об'єкта. [32, 33]

Реноваційне формування – сукупність дій з комбінацією реставрації, пристосування під актуальні функції, з жорстким обмеженням нового будівництва та створення об'єктів благоустрою на території пам'ятки.

Реконструкція – перебудова введених в експлуатацію в установленому порядку об'єктів будівництва, яка передбачає:

- удосконалення виробництва,
- підвищення його техніко-економічного рівня та якості продукції, що виготовляється,
- поліпшення умов експлуатації та проживання, якості послуг,
- зміну основних техніко-економічних показників (*кількість продукції, потужність, функціональне призначення, геометричні розміри тощо*),
- збереження елементів несучих і огорожувальних конструкцій,
- призупинення на час виконання робіт експлуатації об'єкта в цілому або його частин (за умови їх автономності).[8]

Реставрація – це зміцнення і відновлення зруйнованих або пошкоджених споруд - пам'ятників історії і культури, з метою збереження їх історичного та культурного значення. [72]

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день у всьому світі є актуальною проблема збереження культурної спадщини. Особливо проблематичним є збереження замкових комплексів через брак коштів на їх реконструкцію та реновацію та недостатню функціональність, що обмежує можливості їх використання. Дивлячись на досвід Європи, можна зробити спостереження, що вирішення цієї проблеми полягає в аналітичному визначенні напрямків їх подальшого використання та нових функцій використання, що дозволить пристосувати комплекси для сучасних потреб. Збереження замкових комплексів відбувається шляхом актуалізації їх функцій, інтеграції в сучасне життя суспільства.

Пам'ятки фортифікаційної (оборонної архітектури) займають особливе місце у духовному та культурному розвитку суспільства, а особливо у збереженні культурної спадщини, тому потребують застосування сучасних прийомів формування архітектурного середовища та впровадження нових функцій.

Зважаючи на виявлену проблему збереження архітектурної спадщини, актуальним і дуже важливим є пошук нового функціонального пристосування таких об'єктів, зокрема під культурно-туристичної комплекси. Історичні будівлі набуваючи нового функціонального призначення потребують розроблення відповідних архітектурно-планувальних рішень та прийомів формування архітектурного середовища. Тому, зважаючи на сказане, була обрана тема магістерської дисертації: «Реноваційне формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів(на прикладі замку «Свірж», Львівська область)».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана на кафедрі архітектури ФАБД Факультету Архітектури будівництва та дизайну НАУ. Робота має зв'язок з Міжнародною хартією з охорони й реставрації нерухомих пам'яток і визначних місць" (Венеціанська хартія, 1964

р.) та національними програмами із збереження пам'яток архітектури, зокрема ініціативою президента України «Велика реставрація».

Робота виконана на кафедрі архітектури ФАБД Факультету Архітектури будівництва та дизайну НАУ. Дослідження спрямоване на розв'язання задач по реконструкції пам'ятки архітектури національного значення № 481 - замку Свірж Львівської області під культурний центр визначених президентом національної спілки архітекторів від 15 вересня 2021 р.. Дослідження узгоджується з планом реконструкційно-реставраційних заходів у замку Свірж Львівської області (Президент Національної спілки архітекторів О.П.Чижевський).

Мета дослідження – визначення і теоретико-практичне обґрунтування принципів реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів.

Основні задачі дослідження:

1) вивчити сучасний стан досліджуваної проблеми та окреслити перспективні напрямки дослідження, зокрема сучасний вітчизняний і закордонний досвід з реновації та пристосування замків під культурно-туристичні комплекси;

2) виявити основні фактори, що впливають на реноваційне формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів;

3) визначити і теоретично обґрунтувати принципи реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів;

4) розробити прийоми реноваційного формування архітектурного середовища замків;

5) розробити методичні рекомендації щодо реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів та їх апробація у експериментальному проектуванні.

Об'єкт дослідження: архітектура культурно-туристичних комплексів.

Предмет дослідження: реноваційне формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів

Методи дослідження:

Теоретичні: аналіз літературних джерел, метод синтезу, метод індукції, метод дедукції, графоаналітичний метод, моделювання.

Емпіричні: спостереження, порівняння, метод аналогій, експериментальне проектування.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження:

вперше:

- *визначено і теоретично обґрунтовано* принципи реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів;

- *виявлено і охарактеризовано* фактори, що впливають на реноваційне формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів;

- *вперше розроблено* прийоми реновації культурно-туристичних комплексів;

- *вдосконалено* методику реконструкції та реставрації замків;

- *одержали подальший розвиток:* теорія композиційної організації архітектурного середовища замків.

Практичне значення одержаних результатів

Розроблено методичні рекомендації щодо реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів. Їх працездатність апробована на прикладі реноваційного формування архітектурного середовища замку Свірж.

Теоретичні результати дослідження можуть бути використані в реставраційній діяльності НСАУ та під час розробки нормативних документів, зокрема, ДБН.

Особистий внесок. Основний зміст роботи опублікований у 5-х публікаціях, зокрема, у 2-х фахових статтях у і 3-х тезах доповідей. У доповідях та публікаціях були розглянуті такі результати дослідження:

- підходи до пристосування пам'яток оборонної архітектури (на прикладі Замку Свірж Львівської області);

- прийоми реновації замкових комплексів та їх пристосування під сучасне використання на прикладі замку Свірж;
- принципи реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів;
- способи пристосування старовинних замків до сучасних потреб;
- методичні рекомендації з пристосування замкових комплексів до актуального використання.

Апробація результатів дослідження

Результати дослідження доповідалися на VIII Міжнародній науково-технічній конференції “Архітектура історичного Києва. Інформаційні технології» (Київ, 26-27 жовтня 2021 року), Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених і студентів «Політ. Сучасні проблеми науки» (Київ, 8-9 квітня 2021 року), «Архітектура та екологія» XI Міжнародна науково-практична конференція (м.Київ, 16-18 листопаду, 2020 року).

Публікації

Основні результати дослідження опубліковано у 4 публікаціях, зокрема у 2 статтях у фаховому виданні та 3 тезах доповідей.

Структура і обсяг дослідження. Дисертація складається із вступу, восьми розділів, висновків за розділами, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи - 140 сторінок, в тому числі 50 рисунків, 12 таблиць, список використаних джерел обсягом 74 найменувань та 2-ох додатків

РОЗДІЛ 1.

АНАЛІЗ РЕНОВАЦІЙНОГО ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА КУЛЬТУРНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ

1.1. Структурно-змістовий аналіз теми

Для формування поняттєво-термінологічної бази дослідження проведемо пошукове дослідження, засноване на структурно-змістовому (лексичному) аналізі теми нашого дослідження. Зазначене дасть змогу конкретизувати змістову спрямованість роботи і уникнути розгляду сторонніх питань. Ієрархічна схема структурно-змістового аналізу теми дослідження наведена на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Схема сутнісно-змістового аналізу теми магістерської дисертації

У результаті сутнісного аналізу теми магістерської дисертації побудовано ієрархічно-супідрядну схему термінологічно-понятійного апарату дослідження. Ця схема унаочнює структурну зв'язаність ключових понять, які становлять основу дослідження.

Закон України «Про охорону культурної спадщини» подає визначення понять, що стосуються культурної спадщини та її охорони: [2]

Культурна спадщина - сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини. [2]

Об'єкт культурної спадщини - визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а

також території чи водні об'єкти, інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність. [2]

Пам'ятка - об'єкт культурної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. [2]

Охорона культурної спадщини - система правових, організаційних, фінансових, матеріально-технічних, містобудівних, інформаційних та інших заходів з обліку (виявлення, наукове вивчення, класифікація, державна реєстрація), запобігання руйнуванню або заподіяння шкоди, забезпечення захисту, збереження, утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, ремонту, реабілітації, пристосування та музеєфікації об'єктів культурної спадщини. [2]

Зони охорони пам'ятки (далі - зони охорони) - встановлювані навколо пам'ятки охоронна зона, зона регулювання забудови, зона охоронюваного ландшафту, зона охорони археологічного культурного шару, в межах яких діє спеціальний режим їх використання. [2]

Пристосування - сукупність науково-дослідних, проектних, вишукувальних і виробничих робіт щодо створення умов для сучасного використання об'єкта культурної спадщини без зміни притаманних йому властивостей, які є предметом охорони об'єкта культурної спадщини, в тому числі реставрація елементів, які становлять історико-культурну цінність. [2]

Комплекси (ансамблі) - топографічно визначені сукупності окремих або поєднаних між собою об'єктів культурної спадщини. [2]

Музеєфікація – це певна діяльність, що намагається фізично або концептуально виділити будь-що з природного чи культурного середовища і надати йому музейний статус.

Реноваційне формування - сукупність дій з комбінацією реставрації, пристосування під актуальні функції та жорстко обмежене нове будівництво і створення об'єктів благоустрою на території пам'ятки.

Культурний туризм - це переміщення індивідів за межі їх постійного місця проживання, мотивоване інтересом відвідування культурних пам'яток, музеїв, історичних місць, художніх галерей, музично-драматичних театрів, концертів, участь у культурних подіях з метою отримання нової інформації, досвіду і вражень для задоволення їх культурних потреб [45, с.8].

Культурно-туристичний комплекс - об'єкт, що реалізує у собі функції культурного туризму.

1.2. Пристосування пам'яток архітектури та містобудування, зокрема, замкової архітектури, під культурно-туристичні комплекси як напрямок їх збереження

Пам'ятки архітектури в Україні перебувають в основному у задовільному або занедбаному стані. Це пов'язано в першу чергу з браком коштів у держави на збереження та охорону культурної спадщини. Через те, що об'єкти спадщини вже не використовуються за призначення, а нового функціонування вони не мають, відбувається їх руйнація. Як закордоном так і у вітчизняній практиці часто використовується метод музеєфікації пам'яток, як засіб збереження пам'ятки, що не вимагає великих втручань у об'єкт спадщини. Музеєфікація має два напрями реалізації: забезпечення екскурсій по вже існуючим об'єктам пам'ятки, без створення музею на її території; та створення музею на базі пам'ятки (Золочівський замок, Кам'янець-Подільська фортеця, Підгорецький замок та інш.). Але даний метод не задовольняє усі потреби відвідувачів, особливо якщо пам'ятка розташовується далеко за містом і не пристосована для розміщення та харчування туристів. Вирішенням питання збереження та актуалізації історичної спадщини може бути залучення громади та потенційних інвесторів до внесення таких об'єктів у активне соціо-культурне життя, шляхом їх пристосування під культурно-туристичні комплекси. Зробити

це можна різними засобами, одним з яких є внесення додаткових функцій: житлової (готелі, котеджі, кемпінги); харчування (кафе, ресторани); проведення масових заходів (театралізованих вистав, історичних реконструкцій, фестивалів, концертів); музейної (створення музею, виставкових просторів); туристична (туристичні маршрути, екскурсії) тощо. Дане вирішення проблеми дієве за умови виконання усіх необхідних робіт з реконструкції та реставрації, та приведення їх у стан, придатний до прийому відвідувачів. Впровадження нових функцій, включення до туристичних маршрутів забезпечить їх прибуток та збереження, а також включить у активне життя суспільства.

Для пристосування під культурно-туристичний комплекс можуть підійти не усі пам'ятки архітектури та містобудування, все залежить від їхнього розташування, стану збереження, об'ємно-просторової структури та зацікавленості туристів даним об'єктом спадщини. За даними характеристиками найкращим об'єктом для пристосування під культурно-туристичні комплекси підходять замки. Вони мають історико-культурну цінність, автентичність, привабливість для туристів, туристично-рекреаційний потенціал та їх архітектурно-планувальна структура дозволяє розміщувати усі необхідні елементи для обслуговування туристів та відвідувачів.

Якщо розглядати культурно-туристичний комплекс як систему, то можна виділити такі взаємопов'язані її складові:

Культурна складова:

- об'єкт спадщини (архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафту);
- музеї (існуюча пам'ятка-об'єкт музеєфікації);
- виставки (приміщення пам'ятки, виставкові приміщення, павільйони, під відкритим небом);
- фестивалі та концерти(амфітеатри, зали, тимчасові або постійні сцени та трибуни);
- театралізація (історичні реконструкції, турніри);

- свята (релігійні, державні, корпоративні, сімейні, сезонні, професійні).

Туристична складова:

- проживання(готелі, кемпінги, хостели, намети);
- харчування(кафе, ресторани, фаст-фуд, самостійне приготування їжі);
- торгівля (сувенірні, крамниці, ярмарки);
- відпочинок (сімейний, груповий, індивідуальний);
- туристична програма.

Дозвіллєва складова:

- майстерні (майстер-класи);
- активний відпочинок (спортивні ігри, походи, туристичні маршрути, рибалка, велопрогулянки, політ на повітряних кулях, скелелазіння, вело-, мото-, кінні та пішохідні екскурсії тощо);
- пасивний відпочинок (читання (медіатека), прогулянки (парк, сад), споглядання (оглядові майданчики, видові точки)).

Культурною складовою в даному комплексі є можливість проведення екскурсій, виставок, концертів, фестивалів, майстер-класів, ярмарок, а туристичною – можливість розміщення, харчування, відпочинку, торгівлі та проведення дозвілля.

Практичний зарубіжний досвід доводить, що замкові комплекси, що були пристосовані під нові музейні, туристичні та готельно-рекреаційні об'єкти мають більше шансів на збереження та активне соціо-культурне життя.

Можна виділити такі типи об'єктів культурної спадщини, що мають великий потенціал для подальшого розвитку у культурно-туристичній сфері:

- *фортеці;*
- *замки, палаці;*
- *ландшафтні парки;*
- *історичні центри міст.*

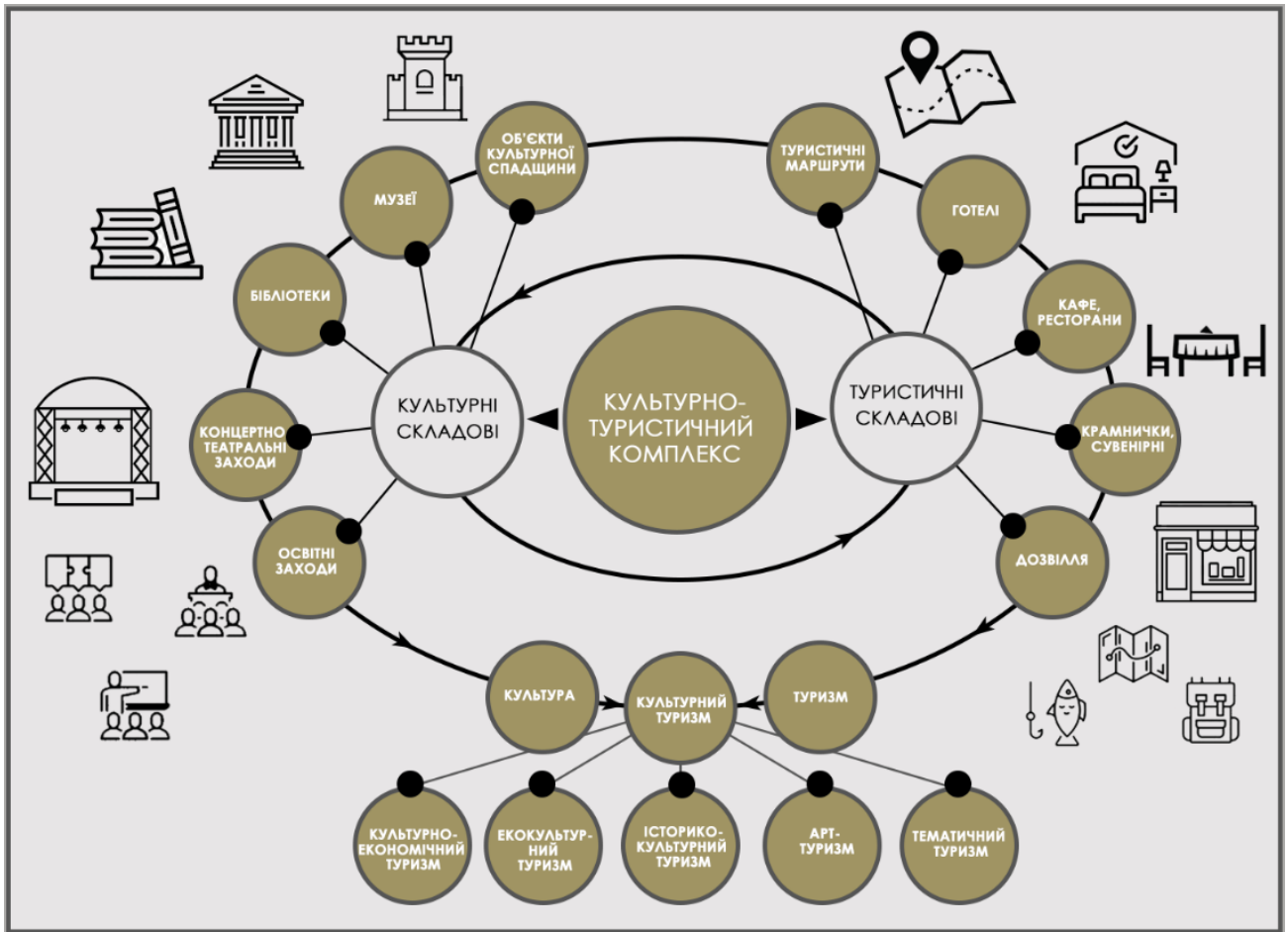

Рис. 1.2. Схема складових культурно-туристичного комплексу

З'являється все більше і більше напрацювань на дану тематику як за рубежом так і в Україні, що говорить про актуальність та потребу в проведенні комплексних робіт з реставрації, реконструкції та реновації пам'яток та їх пристосування до сучасного використання, зокрема, замків та палаців. Дана тематика розглядалась у таких працях:

«Принципи функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів розглядав у своїй праці» Андрусак У. Б. [2,3]

У своїй праці Андрусак У.Б. систематизувала замкові комплекси із врахуванням особливостей їх адаптації до нових функціональних елементів за такими категоріями:

« – I категорія – замкові комплекси, де сучасні функціональні елементи впроваджені безпосередньо всередині оборонних укріплень і споруд;

– II категорія – замкові комплекси, де нові функціональні елементи розміщені за межами периметру оборонних укріплень;

– III категорія – замкові комплекси, де передбачено водночас обслуговування у межах оборонних споруд і поза межами периметру укріплень"[3, с. 16].

У праці Зарічняк А.П. та Чернявської С.С. «Фортифікаційні споруди Карпатського регіону Румунії як об'єкт туристичної атракції» [6] були виділені напрямки європейської практики використання колишніх замкових комплексів та фортифікаційних об'єктів в сучасних умовах.

У праці Ігоря Лисого «Визначення та обґрунтування оптимальних способів утилітарного пристосування збережених замкових споруд Івано-Франківської області. Шляхи туристичної адаптації пам'яток замкової архітектури України» визначено та обґрунтовано оптимальні способи утилітарного пристосування збережених замкових споруд Івано-Франківської області, а також розглянуто суспільно-туристичну ревіталізацію замків Івано-Франківської області. [9,10,11]

Особливості адаптації історичних будівель до сучасного використання, методи визначення можливих шляхів їх пристосування до сучасного використання описав у своїй дисертації Босенко. [4]

Про музеєфікацію пам'яток архітектури та містобудування як засіб збереження історико-культурної спадщини описала у своїй роботі Марія Брич. [5]

Лесик О.В. у своїх публікаціях розглядає принципи реставрації пам'яток архітектури, а також описує замки та монастирі України. [7,8]

Сільвія Солдано у своїй праці описала і проаналізувала використання та повторне використання середньовічних руїн [12]

Але зазначені праці тільки частково охоплюють питання реновації архітектурного середовища замків, особливо коли йдеться про пристосування під культурні комплекси.

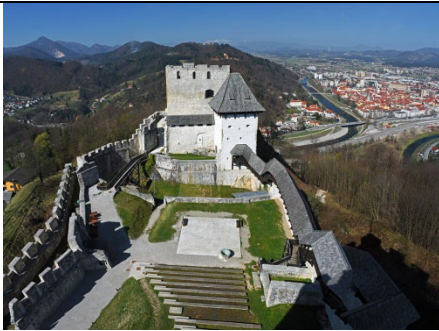
1.3. Аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду реновації та пристосування замків під сучасні функції

Таблиця 1.3.1

Аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду реновації, реконструкції та пристосування замків під сучасні функції

Зарубіжний досвід	
Назва об'єкту. Місце розташування.	
Фотофіксація	Характеристика
1.Фортеця Монжуїк. Барселона, Іспанія.	
	<p>У 2018 році бюро Forgas Arquitectes розробили проект з реставрації фортеці Монжуїк з її пристосуванням під культурно-розважальний заклад. При адаптації існуючих приміщень до нового використання і масового туристичного потоку вони дотримувались основних вимог, спрямованих на консолідацію пам'ятки, покращення її безпеки та доступності. Відбулись такі зміни: стелю зробили оглядовим майданчиком, різні приміщення поряд із парадним майданчиком набули нового призначення (кав'ярня, приміщення для проведення виставок чи майстер-класів), відновлено бастіон Святого Карла, старий арсенал перетворили на зону прийому відвідувачів, всередині бастіону розроблено нове ядро комунікацій. Також елементи канатної дороги було винесено за межі пам'ятки. у є фортифікаційною спорудою.</p> <p>У замку створили музей, де знаходяться старовинні гармати, лицарські обладунки та зброя.</p>

Продовження таблиці 1.3.1.

2. Верхній замок Целе. Словенія.

Під час останньої реконструкції було додано сучасний туристичний інформаційний центр та кафе «Вероніка», з якого відкривається приголомшливий вид на місто та його околиці. У цьому центрі розміщуються рекламні брошури та інформація про замок. У замку є різні програми, що діють за попередньою домовленістю: екскурсії, лицарська церемонія, королівський бенкет, весілля.

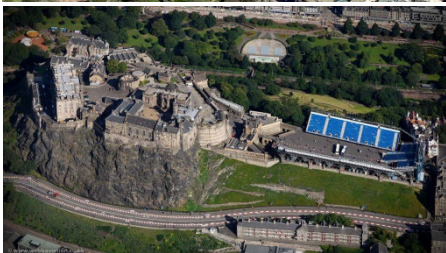
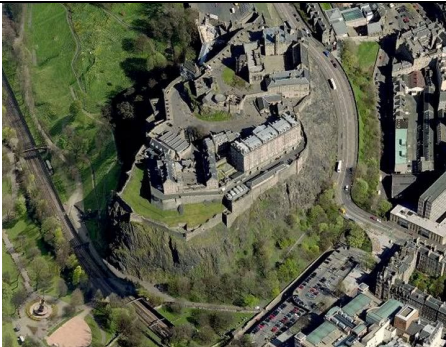
У даному замку важливим елементом поживалення та нового використання пам'ятки стало створення відкритого амфітеатру, у наслідок цього його було включено у різні заходи: щорічний захід «Під зірками Целе» з виставами та уявленнями про життя середньовіччя; музичні концерти; культурно-розважальна подія «Veronikini večeri» з різноманітними концертами, театральними виставами та іншими розвагами; традиційний середньовічний фестиваль «Dežela Celjska vabi...»; протягом літа діє програма «Жива історія», що пропонує взяти участь у боях на мечях з лицарями, стріляти з луків, фліртувати з принцесами, розкрити свою творчість у середньовічних майстернях тощо.

3. Замок Трсат. Рієка, Хорватія

У 19 столітті Трсатський замок був повністю реконструйований і відреставрований, в його стінах було побудовано мавзолей полководця Лавалю Нугента. Внутрішній двір замку перетворили на ресторан, і в літні місяці його відвідує багато туристів. У замку з'явилась галерея образотворчого мистецтва. В теплий період року програма замку насичена концертами під відкритим небом та театральними виставами. Також у ньому проводять покази мод та літературні вечори.

Також у Трсатському замку створено інформаційний центр.

Продовження таблиці 1.3.1.

4. Единбурзький замок. Велика Британія

У 1799-го році на території Единбурзького замку звели величезну кількість нових приміщень, серед яких легендарний Дім Губернатора та Казарми, названі архітектором «Нові». У 1880 році були проведені масштабні реставраційні роботи в багатьох приміщеннях. Зараз майже уся територія замку - це музей: у стінах казарм, «Домі губернатора», величезних залах та тюремних камерах, де розташовані численні виставки. Всі ці виставки розповідають про історію появи на «замковій скелі» фортеці та про боротьбу Шотландії за свою незалежність.

Влітку щорічно у замку відбувається фестиваль найкращих військових оркестрів світу (виступ шотландських барабанщиків, одягнених у національні костюми, волинників, які виконують на своїх інструментах національну музику Шотландії. «Замок світла») - чарівна 90-хвилинна подорож світла, звуку та дива, що демонструє історію, геологію та міфологію Единбурзького замку. Світлові інсталяції на фасадах замку - це видовище, яке хвилює, розважає та просвічує публіку різного віку та походження.

5. Замок Помбал. Округ Лейрії, Португалія

Замок Помбал пристосовано під туристичний центр. У 2015 році відбулась його реорганізація.

Студія Comoco Architectos спроектували центр для відвідувачів замку, включаючи озеленення території та ревіталізацію зручності і доступності для вже існуючих споруд.

Стратегія проектування озеленення приходу замку та ревіталізації замкової фортеці була відносно простою. Щодо попереднього, то вони відновили ще існуючі тротуари вапняковою бруківкою, а залишки засипали гравієм. В останньому вони внесли незначні зміни в перила в об'ємі кортенової сталі та розробили планування та меблі для виставкових приміщень, які займають кімнати вежі. Головним завданням студії було проектування нового об'єму для розміщення центру для відвідувачів. У описі цієї зручності вказувалося, що вона має передбачати три

приміщення: прийом для відвідувачів, кімнату для перегляду віртуальної історії замку та сховище.

Новий об'єм як про об'єкт, який має втілювати деяку неоднозначність: з одного боку, він повинен органічно поєднуватися з зовнішніми об'єктами замку, а з іншого – стати помітним новим доповненням до існуючих споруд.

6. Замок Ампурдан (Парадор Д'Емпурда). Місто Ла-Бісбаль-де-Ампурдан, Жирона, Іспанія

Castell d'Empordà - це замок, що виник у другій половині XIII ст. За архітектурним стилем замок представляє зразок пізньої готики та ренесансу. У XVII і XVIII століттях його було реконструйовано та оновлено.

Зараз Замок Ампурдан є місцевою визначною пам'яткою, на території якої розташовуються готель та ресторан, які у 1999 році заснували Альберт Дікс та Марго Верейкен. Для збереження було обрано його адаптацію під туристичний об'єкт, що включає у свої послуги музей, проживання та харчування.

7. Замок Хаапсалу. Естонія.

У 2019 студія KAOS Architects зробили підвісний міст, що був прикріплений переважно до консольних опір і стоїть окремо від стін городища. Конструкція мосту прикріплена до стін сталевими консолями, розташування яких обрано так, щоб мінімізувати пошкодження історичних стін замку.

Також було створено новий вхідний павільйон, що виглядає даниною старовині і в той же час ніби з цікавістю виглядає з-за стіни. Таке об'ємне рішення просторово виправдане: з'єднує поверхи, забезпечує доступ до підвалу, на перший поверх та дах – це як початок, так і кінець маршруту. Виставкові зали підвального поверху та допоміжні приміщення для персоналу з'єднані сходами. Павільйон спланований відкритим, світлим та легко доступним.

8. Руїни замку Хаммершус. Острів Борнхольм, Данія

Продовження таблиці 1.3.1.

	<p>У 1880 році архітектор Пітер взяв на себе найскладніше завдання з очищення та реставрації замку. Понад 40 років велися відновлювальні роботи, що включали тонкі виміри, роботи з документами, копітки розрахунки та звіряння. До цього часу біологи та ботаніки доглядають зелені насадження на території замку Хаммерсхус.</p> <p>Окремо від замку побудовано центр для туристів із панорамним видом на руїни замку Хаммерсхус та його околиці.</p>
---	---

9. Замок Хельфштин. Центральна Моравія, Чехія

	<p>Концепція Atelier-g ґрунтується на повазі до історичної будівлі та докладає великих зусиль, щоб зберегти автентичний характер замку.</p> <p>у <u>2020</u> році щоб занурити відвідувачів в історичний розвиток первісного ренесансного палацу, вони вставили нові екскурсійні маршрути у вже існуючі прогалини в руїнах, з'єднавши перший поверх із вищими рівнями палацу. Покрівля виконана зі скла на сталевих балках, сходи та пішохідні містки з кортенової сталі, а доріжки першого поверху – з полірованого бетону. Те, що раніше було дахом, тепер стало новим екскурсійним маршрутом. Будучи таким близьким до будівельних деталей оригінального палацу і настільки високим, як верхня частина стін, дозволяє публіці захоплюватися історичним значенням пам'ятки та прекрасним видом на навколишній регіон. На першому поверсі спроектовано мережу пішохідних зон і тротуарів. Палац отримав привабливий екскурсійний маршрут, який дозволяє відвідувачам ознайомитися з історією будівництва та насолоджуватися мальовничими краєвидами з пішохідних містків на верхніх рівнях замку, який колись був дахом.</p>
--	---

10. Замок Зігмундскрон (Фірмано). Південний Тіроль, Італія

Продовження таблиці 1.3.1.

	<p>У 1976 році руїни були частково відновлені приймаючою родиною, яка відкрила там ресторан. Навесні 2003 року, після довгих суперечок, Рейнхольд Месснер отримав концесію на будівництво свого давно створеного музею гір.</p> <p>У 2006 році в руїнах цього замку було відкрито четвертий гірський музей, заснований південно-тірольським альпіністом Рейнхольдом Месснером.</p> <p>Під час реставраційних робіт, у березні 2006 року, було виявлено неолітичну гробницю, в якій знайдено залишки скелета жінки. У замку створено невеликий музей новітньої історії, а на просторах музейної площі, що перевищує 1100 квадратних метрів, розміщена основна тема — людина і гора з безліччю різних предметів з усього світу, які символізують місце зустрічі людини з горою. Також у замку була побудована арена для проведення конференцій, виставок та концертів. З замку також можна насолодитися широким видом на басейн Больцаніни на північ. Усередині замку знаходиться ресторан.</p>
--	---

Вітчизняний досвід

Назва об'єкту. Місце розташування.

Фотофіксація

Характеристика

11. Кам'янець-Подільська фортеця. Місто Кам'янець-Подільськ, Україна

У Кам'янці-Подільському вирішили розробити концепцію розвитку старого міста.

На рахунок розвитку міста було напрацьовано чіткий план дій:

- підписання меморандуму про співпрацю стосовно збереження культурної спадщини Старого міста і реалізації програми «Велике будівництво» між відомчим Міністерством, народним депутатом, облдержадміністрацією і міською радою;
- реконструкція та реставрація Кушнірської башти і комплексу Нижньої Польської брами;
- розробка загальної концепції розвитку Кам'янця з акцентами на місто-музей, місто фестивалів, місто конференцій і бізнесу. [13]

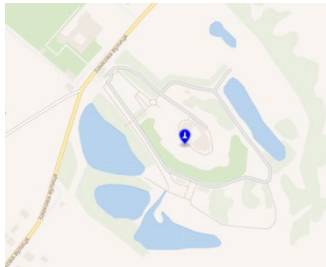
Продовження таблиці 1.3.1.

12. Замок Любарта. Місто Луцьк, Волинська область, Україна

Замок Любарта – це унікальний історико-архітектурний пам'ятник кінця XIII – XIV століття, головна визначна пам'ятка Луцька. У вежі зараз експонуються копії давніх картин, гравюр із виглядом замку.

Зверху знаходиться оглядовий майданчик, з якого відкривається чудовий вигляд не тільки на заповідник, а й на велику частину Луцька та територію поза ним.

Це архітектурно-меморіальний комплекс, який ілюструє вид найбільш укріпленої частини міської фортеці 1669-1708 років. Саме тут знаходиться пам'ятний знак жертвам Батуринської трагедії, загиблих в 1708 році. Воскресенська церква. Усипальниця Кирила Розумовського – останнього гетьмана України. Будинок генерального судді Василя Кочубея. Жіночий Ніколо-Крупицький монастир. Музей археології. Могила Петра Прокоповича – бджоляра, винахідника рамкового вулика.

13. Олеський замок.**Смт. Олесько, Золочівський район, Львівська область, Україна.**

Це пам'ятка архітектури та історії XIII—XVIII століття. У склад комплексу входять ресторан, готель та рекреаційна територія. Комплекс розташований поруч з легендарним дубом Залізняка – з одного боку, церквою Петра Калнишевського – з іншого, в самому серці Холодного Яру.

Зі стану руїни замок вивела ґрунтова реставрація і створення музею. Музеєфіковані цокольні приміщення та приміщення першого поверху, що в давнину використовувались як господарські. Житловими були приміщення другого та третього поверхів. Скрізь, де були залишки оздоблення стародавніх інтер'єрів, вони були відреставровані.

Продовження табл. 1.3.1.

14. Підгорецький замок. Село Підгірці, Золочівський район, Львівська область, Україна	
	<p>Даний замок є пам'яткою архітектури епохи пізнього Ренесансу і бароко. Підгорецький парк належить до пам'яток садово-паркового мистецтва державного значення. Замок потребує виконання комплексних робіт з реконструкції та реставрації. На території замку створено художній музей, також створено музей у будівлі замку</p>
15. Замок Попова. Місто Василівка.	
	<p>Родова садиба дворян Попових у Таврійській губернії (нині в Запорізькій області України).</p> <p>Щороку музей-заповідник "Садиба Попова" у Василівці відвідують близько 16 тисяч туристів.</p> <p>З 1993 року на території флігелів і кінного двору, що збереглися від садиби, організовано музей.</p>
16. Меджибізький замок. Місто Меджибіж, Хмельницька область, Україна	
	<p>За своєю формою Меджибізький замок нагадує видовжений трикутник. Фортеця ренесансного стилю складається з декількох будівель: самого замку, Офіцерської, Лицарської та Північної веж. Таким чином, ансамбль вдало поєднує в собі замкове мистецтво та оборонну фортецю.</p> <p>Замок зараз використовується для реконструкції історичних подій, проведення фестивалей, як краєзнавчий музей.</p> <p>.У <u>2001</u> році замок отримав статус Державного історико-культурного заповідника.</p>
17. Вежа Мурована (Острозький замок). Місто Острог, Рівненська область, Україна	

Продовження табл. 1.3.1.

	<p>Острозький замок це унікальний фортифікаційний ансамбль на Волині XIV – XVII ст., що входить до складу Острозького державного історико-культурного заповідника і належить до пам'яток архітектури національного значення. В приміщеннях башти виставковий простір для експозиції історико-краєзнавчого музею.</p>
<p>18. Замок Паланок. Місто Мукачево, Закарпатська область, Україна</p>	
	<p>Зараз у Мукачівському замку ведуться реставраційні роботи. У замку працює філіал Закарпатського краєзнавчого музею. Тут діють дев'ять залів історії, чотири — етнографії краю; картинна галерея; унікальна колекція іконопису; два зали, присвячені життю й творчості угорського поета і революціонера Шандора Петефі, який відвідав "Паланок" у липні 1847 р., — на пам'ять про це у 1997 р. на стіні Середнього замку встановлено меморіальну таблицю. Впровадження замку у соціокультурне життя населення відбувається засобом проведення на території замку фестивалей, концертів, щоу, літературних вечорів і майстер-класів. Також навчають різних середньовічних ремесел.</p>
<p>19. Золочівський замок. Місто Золочів, Львівська область, Україна</p>	
	<p>Історико-архітектурна пам'ятка XVII ст. національного значення, музей-заповідник Львівської галереї мистецтв, включений до туристичного маршруту «Золота Підкова Львівщини». У корпусах замку створено різні музей..</p>
<p>20. Жовківський замок. Місто Жовква, Львівська область, Україна</p>	
	<p>Це оборонний комплекс XVI ст. з палацом та каплицею всередині, зведений у стилі Ренесанс. Розташований в сучасному центрі м. Жовкви й відкритий для туристів</p> <p>На території замку створено музей, як філіал Львівської галереї мистецтв, та туристично-інформаційний центр. Замкові приміщення планується пристосувати під готельно-ресторанний комплекс.</p>

1.4. Типологія культурно-туристичних комплексів

Культурний центр – об’єкт, що вміщує у собі одну або декілька культурних функцій: музейно-виставкову, бібліотечну, концертно-театральну, освітню, клубову, та спеціалізований на поширенні цінностей, традицій у сфері культури та мистецтва.

Туристичний комплекс - сукупність рекреаційних підприємств, різних за функціями, розміщених на туристському маршруті й об’єднаних загальною функціональною програмою - туризм.

Туристичні комплекси включають різноманітні типи обслуговування: проживання (готелі); харчування (кафе, ресторани); відпочинку (басейни, пляжі, парки тощо); проведення дозвілля (туристичні програми).

Тобто проаналізувавши культурні та туристичні комплекси, можемо сформулювати таке поняття, як культурно-туристичний комплекс.

Культурно-туристичний комплекс - комплекс, що поєднує у собі культурні та туристичні функції. Культурно-туристичний комплекс вміщає у собі багато різних за функцією об’єктів, що повинні мати комфортні та продумані комунікаційні зв’язки між собою.

За типологією можна виділити такі складові культурно-туристичного комплексу та їх основні групи приміщень:

- об’єкт культурної спадщини (замок, фортеця, ландшафтний парк, історичний центр міста тощо) - поєднує усі функції культурно-туристичного комплексу навколо себе (домінанта комплексу);
- музей(вестибюль, експозиційні зали, лекційний зал, адміністрація, лабораторні та майстерні, фондосховища, технічні приміщення); [18, с.47]
- кафе, ресторан (вестибюль, гардероб, туалет, обідня зала, банкетна зала, виробничі приміщення, складські приміщення та додаткового обслуговування);
- готель (житлові, адміністративно-господарські, громадські, підсобні, інженерно-технічні приміщення);
- крамнички, сувенірні лавки;

Висновки до 1 розділу

Розкрито сутність основних понять, на яких ґрунтується дослідження. Зокрема поняття реноваційне формування визначається як сукупність дій з комбінацією реставрації, пристосування під актуальні функції, а жорстко обмежене нове будівництво та створення об'єктів благоустрою на території пам'ятки. Поняття культурно-туристичний комплекс визначається як об'єкт, що реалізує у собі функції культурного туризму.

Проведено аналіз сучасної світової практики реновації та пристосування замків під культурно-туристичні об'єкти. Виділено основні функціональні елементи, що найчастіше додають до замкових комплексів для поліпшення якості обслуговування відвідувачів та їх зацікавленості відвідати даний об'єкт спадщини. Детально виділено та описано складові культурно-туристичного комплексу: музей, готель, кафе, ресторан, інформаційні центри сувенірні крамнички, центри для відвідувачів тощо.

Успішна адаптація існуючих об'ємно-просторових рішень замків із новими функціональними складовими культурного та туристичного спрямування може бути здійснена на основі узагальнення вітчизняного та закордонного досвіду. На базі аналізу аналогічних вітчизняних та зарубіжних прикладів можна виділити нові функціональні елементи, що з'явилися в ході реновації та пристосуванні замків під культурно-туристичні комплекси: музеї, виставкові приміщення; готельні номери, готелі; кафе, ресторани, бари; інформаційні центри; центри для відвідувачів; оглядові майданчики; басейни; паркінги; літні амфітеатри; парки; збірно-розбірні сцени, трибуни, павільйони тощо.

Проаналізувавши досвід, підтверджено що збереження і актуалізація пам'яток культурної спадщини відбувається шляхом внесення їх у активне соціо-культурне життя за допомогою їх пристосування під туристично-рекреаційні комплекси.

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕНОВАЦІЙНОГО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ

2.1. Методи і методика дослідження

Для дослідження реновації замку та можливості його пристосування під культурно-туристичні комплекси використовувались загальнонаукові методи дослідження, такі як: теоретичні (аналіз джерельної бази, синтез, узагальнення) та емпіричні (спостереження, порівняння, експериментальне проектування, графічне моделювання).

В дослідженні використано комплекс з теоретичних та емпіричних методів дослідження. Так як реновація стосується відновлення пам'ятки, шляхом впровадження нового функціонального використання, за умови виконання усіх необхідних робіт з реставрації та реконструкції пошкоджених частин об'єкту спадщини, в дослідженні використано в більшій мірі емпіричні методи дослідження.

Теоретичні методи дослідження

Аналіз джерельної бази. Проаналізовано роботи відомих науковців в галузі реновації та реконструкції замків, та сучасного їх використання.

Метод індукції. Узагальнення існуючого досвіду реновації та пристосування замків під об'єкти туризму.

Метод дедукції. Теоретичне обґрунтування нагальності проблеми реновації замків на основі вивчення їх сучасного стану в Україні.

Метод синтезу. Виявлення факторів впливу та синтез методів реновації замків.

Метод аналогій. Вироблення рекомендацій на основі зіставлення даних про реновацію існуючих аналогічних об'єктів.

Емпіричні методи дослідження

Спостереження. Даний метод використовувався при ознайомленні з подібними об'єктами, що піддалися реновації.

Порівняння. Метод використовувався при порівнянні вітчизняного та зарубіжного досвіду проектування подібних об'єктів, методів та прийомів їх реновації .

Експериментальне проектування. Метод застосовувався при експериментальному проектуванні, ціль якого полягала у реновації та пристосуванні пам'ятки архітектури замку Свірж під культурно-туристичний комплекс .

Графічне моделювання. Метод використовувався при проектуванні підземного блоку обслуговування відвідувачів та внесення нового функціонального наповнення існуючих приміщень замку та його території.

Метод натуральних досліджень. Даний метод використовувався для візуального обстеження існуючої будівлі, фотофіксації та архітектурних обмірів.

Рис. 2.1. Схема загальнонаукових методів дослідження

2.2. Фактори, які впливають на архітектуру культурно-туристичних комплексів, що створюються на основі реновації замків

Фактори, які впливають на архітектуру культурно-туристичних комплексів, що створюються на основі реновації замків можна розділити на дві групи – зовнішні та внутрішні (рис.2.2.).

До зовнішніх факторів належать:

- Міжнародні та вітчизняні нормативні документи з охорони й реставрації пам'яток Венеціанська хартія, ЮНЕСКО
- існуючі пам'яткоохоронні вимоги та обмеження на території України,
- соціально-культурне значення,
- містобудівна значущість,
- містобудівне розташування,
- особливості ландшафту,
- природно-кліматичні умови місцевості,
- туристичний потенціал.

До внутрішніх факторів належать:

- ступінь збереження пам'ятки (конструкцій),
- об'ємно-планувальна організація,
- адаптивність архітектурно-планувальної організації,
- допустиме рекреаційне навантаження,
- автентичність і стиль об'єкту.

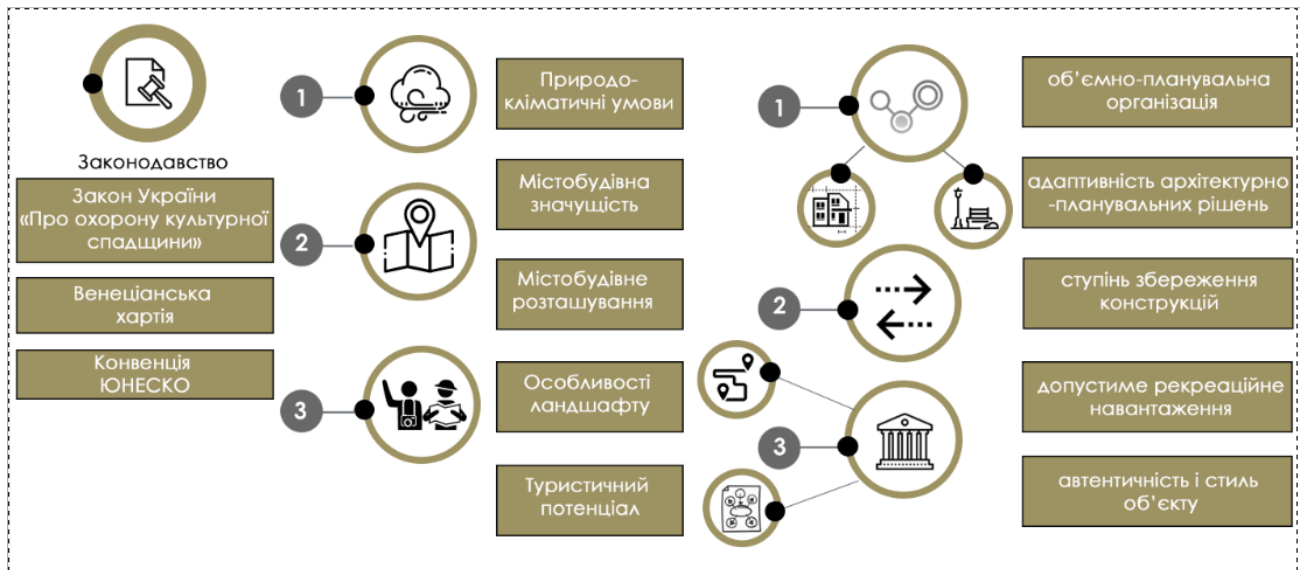

Рис. 2.2. Схема сутнісно-змістового аналізу теми магістерської дисертації

Міжнародні та вітчизняні нормативні документи з охорони й реставрації пам'яток.

Венеціанська хартія 1964. У зазначеному міжнародному документі визначено і сформульовано основні принципи охорони й реставрації нерухомих пам'яток та можливість втіленням їх у межах власної культури і традицій.

ЮНЕСКО - міжнародна організація, спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, яка сприяє розвитку національної культури, охороні пам'яток культури тощо, та прийняла Конвенцію про охорону Всесвітньої культурної і природної спадщини.

Закон України «Про охорону культурної спадщини». Закон регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь. Об'єкти культурної спадщини, які знаходяться на території України, у межах її територіального моря та прилеглої зони, охороняються державою.[2]

Існуючі пам'яткоохоронні вимоги та обмеження на території України Наказ про затвердження Порядку визначення меж зон охорони пам'яток.

Фактори, що впливають на відвідуваність культурно-туристичного комплексу:

- природне оточення: рельєф, рослинність, водойми, геологічні характеристики, кліматичні умови (з точки зору збереження експонатів та можливостей організації відкритої площадки), форма і розмір ділянки, обмеження використання, включаючи шум, вібрації та забруднення, придатність місцевості для проведення дозвілєвих заходів;
- містобудівна ситуація: наявність інших об'єктів спадщини, музеїв, місць дозвілля та відпочинку; архітектурне оточення; тенденція розвитку;
- структура населення: соціально-професійний і віковий склад, рівень освіти, культурні запити, туристи;
- транспортна доступність: система громадського транспорту в районі розташування комплексу, розміщення стоянок, пішохідна доступність;
- техніко-економічні міркування: благоустрій території, проведення супутніх будівництву комплексу (доріг, комунікацій тощо);
- спеціальні вимоги.[39, с.45-46]

2.3. Особливості архітектурно-планувальної організації і зонування територій замків, що пристосовуються під культурно-туристичні комплекси

1. Розташування у комплексі замку елементів культурно-туристичних комплексів.

Елементи культурно-туристичного комплексу є важливою частиною замку, та мають із ним тісні зв'язки.

Об'ємно-планувальне рішення культурно-туристичних об'єктів на території замків утворюють стилістичну та композиційну єдність із ыснуючими будівлями та спорудами замку.

Можна виділити ***такі варіанти взаємного розташування культурно-туристичних (функціональних) елементів в межах замкового комплексу:***

- 1) елементи інтегровані у будівлі замкового комплексу (готель, кафе, інформаційні центри розміщені у будівлях замку) варіант можливий через

нестачу території для будівництва окремих будівель для додаткових функцій;

- 2) елементи окремо розташовані від існуючих будівель замкового комплексу (в межах пішохідної доступності), взаємодія здійснюється через транспортно-пішохідні зв'язки;
- 3) елементи з комбінованим розташуванням - частково у будівлях замку, частково на території, та частково поза межами комплексу (інформаційні центри, готелі, кафе та ресторани, об'єкти культурної спадщини (пам'ятки архітектури), торгівельно-розважальні комплекси, магазини, паркінги, пляжі).

2. Поєднання на одній території всіх функціональних зон, необхідних для комфортного перебування у культурно-туристичному комплексі:

У замковому комплексі, що підлягає реновації, та пристосовується під культурно-туристичний комплекс мають бути створені всі умови для комфортного, цікавого, безпечного відпочинку відвідувачів. Тобто необхідні функціональні зони, що забезпечують основні потреби відвідувачів, залежно від їх інтересів та категорій (архітектори, студенти творчої направленості, туристи, відпочиваючі, учні шкіл та ліцеїв тощо):

- *культурний розвиток,*
- *професійне навчання (творчі майстерні для архітекторів),*
- *житло,*
- *харчування,*
- *дозвілля та розваг,*
- *спілкування,*
- *самоосвіти,*
- *відпочинку,*
- *видовищно-розважальна.*

3. Наявність у складі комплексу додаткових будівель і споруд – центрів відвідувачів, крамничок, музеїв, готелів, кафе та ресторанів, альтанок.

Додаткові будівлі і споруди у замковому комплексі - необхідні для активного використання об'єктів спадщини, та забезпечення усіх необхідних потреб відвідувачів.

Можна виділити *три варіанти розташування додаткових функцій у замкових комплексах :*

- 1) додаткові функції знаходяться у будівлях замку (внутрішні дворики замку(полівалентний простір), приміщення замку (готель, кафе, музей));
- 2) додаткові функції розміщуються на території замкових комплексів (знаходяться на території замкового комплексу як окремі об'єкти (готелі, музеї, альтанки, амфітеатри, центри відвідувачів, кафе та ресторани, інформаційні центри, паркінги));
- 3) додаткові функції розміщені комбіновано (частина об'єктів із додатковими функціями інтегровані у будівлі і споруди замку (кафе, ресторани, музеї), а інша частина розміщується на території комплексу (крамнички, альтанки, амфітеатри, музеї, інформаційні центри, готелі тощо), або навіть за його межами (паркінги, готелі тощо).

4. Обмежена поверховість.

Обмеження поверховості обумовлене вимогами безпеки, а також є умовою гармонійної єдності об'ємів культурно-туристичного комплексу та будівель і споруд замку, в яких всі житлові та господарські будівлі не перевищують 3-4 поверхи. Поверховість нових об'ємів (1-2 поверхи, як варіант використання підземних просторів) обумовлена охоронною зоною пам'ятки архітектури, її блакитною лінією, що впливає на гармонійне сприйняття історичного середовища.

2.5. Принципи реновації замкових комплексів

Реноваційне формування архітектурного середовища – це створення на основі реновації будівель зовнішнього та внутрішнього простору об'єкту спадщини, який буде адаптований під сучасні функції. Архітектурне середовище історичних будівель має свої особливості, які впливають на шляхи

реновації з урахуванням стану збереженості, історичної значущості, туристично-рекреаційного потенціалу, потреб сучасного суспільства та тенденцій розвитку технологій. Замкові комплекси відіграють активну роль у формуванні національної ідентичності, тому вони потребують включення у культурне та туристичне життя певного регіону.

В ході дослідження було визначено наступні *принципи реноваційного формування архітектурного середовища пам'яток архітектури* (на прикладі замків):

- *збереження історичного середовища* (важливих існуючих пам'яток та поліпшення їх стану);

- *гармонізації із навколишнім середовищем* (збереження композиційно-видових зв'язків);

- *визначення і гармонічного доповнення функцій* (музейна, туристична, культурна, навчально-наукова, оздоровчо-рекреаційна діяльність тощо);

- *безпеці експлуатації та доступності* (безпеку перебування на території комплексу, безпеку використання існуючих приміщень, доступність для людей з обмеженими можливостями);

- *комфортності перебування відвідувачів* (облаштування доріжок, додавання сходів, благоустрій території);

- *інформатизації середовища* (медіа-фасади, точки доступу Wi-Fi, вказівки, навігаційні стенди, 3D-мапінг, голографічні 3D-об'єкти тощо);

- *створення візуальних ефектів за допомогою освітлення* (загальна заливка фасаду світлом, локальне освітлення, приховане підсвічування, акцентоване освітлення, світлова графіка на фасаді (лазери, лінійні або точкові освітлювальні прилади), світлодіодне освітлення, контурне освітлення, світлові картини тощо)[58].

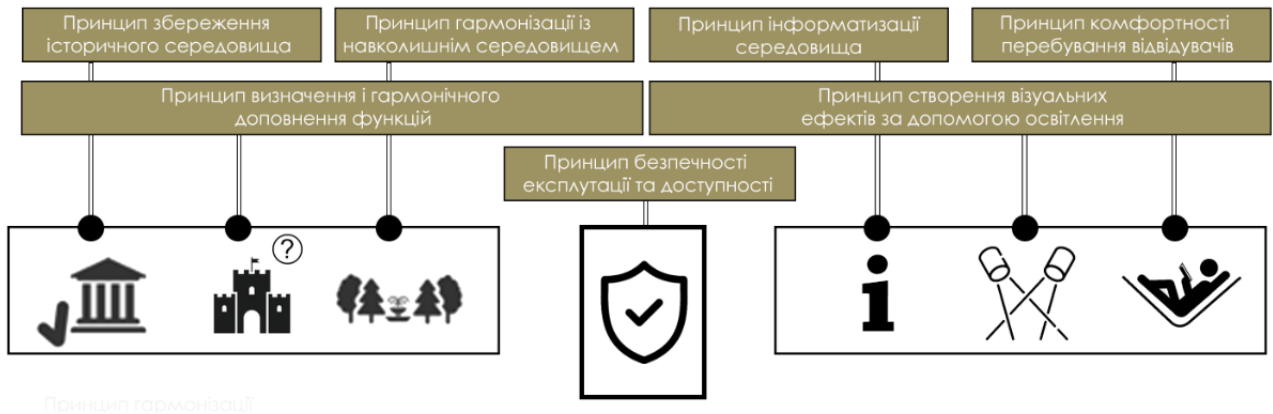

Рис. 2.3. Принципи реноваційного формування архітектурного середовища замків

Застосування визначених принципів є індивідуальними у кожному випадку реновації та залежить від багатьох аспектів, таких як: історико-архітектурна значущість; ступінь збереженості; експлуатаційні можливості; композиційно-просторове рішення; візуально-видові точки і зони сприйняття; містобудівне розташування; туристичні маршрути; запит суспільства; інвестиційні наміри власника історичного об'єкту у використанні об'єкту спадщини.

2.4. Прийоми і засоби реновації та пристосування замків під культурно-туристичні комплекси

Проаналізувавши вітчизняний та закордонний досвід ревіталізації замків було визначено такі засоби їх сучасного використання: музеєфікація, театралізація, адаптація до нових функцій, міфологізація, використання 3д-проекцій, інформатизація середовища, створення нових об'єктів на території замку. Застосування розроблених прийомів щодо реноваційного формування архітектурного середовища замків залежить від особливостей об'єкту, що планується пристосувати під сучасні функції.

Таблиця 2.4.1.
Засоби пристосування замків під сучасні об'єкти [61]

Назва, місце розташування	Засоби пристосування замків під сучасні функції	Вигляд
Гірський музей Месснера у замку Фірманно, Больцано, Італія	Музеєфікація (комплекс робіт пов'язаних зі створенням на базі замку музею)	
Продовження табл. 2.4.1.		
Фортеця Монтжуїк, Барселона, Іспанія	Адаптація приміщень до тимчасових або постійних виставок та заходів	
Замок Безено, Трентіно, (Італія)	Театралізація (реконструкція історичних подій, відтворення народних ремесел та інш.)	
Единбурзький замок, Шотландія, Велика Британія	Використання 3D проєкцій, 3D мапінга та освітлення замку та його території на певні свята та події	

Продовження табл. 2.4.1.

<p>Замок Гемпшир, Британія</p>	<p>Одіхам, Велика</p>	<p>Створення засобів інформатизації та навігації по замку та його території</p>
<p>Замок Бран як місце проживання Цепеша історичного прототипу Дракули – в Румунії.</p>	<p>Влада – графа</p>	<p>Міфологізація (зображення в інтер'єрах і коментарях екскурсоводів історичних подій та сюжетів літературних творів, зокрема казок, легенд і епосів)</p>
<p>Фортеця Барселона, Іспанія</p>	<p>Монтжуїк,</p>	<p>Заходи по пристосуванню вже існуючих приміщень та об'єктів комплексу до зручного та актуального використання.</p>
<p>Замок Барселона, Іспанія</p>	<p>Жиронелла,</p>	<p>Створення видових та оглядових майданчиків, та обладнання їх сходами, ліфтами, поручнями та інш..</p>

Продовження табл. 2.4.1.

1) відвідувальний центр замку Помбал, Португалія;
 2) вхідний павільйон в замку Хаапсалу, Естонія;
 3) замок Естлі, північний Уорікшир, Велика Британія;
 4) центр відвідувачів у замку Хаммершус, Данія.

Створення нових об'ємів та об'єктів:
 1) будівництво нового об'єкту на території комплексу;
 2) часткове додавання об'єму до частин замкового комплексу;
 3) новий об'єм всередині пам'ятки;
 4) новий об'єкт занурений у ландшафт.

Прийоми реноваційного формування архітектурного середовища замків, що пристосовуються під культурно-туристичні комплекси:

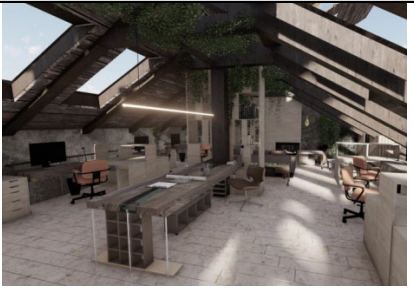
- організації підземних просторів для додаткових функцій;
- тимчасового або постійного покриття дворового простору замку;
- доповнення архітектурного середовища замку новими об'єктами (павільони, кіоски, великоплощинні одноповерхові будівлі тощо);
- додавання об'єкту в нових конструкціях в середині замку;
- внесення локальних змін в інтер'єрах замку з метою їх адаптації під нові функції.

Таблиця 2.4.2.

Прийоми реноваційного формування архітектурного середовища замків.

Назва прийому	Існуюча ситуація замку Свірж	Застосування прийому на прикладі замку Свірж
ДОДАВАННЯ ОБ'ЄКТУ В НОВИХ КОНСТРУКЦІЯХ В СЕРЕДИНІ ЗАМКУ		
		
Середньовічний замок XII Естлі, Уорікшир, Англія	Оборонна башта замку Свірж	Башта замку Свірж. (створення сходів та оглядового майданчику)
ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДЗЕМНИХ ПРОСТОРІВ ДЛЯ ДОДАТКОВИХ ФУНКЦІЙ		
		
Данський морський музей Хельсінгер (арх. бюро BIG Бьярке Ингельса) біля замку Кронборг, Данія	Територія замку Свірж	Пропозиційне рішення внесення підземного блоку додаткового обслуговування на території замку Свірж

Продовження табл. 2.4.2.

ТИМЧАСОВОГО АБО ПОСТІЙНОГО ПОКРИТТЯ ДВОРОВОГО ПРОСТОРУ ЗАМКУ		
		
Замок Юваль, Південний Тіроль, Італія	Верхній двір замку Свірж до застосування прийому	Тимчасове покриття дворіку замку Свірж для проведення концерту
ДОПОВНЕННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАМКУ НОВИМИ ОБ'ЄКТАМИ		
		
Центр відвідувачів поряд з руїнами замку Хаммершус, Данія	Територія замку Свірж до внесення нових об'єктів	Створення амфітеатру на території замку Свірж
ВНЕСЕННЯ ЛОКАЛЬНИХ ЗМІН В ІНТЕР'ЄРАХ ЗАМКУ		
		
Музеєфікація фортеці Монтжуїк, Барселона, Іспанія	Існуючий стан мансардного приміщення Південно- Західного корпусу замку Свірж	Проектне рішення пристосування мансарди Південно-Західного корпусу замку Свірж під творчі майстерні

Висновки до 2 розділу

У цьому розділі окреслено фактори, які впливають на формування культурно-туристичних комплексів, що створюються основи реновації замків; виявлено особливості та визначено і теоретично обґрунтовано принципи реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів; розроблено прийоми реноваційного формування архітектурного середовища замків.

Виявлено дві групи факторів, що впливають на реноваційне формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів: зовнішні (міжнародні та вітчизняні нормативні документи, пам'яткоохоронні вимоги та обмеження, містобудівна значущість, містобудівне розташування, особливості ландшафту, природньо-кліматичні особливості ландшафту, туристичний потенціал, соціо-культурне значення) внутрішні (ступінь збереженості пам'ятки, об'ємно-планувальна організація, адаптивність архітектурно-планувальної організації, допустиме рекреаційне навантаження, автентичність і стиль об'єкту).

У результаті проведеного дослідження виявлені наступні принципи реноваційного формування архітектурного середовища пам'яток архітектури (рис.3): збереження історичного середовища, гармонізації із навколишнім середовищем, визначення і гармонічного доповнення функцій, безпечності експлуатації та доступності, комфортності перебування відвідувачів, інформатизації середовища, створення візуальних ефектів за допомогою освітлення. Розроблено способи пристосування замків під сучасні функції: музеєфікація, театралізація, міфологізація, адаптація приміщень, проведення професійних свят, створення оглядових майданчиків, створення нових об'єктів.

Розроблено такі прийоми : організації підземних просторів; тимчасове або постійне покриття дворового простору; доповнення архітектурного середовища новими об'єктами; додавання об'єкту в нових конструкціях .

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РЕНОВАЦІЙНОГО ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА КУЛЬТУРНО- ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ

3.1. Аналіз передумов створення культурно-туристичного комплексу на основі реновації культурної спадщини...

Передумова – попередня умова існування, виникнення, діяння чогонебудь. За результатами проведених нами аналітично-пошукових досліджень були виявлені такі основні передумови реновації та пристосування замків України під культурно-туристичні об'єкти:

- 1) втрата пам'ятками замкової архітектури своїх функціональних властивостей;
- 2) відсутність коштів у держави на реконструкцію та реставрацію пам'яток;
- 3) відсутність виконання повноцінних комплексних робіт з реставрації та реконструкції пам'яток;
- 4) непридатний стан пам'яток для відвідування;
- 5) руйнація пам'яток, що мають велику історико-культурну та архітектурну цінність;
- 6) низький рівень інформованості населення про важливі об'єкти культурної спадщини;
- 7) великий туристично-рекреаційний потенціал замків.

Реновація та пристосування замків під культурно-туристичні об'єкти пов'язана з низкою практичних, проектних завдань які необхідно реалізувати для комплексної, системної та збалансованої реорганізації замкових комплексів. Що у свою чергу дасть можливість для пам'яток стати дохідними та самоокупними інституціями (за умови проведення необхідних реставраційних робіт).

У своїй праці «Суспільно-туристична ревіталізація замків Івано-

Франківської області» Ігор Лисий зазначив, що при впровадженні пам'яток у в сучасне життя, важливим є реалізація таких принципів:

- максимальне дотримання автентичного вигляду комплексу, первісного історико-культурного ландшафту (основних, допоміжних споруд і прибудов, садово-паркових ансамблів, інженерно-комунікаційних систем тощо);

- забезпечення вільного доступу для широкого кола людей, незалежно від сучасної функції об'єкта (туристів, екскурсантів, відвідувачів чи ін.);

- наявність стабільних доходів від режиму утилітарного використання з метою підтримання пам'ятки в належному технічному й експлуатаційному стані, здійснення ремонтно-реставраційних заходів чи допоміжних робіт.

[46,с.143]

Доцільність функціонального пристосування замкових комплексів під культурно-туристичні установи визначається на підставі:

- 1) історико-культурної, архітектурно-стильової, емоційно-естетичної, село-чи містобудівної й утилітарно-функціональної цінностей об'єкта;

- 2) архітектурного, етнокультурного, природно-рекреаційного потенціалу прилеглої території;

- 3) наявності розвинених туристично-екскурсійних маршрутів і практичних можливостей для організації нових;

- 4) інженерно-комунікаційних та транспортно-інфраструктурних показників району локалізації пам'ятки. [46,с.145]

До переваг реновації та пристосування замків під культурно-туристичні комплекси можна віднести:

- 1) поліпшення стану пам'ятки;
- 2) проведення необхідних реставраційних робіт;
- 3) підвищення функціонування та комфортності використання об'єкту;
- 4) залучення додаткових інвестицій та прибутку;
- 5) підвищення ролі даного об'єкту спадщини у соціо-культурному

житті населення;

- б) поліпшення розвитку туризму регіону та країни;
- 7) об'єкт культурної спадщини перетвориться з пасивного в активний об'єкт культурно-туристичного призначення (за умови збереження автентичності);

3.2. Особливості містобудівної організації культурно-туристичного комплексу

Основними особливостями містобудівного розташування замків в каркасі населених пунктів є:

1. Замки, розташовані у центрі населених пунктів.
2. Замки, розташовані за межами населених пунктів:
 - розміщені на живописному ландшафті, далеко від населених пунктів;
 - розташовані в живописному ландшафті, по сусідству з населеними пунктами, мають зручну транспортну інфраструктуру.
3. Замки, розташовані на окраїнах населених пунктів:
 - комплекси, які знаходяться на живописному ландшафті, відокремлені та частково оточені навколишньою забудовою.

Поєднання культурно-туристичних комплексів із існуючою забудовою замків та фортифікаційних об'єктів залежить від ряду вимог щодо охорони та збереження пам'яток історико-культурної спадщини.

Місце знаходження елементів культурно-туристичних комплексів, в межах замків та фортифікаційних об'єктів залежить від таких аспектів: рівень історико-культурної цінності, рівень збереження пам'ятки, вимоги щодо охоронювальної зони пам'ятки, містобудівного розташування, потреб суспільства щодо використання даного об'єкту.

Проаналізувавши зарубіжний та вітчизняний досвід використання замків, можна виділити такі типи розташування (розміщення) культурно-туристичних комплексів в системі замкового комплексу:

- у будівлях замку;
- розташовані поряд із існуючими будівлями та спорудами, але вони відокремлені від них;
- інтегровані у живописний ландшафт, для збереження візуального сприйняття пам'ятки архітектури та її видових точок;
- розташовані на території комплексу як окремі об'єкти, що беруть активну участь у створенні композиції та формуванні архітектурного середовища комплексу замку.

Вирішення питання сучасних функцій культурно-туристичних комплексів у замках потребує проведення комплексного дослідження спеціалізації використання замку, його історія, попит суспільства у використанні цього замку, навколишньої забудови, ландшафтів та видів туризму які притаманні цій місцевості.

3.3. Архітектурно-планувальна організація і зонування території замку

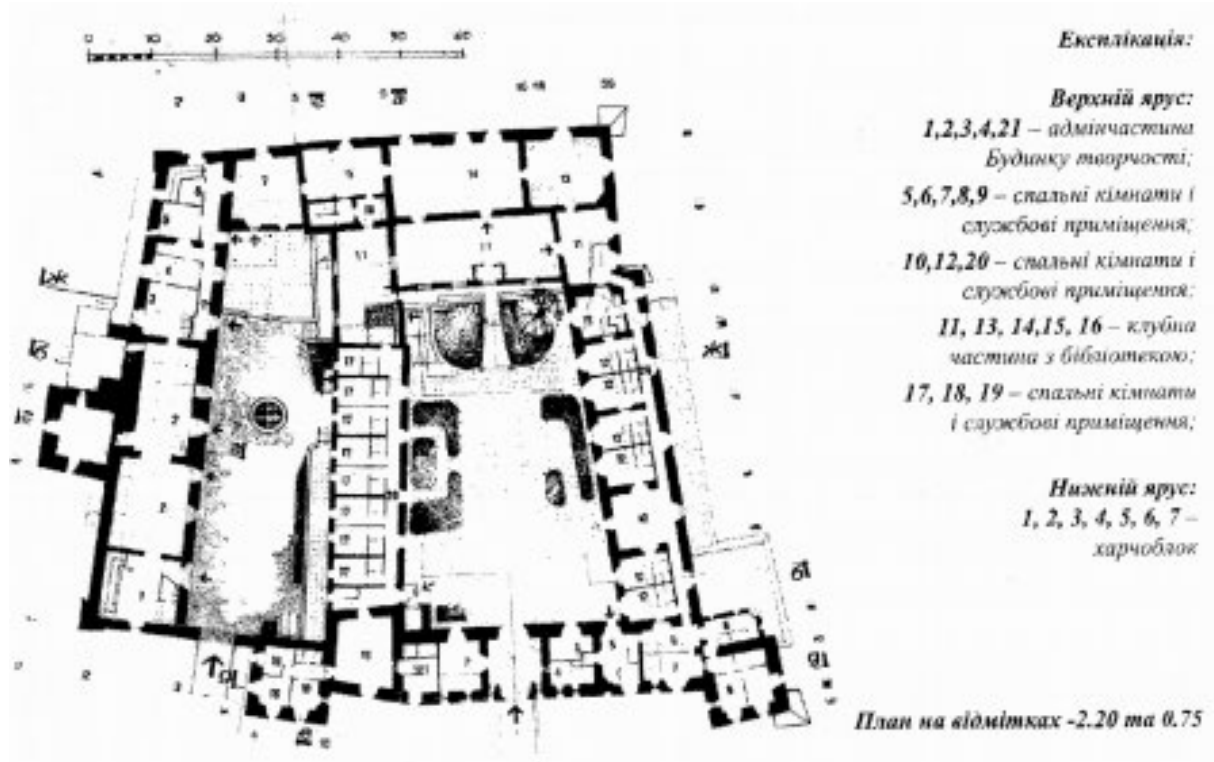
Свірж, що пристосовується під культурно-туристичний комплекс

Замок Свірж - унікальний пам'ятник оборонної архітектури XV-XVII століть. Сам замок Свірж має статус пам'ятки архітектури національного значення №481. На території замку є ще оборонна башта (руїни), яка теж має статус пам'ятки архітектури національного значення №1392.

Територія замкового комплексу у селі Свірж має не чітку геометричну форму. До складу комплексу входять такі пам'ятки архітектури: замок, оборонна башта, грот та церква. Домінантою у місцевості села Свірж є якраз замок, що розташовується на пагорбі околиць села. Головна дорога до замку поділяє його на праву та ліву частини. Біля замку розташовується штучно зроблена водойма, що огинає замок з трьох сторін та має у плані форму, схожу на підкову. До головної брами замку примикає міст, з права від замку

знаходиться оборонна башта та грот. Архітектурно-планувальна особливість комплексу це живописність та гармонія із навколишнім середовищем. Комплекс має відкриту структуру, не закриту кріпосними стінами, що створює багато видових точок.

Територія замку замку більше використовувалась як місце проживання резидентів, в радянські часи замок використовувався як школа трактористів, зраз замок є Будинком творчості архітекторів. У 2021 році замок відкрили для відвідування.

3.3.1. План поверху замку Свірж на відмітці -2.20 та 0.75

Замковий комплекс має такі функції [59]:

- ландшафтно-рекреаційна - територія парку та озера;
- житлова – готельні номери у замку;
- сакральна – біля паркової території замку розташовується церква Святої Трійці та Успіння Богородиці (греко-католицька);
- наукова та навчально-виховна, – резиденція, будинок творчості Національної Спілки Архітекторів України (проведення конференцій, зустрічей, семінарів, з'їздів, конкурсів, літніх практик

- для студентів);
- святкування різних подій (оренда замку) - проведення весіль та інших заходів;
 - концертно-фестивальна - проведення різних фестивалів (етно-фестиваль Svirzh World Music Festival 2009, рок-фестиваль Woodstock Ukraine-2016; фестиваль Ivivmozart прем'єра опери Бортнянського «Алкід»; фестиваль «Вежа»);
 - кінематографічна (кінозйомка) - зйомки фільму Кшиштофа Зануссі «Ефір»; зйомки фільму "Довбуш" Олесь Санін, зйомки фільму "Д'артаньян і три мушкетери " у замку Свірж).

Таблиця 3.3.1

Схеми розміщення нових функціональних елементів в межах замкових комплексів [60]

Рис. 1 Замок Ператалада, Месура, Ператалада, Іспанія

Замок Перталада використовується в основному як готельно-туристичний комплекс, для цього було зроблено перепланування окремих частин існуючих споруд. Також біля замку є інформаційно-туристичний центр, багато кафе, ресторанів, барів і готелів. Простір біля вежі пристосовано під рекреаційну функцію: розташовано басейн, ресторани столики, підсвітка. У приміщеннях будівель, що поряд із вежею на першому поверсі розташували кафе та рецепцію, зал для різних заходів, а на другому поверсі розташовано готельні номери.

Продовження таблиці 3.3.1

«ЗАМОК СВІТЛА» - ЧАРІВНА 90-ХВИЛИННА ПОДОРОЖ СВІТЛА, ЗВУКУ ТА ДИВА, ЩО ДЕМОНСТРУЄ ІСТОРІЮ, ГЕОЛОГІЮ ТА МІФОЛОГІЮ ЕДИНБУРЗЬКОГО ЗАМКУ. СВІТЛОВІ ІНСТАЛЯЦІЇ НА ФАСАДАХ ЗАМКУ - ЦЕ ВИДОВИЩЕ, ЯКЕ ХВИЛЮЄ, РОЗВАЖАЄ ТА ПРОСВІТЛУЄ ПУБЛІКУ РІЗНОГО ВІКУ ТА ПОХОДЖЕННЯ.

ТУРИСТИЧНА, ФЕСТИВАЛЬНО-ВИДОВИЩНА, РОЗВАЖАЛЬНА, ХАРЧУВАННЯ МУЗЕЙНА, ВИСТАВКОВА ФУНКЦІЇ

ЕДИНБУРЗЬКИЙ ЗАМОК, ШОТЛАНДІЯ, ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Рис. 2 Единбурзький замок, Шотландія, Велика Британія

Цей замок вперше у стінах руїн запусив проект "Замок Світла"- захоплюючи 90-хвилинну подорож світла, звуку та проєкцій, що демонструє історію, геологію та міфологію Единбурзького замку. У цьому замковому комплексі ряд приміщень, пристосовано до функцій обслуговування: два кафе/ресторани, кілька магазинів та численні історичні експонати.

ЗАМОК ПОМБАЛ, ПОМБАЛЬ, ПОРТУГАЛІЯ

ДОСТУПНІСТЬ, ТУРИЗМ, ДОСУГ

Рис. 3 Замок Помбал, Помбаль, Португалія

У замку Помбал було додано новий об'єм для відвідувачів та систему сходів, майданчиків та доріжок для зручного сприйняття пам'ятки з різних видових точок. Новий об'єм

використовується як туристично-інформаційний медіа простір, де можна проводити конференції, лекції та майстер-класи.

Рис. 4 Верхній замок Целе, Целе, Словенія

Як пристосування замку до концертно-фестивальної функції було зроблено відкритий амфітеатр та площу для сцени, а позаду місць для глядачів до башти примикає оглядовий майданчик зі сходами. У теплі пори року це місце оздоблюється збірно-розбірними конструкціями для влаштування різних заходів.

ФОРТЕЦЯ-ЗАМОК ТРСАТ, ТРСАТ, РІЕКА, ХОРВАТІЯ

Рис. 5 Фортеця-замок Трсат, Трсат, Ріека, Хорватія

У замку Трсат створено винний бар та кафе з терасою. Замок активно використовується для різних заходів із застосуванням 3д проєкцій на фасадах замку. На зимові свята замок стає прикрасою міста завдяки декоруванню, підсвічуванню, святковим ярмаркам.

Таблиця 3.3.2.

Просторовий розподіл нових та існуючих функціональних елементів в межах замкових комплексів (зарубіжний досвід)[59]

Перелік функціональних елементів			Назви замкових комплексів
у межах внутрішнього периметру замку		поза межами периметру замку	
- відвідувальний центр - мультимедійна кімната	- оглядові майданчики - кафе	- кафе - паркінг - парк для прогулянок - церква	- Замок Помбаль, Помбаль, Португалія
- глядацька зала під відкритим небом - літній амфітеатр	- оглядовий майданчик	- туристично-інформаційний центр - паркінг	- Верхній замок Целе, Целе, Словенія
- музей	- ресторан	- готель - відкритий басейн - бар, ресторан - інформаційно-туристичний центр - паркінг	- Замок Ператалада, Месура, Ператалада, Іспанія
- інформаційно-туристичний центр	- кафе - винний бар	- скульптурна галерея - Парк	- Фортеця-замок Трсат, Трсат, Рієка, Хорватія
- каплиця - кафе	- історичний музей - національний музей війни	- збірно-розбірна сцена та трибуни - ресторан - сад - паркінг - оглядовий майданчик	- Единбурзький замок, Шотландія, Велика Британія
- музей - ресторан - кінотеатр	- оглядові майданчики - відкритий амфітеатр	- паркінг - тенісний клуб - готелі	- Замок Фіріміано (Зігмундскрон), Больцано, Італія
- готель - церква	- ресторан - тераса	- оглядові майданчики	- Замок Д'Емпорда
- музей - вхідний павільйон - церква	- ігровий майданчик - оглядові майданчики	- паркінг - музей - інформаційно-туристичний центр - парк	- Замок Хаапсалу, Естонія

3.4. Особливості інтеграції замкових комплексів в інфраструктуру туризму на прикладі замку Свірж

Найхарактернішими та популярними об'єктами туризму є саме архітектурні пам'ятки, серед яких замки та фортифікаційні комплекси займають велику роль. Саме автентичність, загадковість, містичність та характерна архітектура замків приваблює туристів з усього світу. Для того аби замок мав багато відвідувачів важливим є його розташування в межах населених пунктів, розробка туристичних маршрутів, наявність транспорту та належної системи обслуговування.

При виборі об'єкту культурної спадщини для пристосування під культурно-туристичний комплекс, важливі його такі характеристики (рис.3.4.1): історико-культурна, архітектурно-стильова, емоційно-естетична, містобудівна цінність; наявність розвинених туристично-екскурсійних маршрутів і можливість створення нових; архітектурний, етнокультурний, природно-рекреаційний, видовищно-розважальний потенціал прилеглої території; стан інженерно-комунікаційної та транспортної інфраструктури району розміщення пам'ятки.

На території Львівської області можна виділити такі основні види туризму: рекреаційний; історико-пізнавальний; фестивальний; археологічний; пізнавальний; етнографічний; культурний; релігійний; екологічний; зелений; етнічний; гастрономічний; винний; оздоровчий.

У зв'язку з потребами туристів під час конкретного виду відпочинку, будівлі культурно-туристичного комплексу мають повністю забезпечувати відвідувачів усім необхідним. Види туризму суттєво впливають на внутрішнє наповнення комплексу.

Отже, аналізуючи всі потреби туристів, культурно-туристичний комплекс доречно підлаштовувати під кожну з цих потреб, щоб залучити якомога більшу кількість відвідувачів. Орієнтуючись на це можна виокремити повний перелік складових культурно-туристичного комплексу: готель, музей, сувенірні лавки,

крамниці, ресторани, бари, кафе, фестивальний простір, амфітеатр, місця для спокійного відпочинку, дитячий простір, вхідна група, побутова група, паркінг.

Узагальнення та висновки щодо закономірностей та об'ємно-планувальних прийомів культурно-туристичних комплексів вдалось виокремити, завдяки дослідженню подібних комплексів, на кількох ієрархічних рівнях: **I рівень – місто – регіон; II рівень – комплекс, що входить до складу міста** (культурно-туристичний, розважальний тощо); **III рівень – структурний елемент в межах комплексу** (музей, готель, ресторан, бар, майстерня, крамниця тощо).

На першому ієрархічному рівні розглядається пам'ятка архітектури, на базі реновації якої створено культурно-туристичний комплекс, в системі регіону. Важливим є не розгляд окремо взятого комплексу, а й актуальність та рентабельність його зведення безпосередньо в конкретному місці. Можливість включення міста в регіональні та міжнародні туристичні маршрути, зручна міська інфраструктура, наявність благоприємного природно-рекреаційного потенціалу є фундаментальним для початкового етапу зведення споруди музейно-туристичного комплексу.

Львівська область славиться своєю історичною спадщиною і має чимало визначних місць, які були б цікаві для відвідування. На Львівщині можна виокремити кілька галузей туризму з-поміж яких можуть обирати туристи. Зокрема, це історико-пізнавальний, зелений, активний, рекреаційний, подієвий, релігійний, освітній туризм тощо.

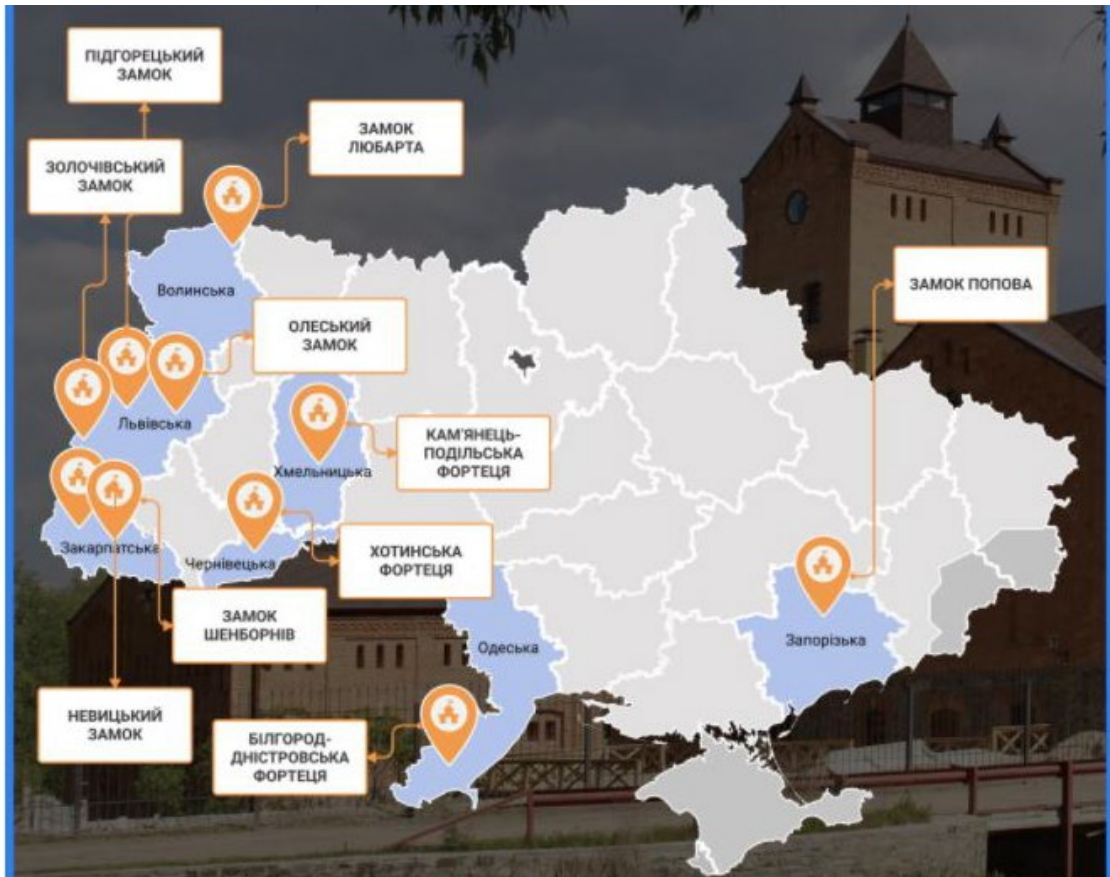

Рис. 3.4.2. Карта добре збережених замків і фортець України

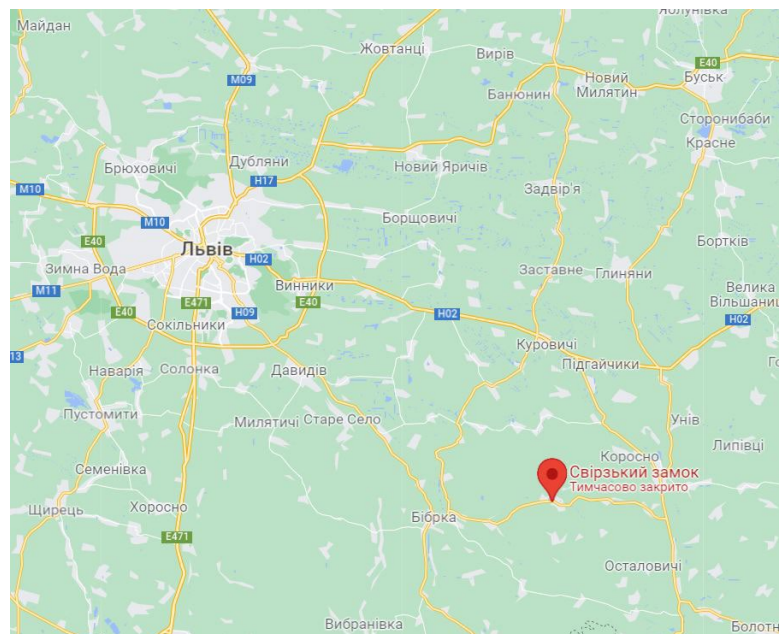

Рис. 3.4.3. Схема розміщення замку Свірж відносно обласного центру

На рисунках 3.3.3.-3.3.9. зображено відстань від замку Свірж до близ розташованих замків та обласного історичного центру.

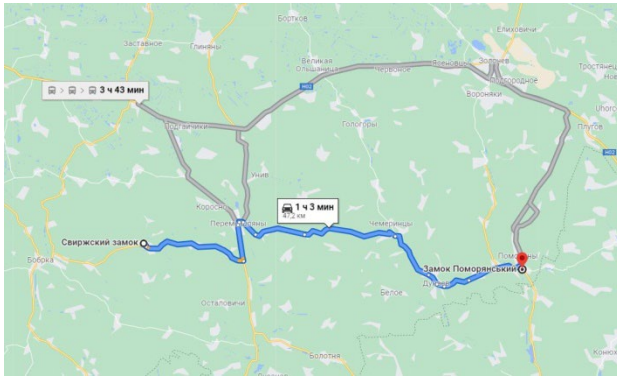

Рис. 3.4.4. Замок Свірж – Поморянський замок

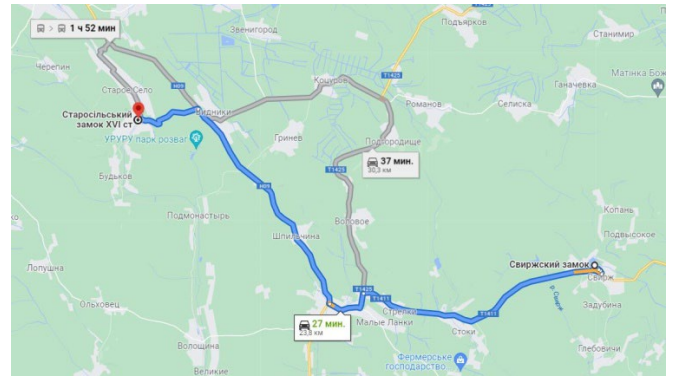

Рис. 3.4.5. Замок Свірж – Старосільський замок

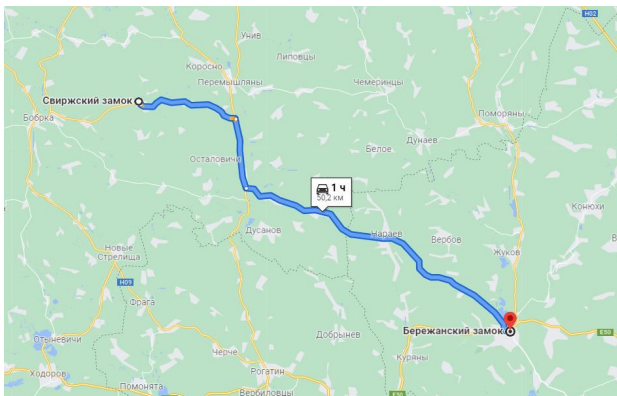

Рис. 3.4.6. Замок Свірж – Бережанський замок

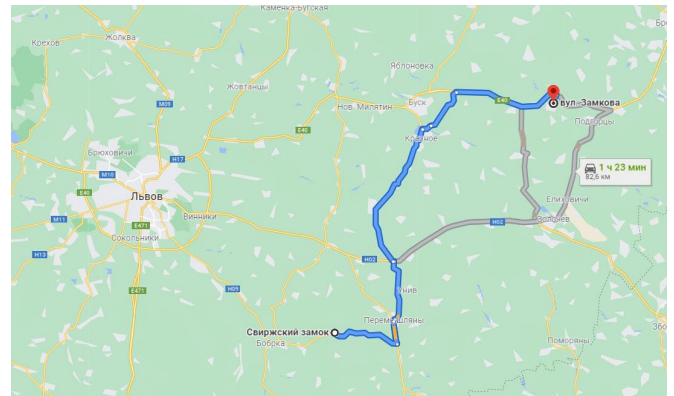

Рис. 3.4.7. Замок Свірж – Підгорецький замок

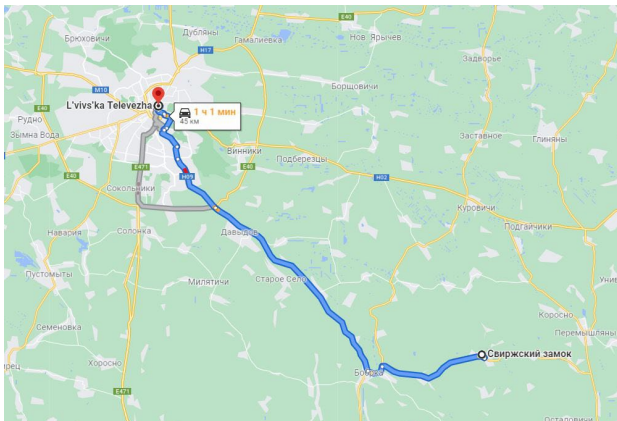

Рис. 3.4.8. Замок Свірж – Історичний центр Львову

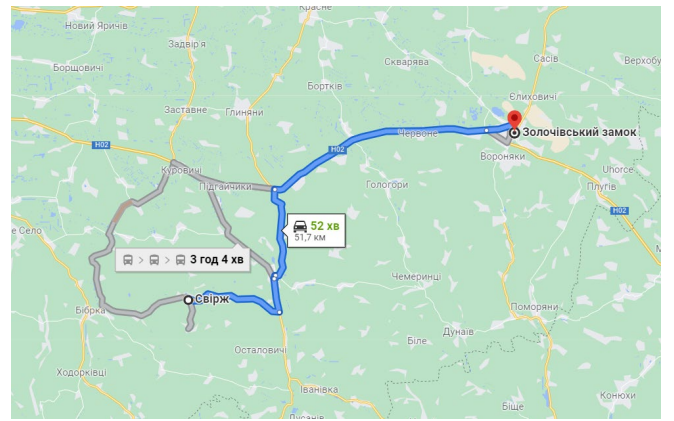

Рис. 3.4.9. Замок Свірж – Золочівський замок

Проаналізувавши розташування близорозташованих до Свірзького замку об'єктів історико-культурної спадщини, можна логічно вийти на створений Борисом Возницьким туристичний маршрут «Золота підкова» Львівщини. Цей маршрут був створений для популяризації замкової спадщини Галичини, до

нього входять Олеський, Золочівський, Підгорецький, Свірзький замки, а іноді ще й Жовківський, Поморянський та Старосільський замки.

Рис. 3.4.10. Карта туристичного маршруту «Золота підкова» Львівщини

Але для туризму важливим є розробка декількох маршрутів та сценаріїв відвідування пам'яток. При створенні туристичного маршруту необхідно враховувати такі фактори, як: сезонність, категорія та вік відвідувачів, мета відвідування, форма організації туристичної подорожі (індивідуальна, групова), типи туристів.

Проаналізував Свірж та інші замки, що розташовані в Львівському районі, було обрано найоптимальніший варіант туристичного маршруту – побачити усі 5 замків.

Може бути багато варіантів маршруту, залежно від мети та тривалості подорожі: тур вихідного дня (2-3 доби), довготривала подорож (від 3 діб і більше).

Для того, щоб більше приділити увагу замку Свірж, необхідно планувати так, щоб відвідувачі снідали та обідали у замку, або вечеряли. .

1 туристичний маршрут: (Львів – Олесько – Підгірці – Золочів – Свірж – Старе Село – Львів);

1 туристичний маршрут: (Львів – Свірж – Поморяни – Золочів – Підгірці – Олесько – Львів);

3 туристичний маршрут: (центр Львова – Свіржський замок – Поморянський замок – Золочівський замок – Підгорецький замок – Олеський замок – Львів).

Рис. 3.4.11. Карта запропонованого туристичного маршруту «Львівське намисто»

3.5. Методичні рекомендації щодо реновації та пристосування замків під культурно-туристичні комплекси.

Проектом передбачена реновація замку Свірж та його пристосування під культурно-туристичний комплекс, важливим є надання йому туристичної та

обслуговуючої функції. Важливим етапом відновлення життя у історичному середовищі замку є визначення його ролі в туризмі Львівщини та туристичного потенціалу. В той же час замок Свірж є не тільки Будинком творчості архітекторів, а й в першу чергу він є важливим об'єктом туризму, складовою туристичного маршруту «Золота підкова Львівщини» Замок Свірж є середовищем розвитку соціальної активності, культурного збагачення, відпочинку тощо.

Не втрачаючи своїх історично сформованих художніх якостей, замок одержить нове, набагато збільшене функціональне і соціальне значення.

Етапи реновації та пристосування замків під культурно-туристичні комплекси:

1. Порівняльний аналіз історичної та сучасної планувальних структур, створення історико-опорного плану замку та прилеглої території;
2. Визначення ступеню історико-архітектурної значущості пам'ятки замкової архітектури, тенденцій формування та розвитку (стиль, характер забудови, період створення);
3. Визначення та аналіз ступеню збереження, на скільки замковий комплекс відповідає сучасним вимогам;
4. Визначення сучасних потреб у використанні замку, та висновки якими новими функціями необхідно доповнити історичне середовище, чого не вистачає замку для прийому відвідувачів, що потрібно додати та чим доповнити, щоб замок активно використовувався;
5. Формування задач з реновації та пристосування замку під культурно-туристичний комплекс: збереження візуальних зв'язків між існуючими будівлями комплексу та новими об'єктами; упорядкування композиційно-планувальної структури комплексу, враховуючи нові функціональні елементи; упорядкування й доповнення системи транспортних та пішохідних зв'язків; формування та адаптація під сучасні умови і потреби пішохідних доріжок та площ; благоустрій території замку; визначити необхідні функціональні

елементи культурно-туристичного комплексу та розробити його інфраструктуру, інтегровану у історичне середовище; створення паркових алей, рекреаційних зон; запропонувати сучасне використання та відновлення занедбаних приміщень замку та споруд на його території, з урахуванням розробленого функціонального зонування комплексу; вирішення питання щодо стилістичного рішення архітектури нових об'єктів з додатковими функціями, задля гармонійного поєднання із існуючими будівлями та характерною архітектурою замку;

Гармонійне поєднання історичного середовища пам'ятки архітектури із новими функціональними об'єктами є однією з важливою задач композиційної цілісності усього комплексу.

Висновки до 3 розділу

У даному розділі було розглянуто особливості пам'яток архітектурної спадщини та виділено важливі характеристики від яких залежить можливість та доречність їх пристосування під культурно-туристичні комплекси: історико-культурна, архітектурно-стильова, емоційно-естетична, містобудівна цінність; наявність розвинених туристично-екскурсійних маршрутів і можливість створення нових; архітектурний, етнокультурний, природно-рекреаційний, видовищно-розважальний потенціал прилеглої території; стан інженерно-комунікаційної та транспортної інфраструктури району розміщення пам'ятки.

Проаналізовано архітектурно-планувальні рішення генплану замку Свірж та його функціональні зв'язки. У функціональному зонуванні території визначено характер зв'язків між різними функціональними зонами, розроблено архітектурно-планувальні рішення вузлів функціональних зон, запропоновано об'ємно-планувальні рішення підземного блоку з додатковими функціями обслуговування відвідувачів у структурі території замку.

Для впровадження замку Свірж у культурно-туристичне життя регіону, необхідним було розроблення туристичного маршруту, в якому замок Свірж приймав би ведучу роль. Було визначено і охарактеризовано основні замки

Львівської області, що розташовані неподалік замку Свірж. Проаналізовано їх пропозиції щодо обслуговування відвідувачів та їх розташування відносно села Свірж. У результаті проведеного аналізу було розроблено туристичний маршрут «Львівське намисто» до якого входять 5 замків Львівщини, що мають зручне сполучення зі Свірзьким замком.

Виходячи зі стану збереженості об'єкту культурної спадщини, особливостей його архітектурно-планувальних рішень, особливостей функціонування, навколишньої забудови запропоновано методичні рекомендації щодо реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів на основі замків:

1. Визначення об'єкту культурної спадщини, що має великий потенціал для розвитку у культурно-туристичній сфері – замок, палац, фортеця, ландшафтний парк, історичний центр міста;

2. Порівняльний аналіз історичної та сучасної планувальних структур, створення історико-опорного плану об'єкту спадщини та прилеглої території;

2. Визначення ступеню історико-архітектурної значущості пам'ятки архітектури, тенденцій її формування та розвитку (стиль, характер забудови, період створення);

3. Визначення та аналіз ступеню збереження, на скільки пам'ятка відповідає сучасним вимогам;

4. Визначення сучасних потреб у використанні об'єкту спадщини, та висновки якими новими функціями необхідно доповнити архітектурне середовище, чого не вистачає для прийому відвідувачів, що потрібно додати та чим доповнити, щоб пам'ятка активно використовувалась;

5. Формування задач з реновації та пристосування замку під культурно-туристичний комплекс: збереження візуальних зв'язків між існуючими будівлями комплексу та новими об'єктами; упорядкування композиційно-планувальної структури комплексу, враховуючи нові функціональні елементи; упорядкування й доповнення системи транспортних та пішохідних зв'язків;

формування та адаптація під сучасні умови і потреби пішохідних доріжок та площ; благоустрій території; визначення необхідних функціональних елементів культурно-туристичного комплексу та розробка їх інфраструктури, інтегрованої у історичне середовище; створення паркових алей, рекреаційних зон; розроблення пропозицій із сучасного використання та відновлення занедбаних приміщень та споруд на його території, з урахуванням функціонального зонування комплексу; вирішення питань щодо стилістичного рішення архітектури нових об'єктів з додатковими функціями, задля гармонійного поєднання із існуючими будівлями та характерною архітектурою замку.

РОЗДІЛ 4. АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНЕ РІШЕННЯ ОБ'ЄКТУ ПРОЕКТУВАННЯ

4.1. Вихідні дані для реновації об'єкту

4.1.1. Природно-кліматичні особливості ділянки забудови.

Геодезичні та гідрогеологічні дані

Замок Свірж, що піддається реновації та пристосуванню під культурно-туристичний комплекс знаходиться у південно-східній частині Львівської області на 35км від обласного центру.

Рельєф місцевості за місцем проектування, в цілому, рівнинний. Підземні води - на глибині 8,0-10,0 м. Нормативна глибина промерзання ґрунтів - 0,8 м.

Ландшафт місцевості відноситься до Подільської групи - горбогірні пластово-ярусні височинні, переважно покриті лесовидними суглинками.

Рослинний світ – дубові та букові ліси з домішкою широколистяних порід (липи серцелистої, клена гостролистого, ясеня звичайного, в'яза голого).

Водний баланс області дорівнює 838 мм.

Ґрунтовий покрив місцевості – сірі, світло-сірі та темно-сірі опідзолені (лісові).

Село Свірж знаходиться в смузі Головного Європейського вододілу. Територія села також входить в межі сильно розчленованої скульптурної височини Опілля (Подільська височина). Для даного району характерна розчленованість рельєфу системою невеличких річок – р.Свірж, р.Любешка та інш., через с.Свірж протікає протікає р.Лозова та притока р.Свірж.

Об'єкт проектування розташовується у селі Свірж Львівської області, що відноситься до I температурної зони.

Для Львівського району характерні наступні кліматичні умови:

- *клімат помірно-континентальний, м'який, з високим зволоженням;*
- *кількість опадів становить — 750—1000 мм.*
- *середня температура січня — (−4°), липня +17,7°;*

- середньорічна температура — $+7,4^{\circ}\text{C}$;
 - абсолютна мінімальна температура — -25°C ;
 - абсолютна максимальна температура — $+27^{\circ}\text{C}$;
 - річна кількість опадів - 500–600 мм опадів (головним чином влітку);
 - ґрунти дерново-підзолисті;
- вітровий режим : переважають південно-східні вітри взимку.

Таблиця 4.1.1.

Температура повітря

Місяць	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Рік
Середня температура, $^{\circ}\text{C}$	-4,0	-2,7	1,4	7,9	13,4	16,3	17,7	17,2	13,0	8,0	2,5	-2,2	7,4

Середньорічна температура змінюється від $6,7^{\circ}\text{C}$ на півночі області до $8,1^{\circ}\text{C}$ на південному сході. Найвища температура спостерігається у липні, найнижча у січні.

Рис. 4.1. Карта-схема температурних зон України [18]

Таблиця 4.1.2.
Кліматичні характеристики Львівської області [18]

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Сер.темп. (°C)	-3	-1.7	2.7	9.3	14.3	17.7	19.6	19.1	14.3	9	4.2	-0.6
Max (°C)	-5.6	-4.7	-1.3	4.3	9.4	13.2	15.2	14.8	10.4	5.8	1.8	-2.8
Min (°C)	-0.5	1.2	6.6	13.9	18.6	21.7	23.6	23.3	18.3	12.6	7	1.6
Норма опадів (мм)	47	49	55	63	96	96	118	85	77	59	54	53
Вологість (%)	83%	82%	75%	68%	70%	72%	74%	72%	74%	77%	83%	82%
Дощові дні (Д)	9	9	9	10	11	11	11	9	8	7	8	9

Середня температура за опалювальний період (-4°), липня $+17,7^{\circ}$);

Таблиця 4.1.3.
Напрямок вітру [18]

Область, місто	Переважний напрям вітру, його повторюваність, % Середня швидкість вітру, м/с											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Львівська область	$\frac{3,28}{4,0}$	$\frac{\text{ПдСх}29}{4,0}$	$\frac{\text{ПдСх}27}{4,1}$	$\frac{\text{ПдСх}19}{3,7}$	$\frac{\text{ПдСх}22}{3,2}$	$\frac{3,27}{3,0}$	$\frac{3,29}{2,8}$	$\frac{3,27}{2,6}$	$\frac{3,28}{2,9}$	$\frac{3,23}{3,4}$	$\frac{\text{ПдСх}25}{4,0}$	$\frac{3,27}{3,9}$

Максимальна швидкість вітру становить 4,1 м/с у зимовий період в південно-східному напрямку. В середньому швидкість вітру варіює від 2,6 до 4,1 м/с.

Таблиця 4.1.4.
Повторюваність напрямку вітру за рік у Львівській області [18]

Напрямок вітру	Півн.	Півн. Схід	Схід	Півд. Схід	Півд.	Півд. Захід	Захід	Півн. Захід
Повторюваність напрямку вітру	7	9	7	15	14	20	17	11

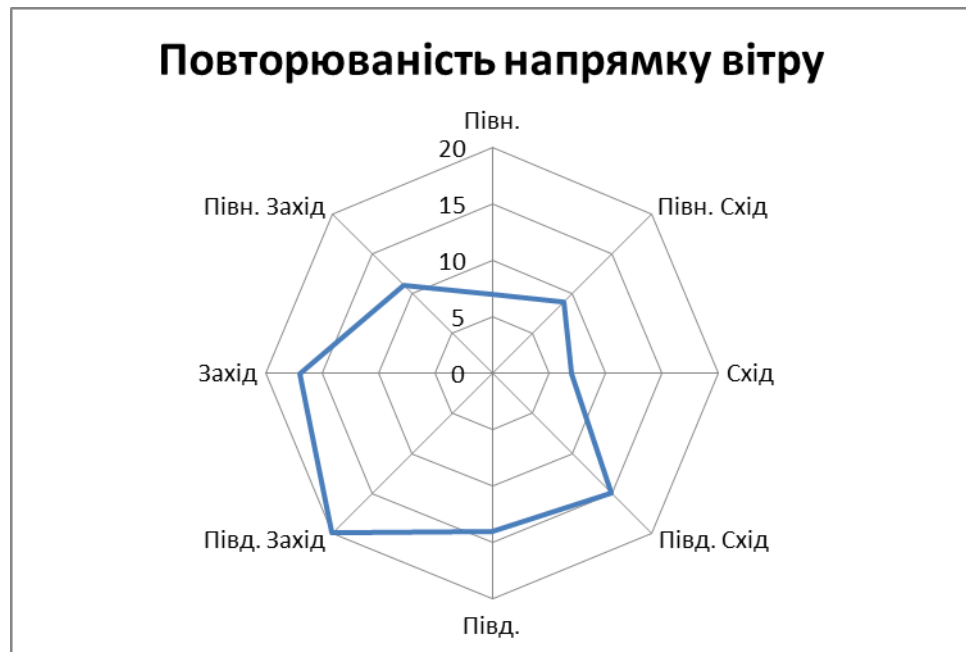

Рис.4.2. Графік повторюваності вітру за рік у Львівській області
Сонячна радіація. Львів, 49, 49. Надходження сонячної радіації на площини з різною просторовою орієнтацією.

Таблиця 4.1.5.

Середньомісячна сума сонячної радіації, що надходить на горизонтальну та вертикальну поверхні за різної орієнтації та середніх умов хмарності у Львівській області [2]

Сонячна радіація за липень	Пн	ПнСх	Сх	ПдСх	Пд	ПдЗх	З	ПнЗх
Пряма, МДж/м ²	18	59	103	108	84	99	95	55
Розсіяна, МДж/м ²	129	132	136	134	134	135	137	132

Таблиця 4.1.6.

Середньомісячна сума сонячної радіації, що надходить на горизонтальну та вертикальну поверхні різної орієнтації за ясного неба у Львівській області [2]

Сонячна радіація за липень	Пн	ПнСх	Сх	ПдСх	Пд	ПдЗх	З	ПнЗх
Пряма, МДж/м ²	53	178	309	322	250	296	283	165
Розсіяна, МДж/м ²	92	99	112	106	105	108	114	100

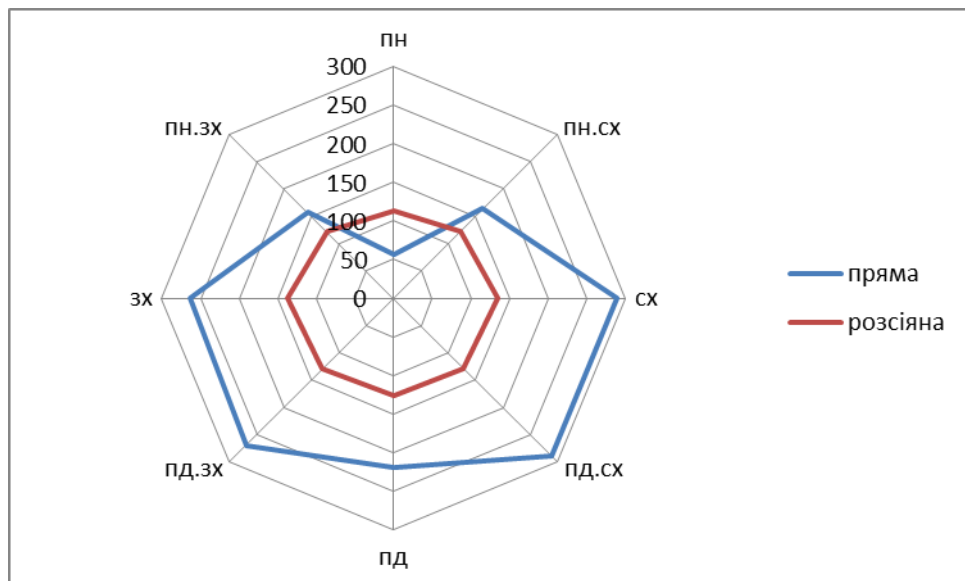

Рис. 4.3. Середньомісячна сума сонячної радіації за середніх умов хмарності

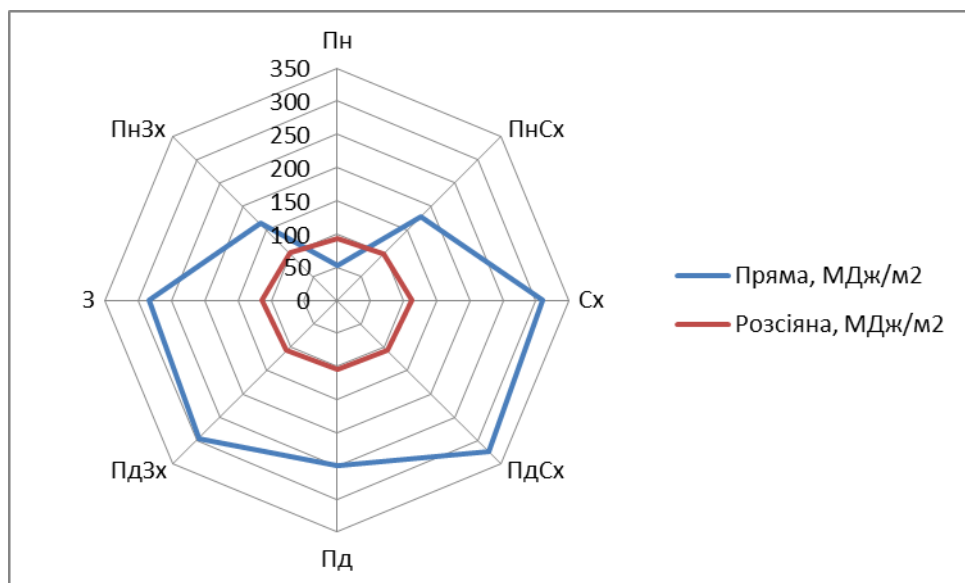

Рис. 4.4. Середньомісячна сума сонячної радіації за умов ясного неба

Нормативна температура приміщень будівель.

Визначається згідно ДБН за типами будівель та приміщень (для житлових приміщень 20 С).

У замку планується розмістити: житлові приміщення – готель; громадські приміщення – ресторан, творчі майстерні, виставкові зали, музей; виробничі – виробничі приміщення ресторану. Розрахункові значення температури повітря для житлових приміщень дорівнює 20, для громадських – 20. Розрахункове значення відносної вологості повітря житлових приміщень – 55, громадських –

50. Для I температурної зони температура зовнішнього повітря дорівнює -22. [17]

4.1.2. Містобудівна ситуація

Свірзький замок, розташований на північно-західній окраїні селища Свірж, в південно-східній частині Львівської області, на відстані 35км від обласного центру.

Територія замку знаходиться поряд з трасою Бібрка-Перемишляни. Локалізований на окремому пагорбі, він домінує у навколишньому середовищі. Замковий комплекс розміщений на перепаді рельєфу в двох рівнях і має чітко визначені складові: верхню та нижню частини.

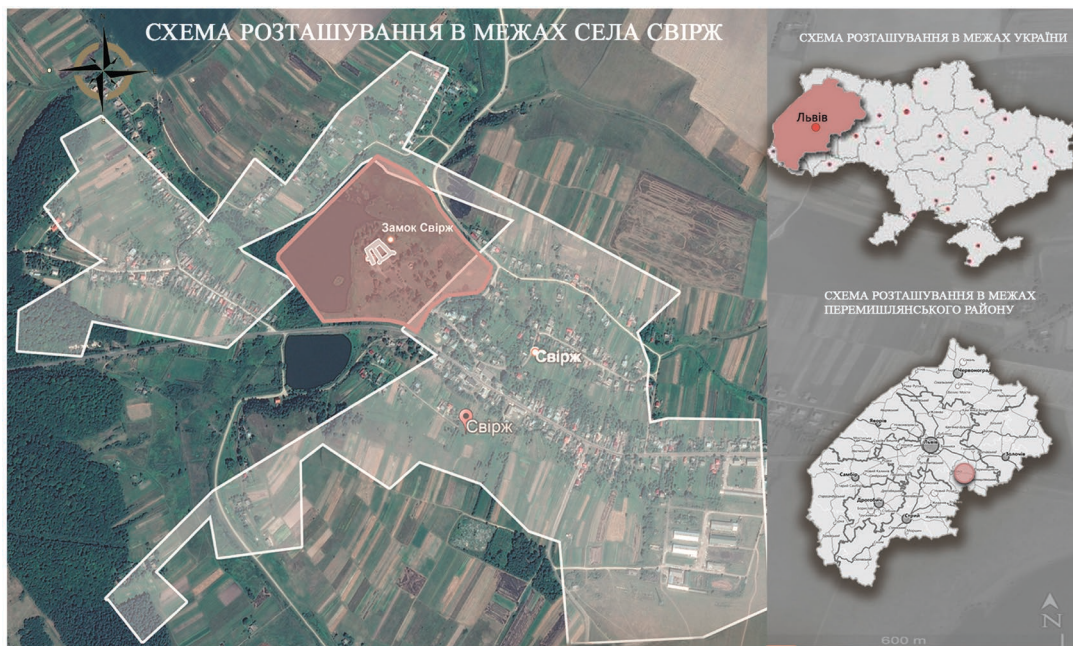

Рис. 4.5. Розташування замку Свірж в межах країни, області, села.

Рис. 4.6. Оточуюча забудова – Церква Святої Трійці та Успіння Богородиці.
Ракурс зі сторони головних воріт замку Свірж.

4.1.3. Генеральний план.

Об'єктом реновації та пристосування є замковий комплекс Свірж.

Вибір місця проєктування обумовлений такими факторами:

- наявність пам'ятки культурної спадщини;
- стан пам'ятки дозволяє пристосувати її територію та приміщення під нові функції;
- туристично-рекреаційна привабливість місця;
- наявність достатньо великої площі під забудову;
- замок потребує пристосування під культурно-мистецький центр;
- можливість пристосувати замок та його територію під культурно-туристичний об'єкт, що стане місцем тяжіння туристів, а також стане привабливим для меценатів та інвесторів;
- розвинена інфраструктура поряд з ділянкою забудови (наявність інженерних комунікацій, транспортних шляхів);
- наявність озера, можливість облаштування організованого пляжу.

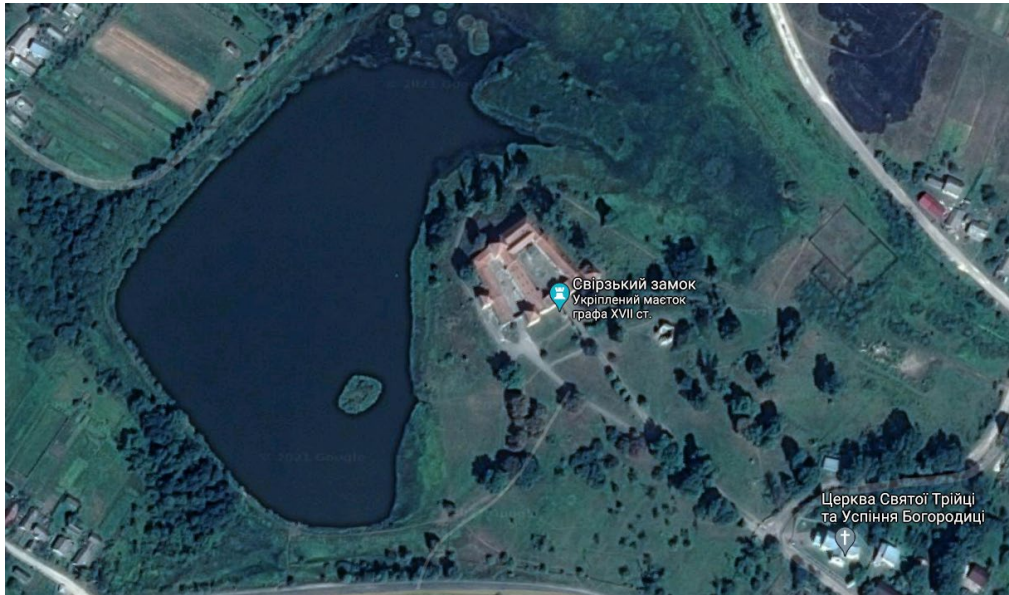

Рис. 4.7. Знімок території замку із супутника

Для зручності заїзду на територію, планується створити організований паркінг з охоронним постом та вивіскою на повороті до замку «Свірж». Біля паркінга знаходяться головні ворота до замку, навпроти яких розташовується пам'ятка архітектури – Церква Успіння Богородиці. Після вхідної зони розміщується головна площа, частина якої – підземний простір для додаткового обслуговування відвідувачів, що не заважає сприйняттю пам'ятки. У блоці обслуговування розташовано: інтернет кафе, сувенірні, кав'ярні, побутові та продуктові магазини, рецепція готелю, прокат велотранспорту та санвузи. Від підземного блоку по обидва боки сворено тунельні переходи: з правої сторони до амфітеатру, з лівої – до готельних котеджів у бік пляжу. Усі функціональні елементи мають продумані транспортно-пішохідні з'язки між собою. Підземний блок обладнано пандусами сходами та підйомниками. Від підземного блоку дорога веде через міст прямо до головної брами замку Свірж. З правої сторони від моста розташовується оборонна вежа та грот. Ліворуч від підземного блоку проходить дорога, що веде до воріт господарського дворику, з разворотним майданчиком під мостом. Замок має складний рельєф, тому доріжки обладнані безпечними сходами з підпирними стінками та пандусами, де це необхідно. Щоб зберегти видові точки розкриття пам'ятки та створити нові, було спроектовано оглядові майданчики з панорамним вилядом на місцеві краєвиди.

Із західної сторони замку розташовується водойма, проектом пропонується її розчищення, створення організованого пляжу, причалу.

Зі східної сторони замку планується розмістити спортивну зону (тенісні та волейбольні корти, мотузковий парк тощо).

На території водойми існує два острівця: перший-біля пляжної зони, другий – зі сторони спортивних майданчиків. Другий острівець планується зробити заповідником місцевої флори та фауни-диким куточком, обладнати стежками та оглядовими майданчиками.

Навколо місцевості що проектується розміщено доріжку для прогулянки на велосипедах, коротший маршрут прокладено навколо будівлі замку.

Рішення генерального плану, враховує зв'язок різних функціональних зон. Нові функціональні елементи підпорядковуються первинній архітектурно-планувальній структурі. Замок є домінантою, збережені видові зв'язки. Головна вісь веде до замку, другорядні стежки ведуть до водойми, оборонної башти та амфітеатру.

Рис. 4.8. Генеральний план замку Свірж

4.2. Проектні рішення.

4.2.1. Функціонально-планувальна організація об'єкту проектування.

Архітектурна ідея об'єкту проектування полягає у створенні такого простору, де будуть організовані історичне, культурне і туристичне середовище, будуть гармонійно поєднуватись всі функціональні зони, необхідні для повноцінного використання замку Свірж. Об'ємно-просторове рішення має гармонійно вписуватись у історичне середовище пам'ятки та складний ландшафт, а всередині можуть бути застосовані більш інноваційні підходи у об'ємно-планувальному рішенні.

Архітектурний осередок що розробляється на території замку Свірж розподіляється на такі зони:

Зона водних поверхонь обіймає територію у 7,2 га.

Зона адміністративної та громадської забудови окупує 0,79 га. від

усієї ділянки. У неї входять: блок обслуговування, склади, громадські вбиральні, житлові будиночки готелю, кафе-бар на острові, та майданчики для відходів

Набережна зона захоплює 1 га. середовища. До її складу входить дві прибережні смуги, облаштовані альтанками, причалами та лежаками. Також у зону пляжу входять причали, на яких можна взяти на прокат каное, човен, байдарку тощо.

Спортивна зона охоплює територію у 0,6 га. до неї входить: спортивні майданчики, поля для волейболу, баскетболу, тенісного корту, тренажерної площі та мотузкового парку

Зона кемпінгу займає частину території у 0,95 га, та забезпечує місце для 60 наметів.

Ландшафтно-рекреаційна зона займає територію у 13,7 га. Склад території озеленення: композиція дерев, чагарників, клумб та різних типів ландшафтів, які є природними центрами між будівлями та спорудами.

Зони благоустрою створюють хороший мікроклімат по усій території, захищають будівлі та споруди від вітру, тепла та пилу, а також зменшують шум та вібрацію від транспорту. Завдяки ландшафтній рекреації можливо розділити ділянку на різні функціональні зони, виділити ключові елементи архітектурної композиції, та приховати певні прогалини або закрити ділові зони, відокремити смуги від тротуару тощо.

Важливим аспектом організації благоустрою є вибір правильних вертикальних та горизонтальних комунікацій розташування та різновиди рослин, які повинні показувати цікаві особливості району та корегувати складні ділянки (наприклад, зміцнення схилів ґрунту).

Культурно-просвітницька зона займає 1,2 га від загальної площі, включає в себе амфітеатр, церкву Святої Трійці та Успіння Богородиці, та північну вежу. Також до цієї зони входить і сама споруда замку.

Зона тихого відпочинку та прогулянок складається із місць для

відпочинку, розташованих на терасах, та по всій території забудови, системи пішохідних та велосипедних доріжок, лав, вуличних ліхтарів, малих архітектурних форм (скульптури, клумби, смітники, альтанки тощо). Є суцільне покриття (бетонне покриття) - сіре. Охоплює територію у 0,89 га

Зона для дітей облаштована дитячими майданчиками для різних вікових груп, загальна площа 0,05 га.

Зона парковки сягає 0,3 га, на території комплексу знаходиться дві парковки, одна при в'їзді (на 45 паркомісць), інша – ближче до кемпінгу та спортивної зони (16 паркомісць)

Функціональне зонування території замкового комплексу Свірж складається з таких зон: *житлова, навчально-виховна, зона харчування, пляжна зона, культова зона, садово-паркова, господарська зона, рекреаційна зона, культурно-видовищна, зона додаткового обслуговування, зона автостоянок, зона водойми, зона озеленення.*

Житлова зона знаходиться у центральному та північно-східному корпусах замку, в яких розміщуються готельні номери.

Навчально-виховна зона представлена у північно-західному та частково у південно-західному корпусах, в яких розміщені творчі майстерні, виставкові зали, музейні експозиції, лекційні, приміщення та зали для проведення різних заходів, зборів, святкових концертів.

Зона харчування представлена у південно-західному корпусі замку, і складається з блоку виробничих приміщень кухні, холодильних камер, комор для продуктів, залу ресторану, бенкетного залу, та допоміжних приміщень санітарно-гігієнічного характеру (зона миття рук та санвузли). Передбачений окремий вхід для персоналу, кімната персоналу, складові прибирального інвентарю.

Культова зона представлена розташованою поряд з головними воротами на територію замку Свірж - Церквою Святої Трійці та Успіння Богородиці, що призначена для богослужіння.

Господарська зона представлена приміщеннями для зберігання прибирального інвентарю, пральною із зонами чистої та брудної білизни, та іншими приміщеннями для обслуговування. Деякі з цих приміщень розташовані у підвальній частині корпусів, а ті, що потребують прямого виходу на вулицю – на першому поверсі. Також господарські майданчики є і на території – це майданчики для завантаження, для сміттєвих баків тощо.

Рекреаційна зона знаходиться як на території ландшафтного парку замку, так і у його нижньому та верхньому двориках.

Культурно-видовищна зона – відкритий амфітеатр, приміщення для проведення лекцій, камінна зала у північно-західному корпусі, внутрішні дворики замку.

Зона озеленення – територія двориків та територія усього комплексу, яка не зайнята будівлями – алеї дерев, композиції з кущів, скульптури, рослин різної висоти; клумби, водойми, підпірні стінки та декоративні стінки з вертикальним озелененням для відокремлення господарських майданчиків від рекреаційних зон тощо. Ця територія включає також всі необхідні елементи благоустрою – лави, альтанки, ліхтарі, урни, огороження, вимощення.

4.2.2. Об'ємно-просторова організація об'єкту проектування

За типологією замок - оборонно-палацовий комплекс, що має замкнену форму. До складу замкового комплексу входять: міст до головних воріт замку; п'ять веж, що примикають до різних корпусів замку; корпуси замку: західний; корпус нижнього двору-господарський; північний-парадний, східний, південний – надбрамний, та центральний; оборонна башта; грот.

4.2.3. Зовнішнє та внутрішнє опорядження будівлі

Зовнішнє опорядження будівель – відповідно до існуючого опорядження замку.

Внутрішнє опорядження будівель – відповідно до існуючого опорядження, проведення реставраційних робіт.

При реновації важливим є збереження технології та матеріалу оздоблення.

4.3. Техніко-економічні показники об'єкту

Техніко-економічні показники замку Свірж зазначені у таблиці 4.2

Таблиця 4.3.2.

Основні техніко-економічні показники замку Свірж

Загальна площа території замкового комплексу	25,14 Га
Площа забудови замку	3500 м ²
Загальний фізичний об'єм замку	36800 м ³
Загальна площа приміщень	2120 м ²
Поверховість корпусів замку	4
Умовна висота будівель	12 м
Кількість номерів для відпочиваючих	16
Кількість посадочних місць у ресторані	40
Кількість номерів для проживання резидентів	20
Зона водойми	12,78 Га
Загальна площа території	24

Висновки до 4 розділу

Основна концепція авторів проекту полягає у розробленні підземного блоку обслуговування, що забезпечить задоволення потреб відвідувачів (ресторан, сувенірні крамниці, інтернет кафе, велопрокат, санвузли, продуктовий магазин, зона відпочинку, книгарня), та гармонійно впишеться у існуючий ландшафт.

У 4 розділі надана характеристика архітектурно-планувального рішення щодо реновації та пристосування замку Свірж під культурно-туристичних комплекс. У результаті аналізу вихідних даних (природно-кліматичних умов та містобудівної ситуації) було розроблене рішення генерального плану, його функціональне зонування, транспортно-пішохідні та туристичні маршрути,

визначено характер забудови. Для забезпечення збереження об'єкта культурної спадщини в його історичному середовищі встановлено певні охоронні зони.

Пристосування під культурно-туристичний центр передбачає:

- першочергові реставраційні та ремонтні роботи;
- пристосування споруди для виконання як музейних, адміністративних та виставкових приміщень;
- роботи щодо упорядкування і належного облаштування і благоустрою території;
- пристосування приміщень замку під актуальні потреби(ресторан, готель, музей, майстерні, переговорна тощо) ;
- пристосування замку та його території до комфортного та безпечного перебування(обладнання пляжів, доріжок, майданчиків);
- додавання підземного блоку додаткового обслуговування для туристів.

Виходячи з потреб у використанні замку Свірж Спілки архітекторів та населення доцільно територію, , використати для вирішення питань експозиції та обслуговування найбільш відвідуваних об'єктів туризму. Комплекс робіт реконструкції, проведення нових наукових досліджень дають змогу в майбутньому залучати більше відвідувачів до замку, а також проводити різні заходи для студентів та архітекторів.

Технічні рішення обумовлені планувальним рішенням, призначенням приміщень, висотою приміщень, режимом використання приміщень, наявністю енергокомунікацій, тепловитратами будівель. Визначено зовнішнє та внутрішнє опорядження громадської споруди, передбачено протипожежні заходи та обчислено техніко-економічні показники об'єкта.

РОЗДІЛ 5.

КОНСТРУКТИВНЕ РІШЕННЯ

5.1. Загальна характеристика пам'ятки архітектури.

Рис. 5.1. Фотофіксація замку Свірж

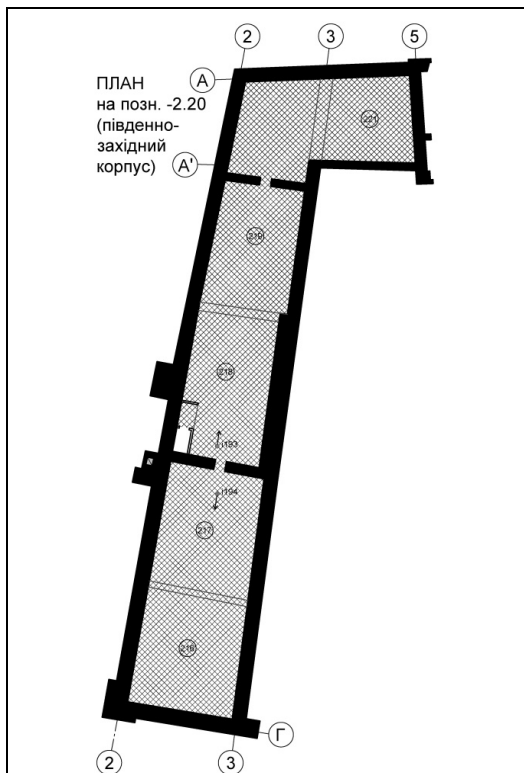

Рис. 5.2. План мансардного поверху замку Свірж

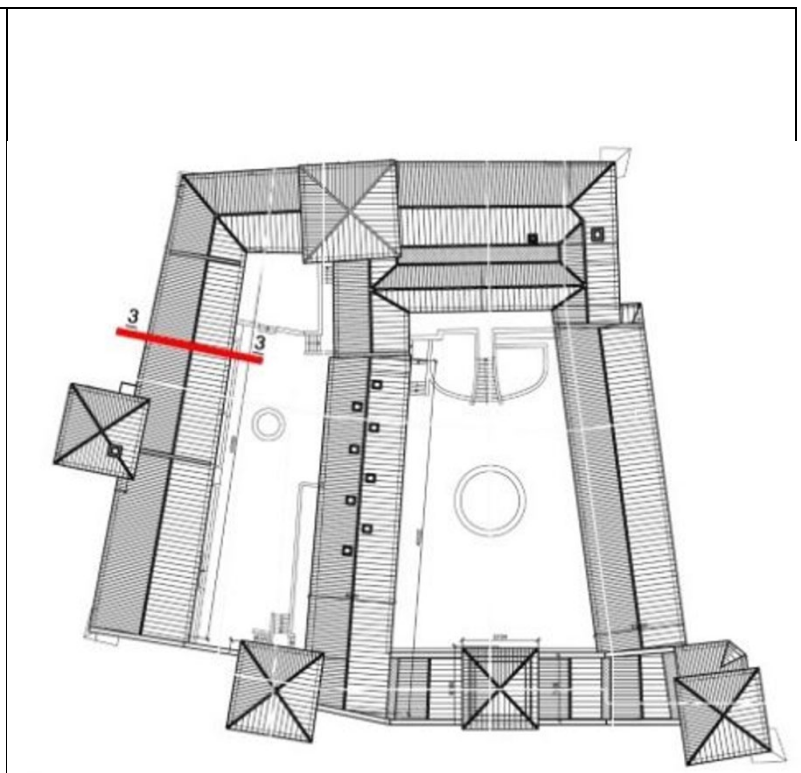

Рис. 5.3. План даху замку Свірж

Рис. 5.4. План поверху замку на відмітці -5.5 м ,
Об'єкт проектування – пам'ятка замкової архітектури XV ст. - замок Свірж та його архітектурне середовище, що пристосовується під культурно-туристичний комплекс з виконанням необхідних робіт з реставрації та реконструкції.

Знаходиться замок Свірж на відокремленому пагорбі на околиці однойменного села. Будівля замку розташовується у двох рівнях, що поділяють будівлю на нижній та верхній дворики. Південно-Західний корпус, формуючий господарчий нижній двір, має переважну функцію - харчування. В даному корпусі у підвальних приміщеннях є холодильні камери, місце для підсобних приміщень та санвузи. Поверхом вище планується розмістити кухню, зал ресторана, вестибюль. Мансардні приміщення, що знаходяться у занедбаному стані, пропонується зробити творчі майстерні для архітекторів – коворкінг. Так як стан мансарди не придатний для експлуатації, тому пропонується його реновація: Підняття даху на 1 метр вище, що дозволить зробити зручні по висоті приміщення; зробити більш простору мансарду – замінивши існуюче конструктивне рішення на нове, більш сучасне та відповідаючи сучасним

вимогам - зробити гідроізоляцію, утеплення даху, встановити мансардні вікна, зробити відповідне покриття даху під те, яке вже існує, з керамічної черепиці. Південно-західний корпус має товсті несучі стіни 1600-1000 мм, стіни мають різну товщину на різних рівнях, це обумовлюється тим, що це замкова споруда, що була відновлена після багатьох руйнацій, особливо постраждала будівля у Першу світову. Підвальні приміщення потребують оснащення та приведення у стан до комфортної експлуатації. Проектом передбачається зміцнення та реставрація вертикальних та горизонтальних огорожувальних конструкцій. Оформлення інтер'єру приміщень буде гармонійно поєднувати у собі автентичність та сучасні елементи. Реновація замку полягає у адаптації існуючих приміщень до нового функціонального призначення, поліпшення їх стану, орієнтуючись на збереження їх стильових особливостей, збереження об'ємно-просторової та планувальної структури пам'ятки XV ст.

Пам'ятка архітектури національного значення XV ст. замок у селі Свірж , був реконструйовано після багатьох руйнацій, самою масштабною з яких була руйнація під час Першої світової війни. Замок в основному використовувався як резиденція, зараз використовується як Будинок творчості архітекторів, та у 2021 році відкрив свої двері для відвідувачів.

До замкового комплексу входять замок, оборонна башта – руїни, пагорбистий рельєф, водойма. Біля головних воріт замку розташовується церква, яка також є пам'яткою архітектури. Праворуч від в'їзду в замок — руїни п'ятигранної двоярусної мурованої оборонної башти 1484, що збереглася на висоту 6 м.

Замок прямокутний у плані поділяється на два простори: господарчого нижнього та парадного верхнього двориків, які розмежовуються центральним корпусом, та мають периметральну забудову корпусами замку. Зі східної та північної сторони верхній двір оточений корпусами, що мають 1 наземний поверх, з південної сторони – корпусами, що мають 2 поверхи з бароковими фронтонами.

З західної сторони до парадного дворику прилягає господарський нижній двір, що поєднаний з верхнім сходами. Він має окремий в'їзд, оточений нижній двір одноповерховими корпусами з підвалами. До деяких корпусів примикають оборонні башти, усього їх п'ять.

На фасадах збереглися елементи декору у стилі ренесанс – наличники вікон, грифон, білокам'яні портали. У замку зберігся камін доби Ренесансу.

В основному замок використовувався як резиденція. Зараз замок належить Спілці архітекторів і використовується як будинок творчості архітекторів. Мета проекту створити умови та зробити реновацію замку та його території, щоб він використовувався ще як культурно-туристичний комплекс. На даний момент стан конструкцій даху задовільний, покриття – незадовільний. Труби водовідведення поіржавіли та не виконують вже своїх функцій. Зовнішнє оздоблення замку вимагає комплексних робіт з реставрації і відтворення втрачених елементів.

5.1.1. Особливості прийнятого конструктивного рішення.

Конструктивне рішення замку Свірж має такі характеристики:

- *Конструктивний тип будівель – безкаркасний, з несучими поздовжніми стінами.*
- *Фундаменти – стрічкові з фундаментних блоків.*
- *Стіни – дрібно-елементні (кладені з каменю та повноцілої цегли).*
- *Перекрыття – по дерев'яних балках.*
- *Дах – двоскатний, з горищем.*
- *Сходи – залізобетонні та дерев'яні.*
- *Вікна – дерев'яні.*
- *Двері – дерев'яні.*
- *Оздоблення стін зовнішнє – отиньковані вапняним та вапняно-цементним розчином,*
- *Покриття даху – керамічна черепиця,*

- *Матеріал пішохідних доріжок та площ – керамічна тротуарна плитка, бруківка*

Переважає більшість дверних заповнень виготовлені з дубу. Двері, що існують у первісному стані потребують реставрації, деякі відтворення, деякі вимагають розчищення зовнішньої поверхні, відтворення декоративно-захисного покриття деревини, металеві деталі вимагають також розчищення та пофарбування декоративно-захисними матеріалами.

Віконні заповнення також виконані з деревини дуба та знаходяться у не задовільненому стані і деякі вимагають великого ремонту та реставрації.

Рис. 5.5. Фотофіксація існуючого стану фасадів замку Свірж

5.1.2 Фундаменти, цоколь, їх конструкції.

За матеріалом, що використовується:

- бутові,

За характером їх виконання:

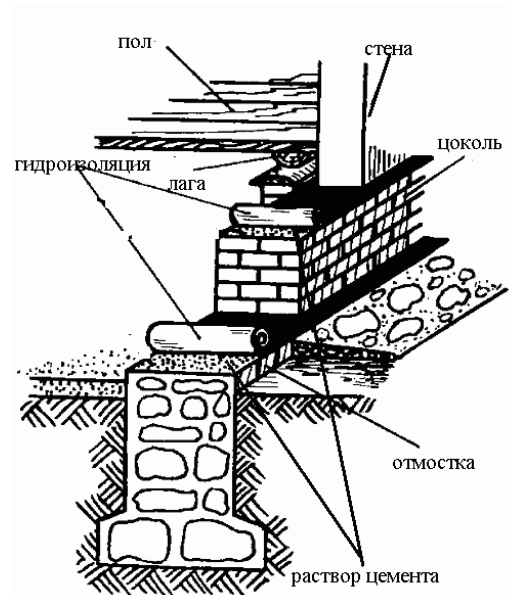
- збірні;

За прийнятим конструктивним рішенням:

- під несучі стіни

б) фотофіксація опорної стінки з бутового каменю Південно-Західного корпусу замку Свірж

б) стрічкового фундаменту з бутового каменю

Рис. 5.6. Схема конструкцій фундаменту та підпірних стінок Південно-Західного корпусу замку Свірж

Стіни та перегородки

Зовнішні стіни Південно-Західного корпусу мають різну товщину: підвальні приміщення – стіни товщиною 1600, 1300, 1000; перший поверх - ; мансарда – стіни 640.

Товщина зовнішніх стін - 510 мм. Внутрішні несучі стіни також передбачуються з цегли, товщиною 380 мм. Перегородки - цегляні товщиною 250 мм та гіпсокартонні товщиною 120 та 80 мм.

Рис. 5.7. Фотофіксація зовнішньої стіни Південно-Західного корпусу замку

5.1.3. Перекриття та підлоги

Рис. 5.8. Фотофіксація склепінчастої стелі у приміщенні Південно-Західного корпусу замку

У замку збережені автентичні переkritтя – склепіння кладені з бутового каменю на першому поверсі Південно-Західного корпусу, Центрального корпусу та у деяких вежах. Збережені автентичні переkritтя по дерев'яних

балках у приміщеннях північного та південному корпусах, стан першого – задовільний, іншого – вимагає реставрації.

5.1.4. Вертикальні комунікації

Сходи в південному корпусі нижнього двору виконані під час реставрації, вимагають доповнень та завершення згідно з проекту реставрації. Загальний стан – задовільний. У склепінчастому приміщенні південно-західного корпусу встановлено дерев'яні сходи, для доступу до вежі з каміном та мансарди. Одномаршеві сходи, що ведуть з підвального поверху на перший, виконані з залізобетону під час реставрації.

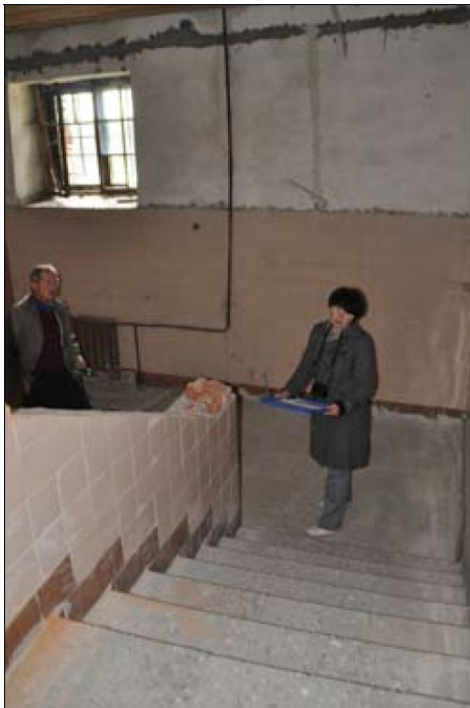

Рис. 5.9. Фотофіксація існуючих сходів Південно-Західного корпусу замку
Свірж

5.1.5. Покрівля

Верхній поверх корпусів замку - мансардний. Висота стін до скату – 1.2 м., кут нахилу покрівлі - 30°. Більшість дахів замку – двосхилі, над вежами – шатрові. Конструкції даху дерев'яні, покриття – керамічна пазова черепиця. Стан конструкцій – задовільний, стан покриття – незадовільний, вимагає заміни чи доповнення з попереднім влаштуванням гідроізоляційного шару. Покрівля зроблена з керамічної черепиці.

Так як мансарду Південно-Західного поверху проектом планується перетворити з не експлуатованої на експлуатовану, то потребується виконання комплексу робіт з її реновації. Пропонується підняти рівень даху, зробити більш зручну та міцну конструкцію із влаштуванням мансардних вікон, влаштування нової системи водовідведення та нової покрівлі даху з влаштуванням шару утеплювача, гідроізоляції та пароізоляції.

Рис. 5.10. Фотофіксація існуючого стану конструкцій мансардного даху

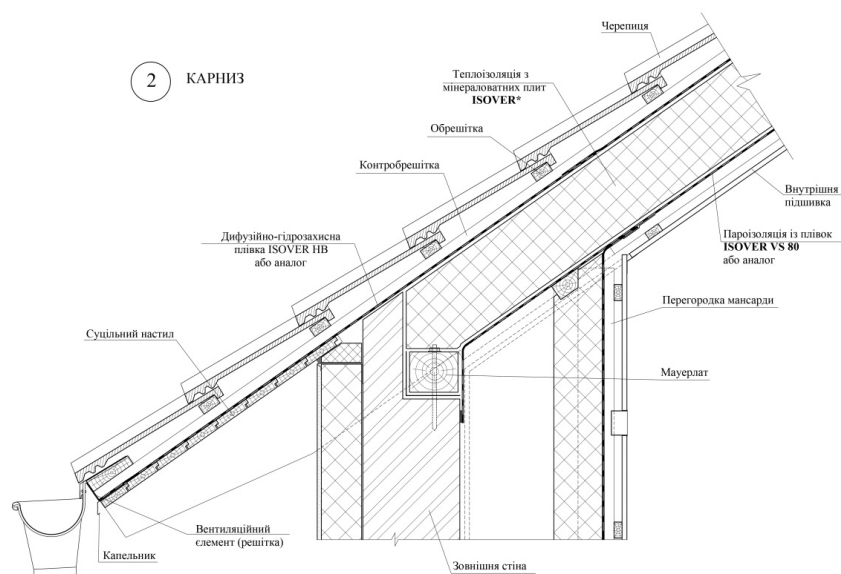

Рис. 5.11. Конструктивний вузол карнизу та утеплення даху мансардного приміщення

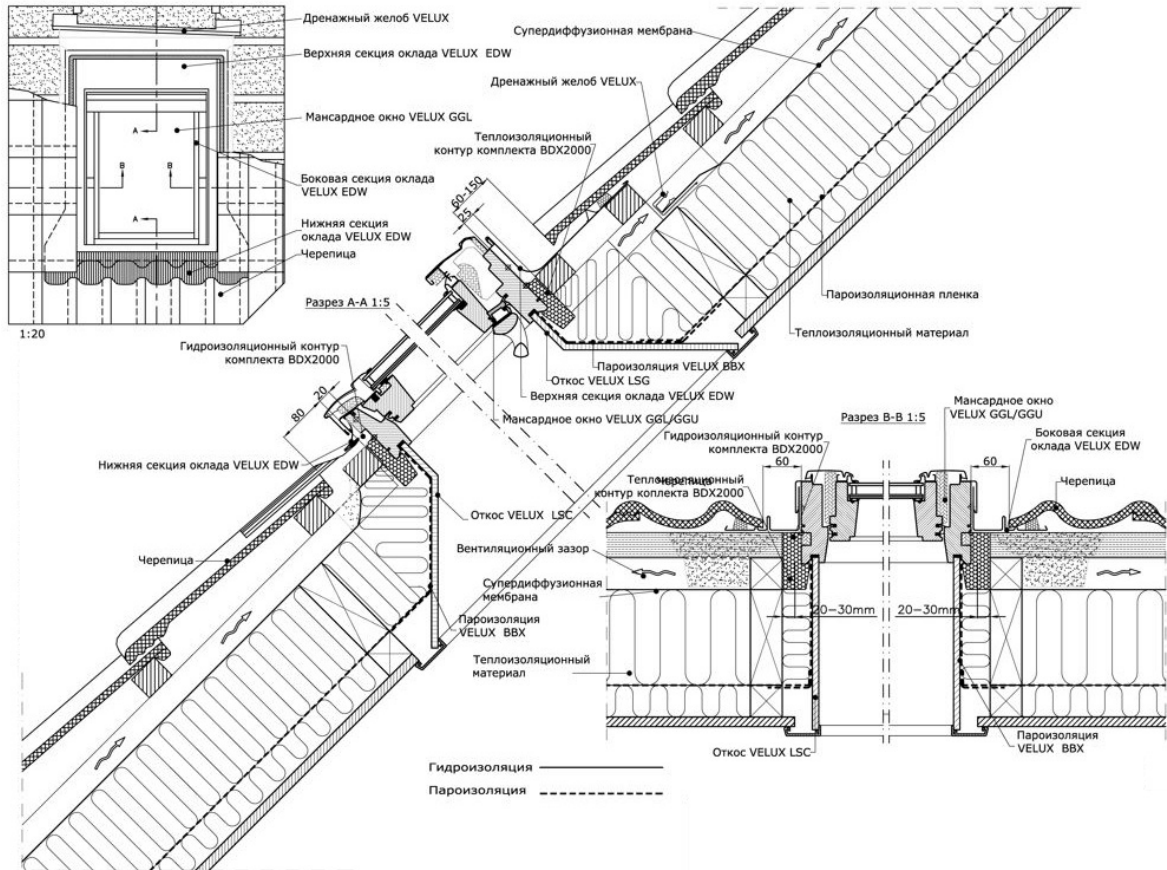
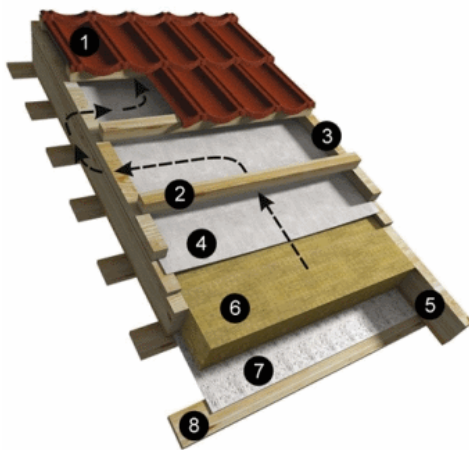

Рис. 5.12. Конструктивный узел карнизу та утеплення даху мансардного приміщення

1. Внешнее покрытие кровли
2. Обрешетка
3. Контробрешетка
4. Паропроницаемый, влагостойкий слой изолятора
5. Стропила
6. Утеплитель
7. Паронепроницаемый слой изоляции
8. Внутренняя отделка

Рис. 5. 13. Покрівельний склад двоскатного даху з керамічної черепиці і утепленням та вигляд мансардних вікон

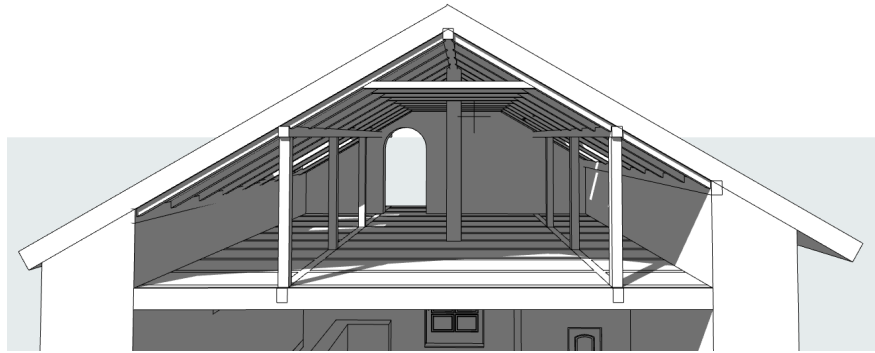

Рис. 5.14. Конструктивне рішення мансарди Південно-Західного корпусу замку

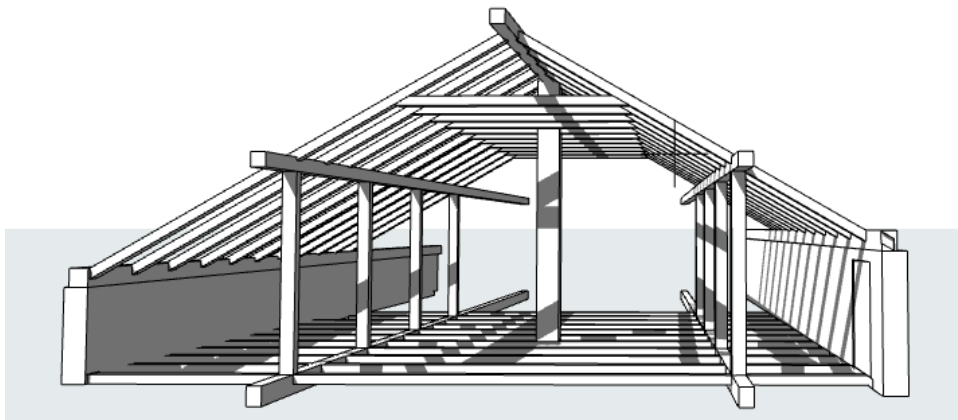

Рис. 5.15. Конструктивне рішення мансарди Південно-Західного корпусу замку

5.2. Загальні характеристики технічних рішень.

Теплотехнічний розрахунок зовнішньої стіни

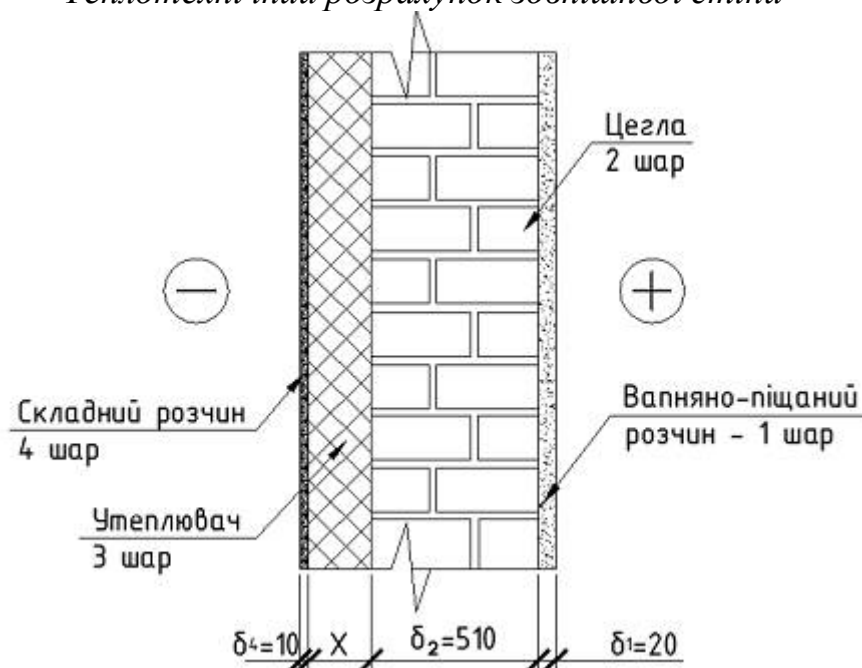

Рис. 5.16. Склад зовнішньої стіни

Згідно з ДБН В.2.6-31:2016 «Теплова ізоляція будівель» [2] мінімально допустиме значення опору теплопередачі для зовнішніх стін в І-й температурній зоні становить $R_q \min = 3,3 \text{ м}^2 \cdot \text{К/Вт}$.

$$R_{\Sigma \text{пр}} \geq R_q \min$$

Опір теплопередачі зовнішніх стін визначають згідно з ДСТУ Б В.2.6-189:2013 «Методи вибору теплоізоляційного матеріалу для утеплення будівель» [3], за формулою:

$$R_{\Sigma} = \frac{1}{\alpha_{\text{в}}} + \sum_{i=1}^n \frac{\delta_i}{\lambda_{i \text{р}}} + \frac{1}{\alpha_{\text{з}}},$$

де $\alpha_{\text{в}}, \alpha_{\text{з}}$ – коефіцієнти тепловіддачі внутрішньої і зовнішньої поверхоньогороджувальної конструкції, $\text{Вт}/(\text{м}^2 \cdot \text{К})$, які приймаються згідно з додатком Б ДСТУ Б В.2.6-189:2013 «Методи вибору теплоізоляційного матеріалу для утепленнябудівель» ($\alpha_{\text{в}} = 8,7 \text{ Вт}/(\text{м}^2 \cdot \text{К})$; $\alpha_{\text{з}} = 23 \text{ Вт}/(\text{м}^2 \cdot \text{К})$).

δ_i – товщина і-го шару конструкції, м;

$\lambda_{i \text{р}}$ – розрахункова теплопровідність матеріалу і-го шару конструкції, $\text{Вт}/(\text{м} \cdot \text{К})$;

Характеристика шарів стінової конструкції:

- внутрішня штукатурка - $\delta_i = 0,01 \text{ м}$, $\lambda_{i \text{р}} = 0,93 \text{ Вт}/(\text{м} \cdot \text{К})$;
- цегла - $\delta_i = 0,51 \text{ м}$, $\lambda_{i \text{р}} = 0,81 \text{ Вт}/(\text{м} \cdot \text{К})$;
- мінераловатні плити PAROC - $\delta_i = 0,15 \text{ м}$, $\lambda_{i \text{р}} = 0,042 \text{ Вт}/(\text{м} \cdot \text{К})$;
- повітряний прошарок - $\delta_i = 0,04 \text{ м}$, $\lambda_{i \text{р}} = 0,14 \text{ Вт}/(\text{м} \cdot \text{К})$;
- фактурно-захисний шар (складний розчин) - $\delta_i = 0,01 \text{ м}$, $\lambda_{i \text{р}} = 0,87 \text{ Вт}/(\text{м} \cdot \text{К})$.

$$R_{\Sigma} = \frac{1}{8,7} + \frac{0,01}{0,93} + \frac{0,51}{0,81} + \frac{0,15}{0,042} + \frac{0,04}{0,14} + \frac{0,01}{0,87} + \frac{1}{23} = 4,90 > 3,3 \left(\frac{\text{м}^2 \cdot \text{К}}{\text{Вт}} \right)$$

Встановлена величина задовольняє нормативні вимоги ДБН В.2.6-31:2016 «Теплова ізоляція будівель» [2].

5.2.3. Опалення та вентиляція та їх конструктивне значення.

Опалення призначене для забезпечення температурних умов у приміщенні відповідно до вимог санітарних норм у холодну та перехідну пори року. Опалюватись може все приміщення, а також окремі робочі місця.

Системи вентиляції, опалення і кондиціонування повітря у комплексі з технологічними заходами щодо зменшення шкідливих виробничих речовин разом з архітектурно-планувальними та конструктивними рішеннями будівель і приміщень забезпечують метеорологічні умови і вміст шкідливих речовин у повітрі робочої зони виробничих приміщень у відповідності до нормативних вимог. Системи опалення, вентиляції та кондиціонування повітря призначені для забезпечення нормованих метеорологічних умов і чистоти повітря на робочих місцях.

За способом організації повітрообміну повітрообміну у замку (блоці обслуговування або мансарді) передбачається загально-обмінна (комбінована) вентиляція. Залежно від способу переміщення повітря – змішана (природна у більшості житлових та навчально-виховних приміщеннях та механічна у виробничих приміщеннях кухні та слюсарно-столярних майстерень).

Для підтримки параметрів повітря в межах, що забезпечують комфортні умови в зонах перебування людей, застосовується кондиціонування.

5.2.4. Водопостачання

Водопостачання замку планується від реконструйованої артсвердловини зі створенням санітарної охоронної зони та під'їздом.

5.2.5. Водовідведення

Система водовідводу - організована та неорганізована. Збережена система водовідводу з оцинкованої сталі. Більшість труб організованої системи водовідводу, а також підвісних та надстінних жолобів внаслідок забруднення, не виконують своєї функції, поіржавіли. Стан системи водовідводу – незадовільний, потребує заміни, та встановлення нової, де зараз взагалі вона відсутня.

5.2.6. Електропостачання

Електропостачання потребує заміни проводів повітряної лінії та ремонту ліній що ведуть до очисних споруд. артсвердловини, освітлення господарської

та спортивної зон, автостоянок, алей та вздовж озера, передбачити архітектурну під світку замку та його основної алеї.

Будівлі замку були забезпечені електроенергією, теплопостачанням від котельні. Технічний стан системи опалення – незадовільний, вимагає повної реконструкції. Система опалення розморожена і потребує повної заміни. Окремостояча котельня в господарській зоні розкомплектована.

У будівлі закладу передбачені такі види освітлення:

- робоче – у всіх приміщеннях;
- евакуаційне - у коридорах, холах, вестибюлях, на сходах, роздягальнях, кухні;
- аварійне – в електрощитовій, чергових пожежних постах;

Електропостачання передбачається від зовнішніх низьковольтних мереж напругою 220 В. Електроосвітлення – лампами розжарювання і ілюмінесцентне. Електрообладнання, електроосвітлення, системи автоматизації і диспетчеризації інженерного обладнання у підземного блоку обслуговування належить проектувати згідно з правилами улаштування електроустановок (ПУЕ), ПУЕ, ДБН В.2.5-13, ДБН В.2.5-23, ДБН В.2.5-24, ДБН В.2.5-27, ДБН В.2.5-20, ДБН В.2.5.28, НПАОП 40.1-1.32, СНиП 2.04.01, СНиП 2.04.05, СНиП 3.05.01, СНиП 3.05.06, СНиП 3.05.07, а також іншими чинними нормативними документами.

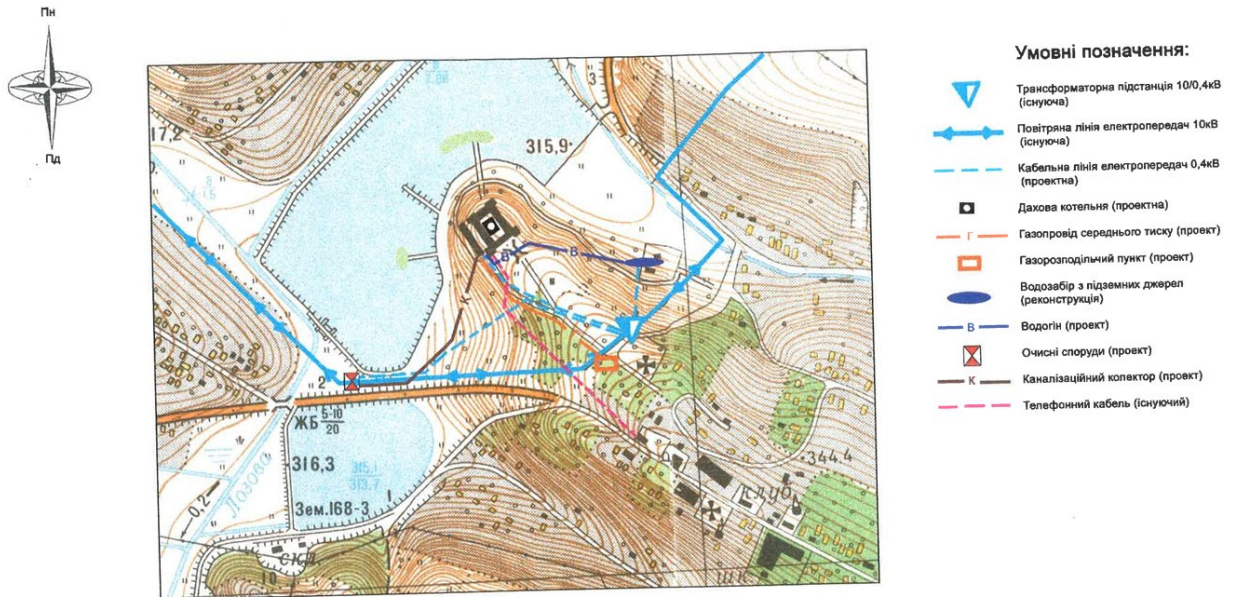

Рис. 5.14. Схема інженерних мереж замку Свірж

Висновки до 5 розділу

У 5 розділі пояснювальної записки надана характеристика конструктивного рішення Південно-Західного корпусу замку Свірж, розглянуті основні конструктивні елементи. Конструктивне рішення обумовлене архітектурно-планувальною структурою будівель, поверховістю та природно-кліматичними особливостями місця проектування.

Технічні рішення обумовлені планувальним рішенням, призначенням приміщень, висотою приміщень, режимом експлуатації будівлі, наявністю енергокомунікацій, тепловитратами будівлі.

РОЗДІЛ 6

ІКТ ТА BIM-МОДЕЛЬ ОБ'ЄКТУ РЕНОВАЦІЇ

Розвиток науки та технологій сприяє вдосконаленню будівельної справи і подальшому розвитку будівництва та архітектури. В галузі архітектурно-будівельної науки велике значення має розвиток BIM технологій, вдосконалення існуючих та розробка нових програмних забезпечень, тощо.

Building Information Modeling, BIM – інформаційне моделювання будівель, процес по створенню «віртуальної» будівлі, котрий дозволяє моделювання споруди протягом усього життєвого циклу (планування, проектування, будівництво і т.д.) та керування документами (експлікації, специфікації, креслення планів, розрізів тощо). В підсумку можна отримати повну копію реальної споруди [64].

Застосування BIM-технології в проектування передбачає побудову тривимірної «віртуальної» будівлі, яка має в собі всю інформацію про даний об'єкт. В даній технології об'єкт розглядається як єдине ціле, котрий включає в себе інформацію про архітектурну, конструкторську, економічну та інші складові об'єктапроектування.

Загалом інформаційна модель будівлі, або «віртуальна будівля» - це повний аналог реального об'єкта, з усіма будівельними конструкціями. Дана технологія має ряд переваг, таких як:

- висока якість будівельних робіт;
- економічна вигода (висока точність фінансових розрахунків, зниження витрат на будівництво і т.д.);
- точність планування роботи на будівельному майданчику;
- можливість швидкого корегування «віртуальної моделі» [65].

При виконанні дипломної роботи було використано кілька програмних комплексів та допоміжних програм, таких як: SketchUp, ArchiCad, 3ds Max, Photoshop, Lumion 10.

Для створення об'ємної моделі існуючих будівель, прибудови, будівлі-вставки т.д. було використано програмний засіб ArchiCad.

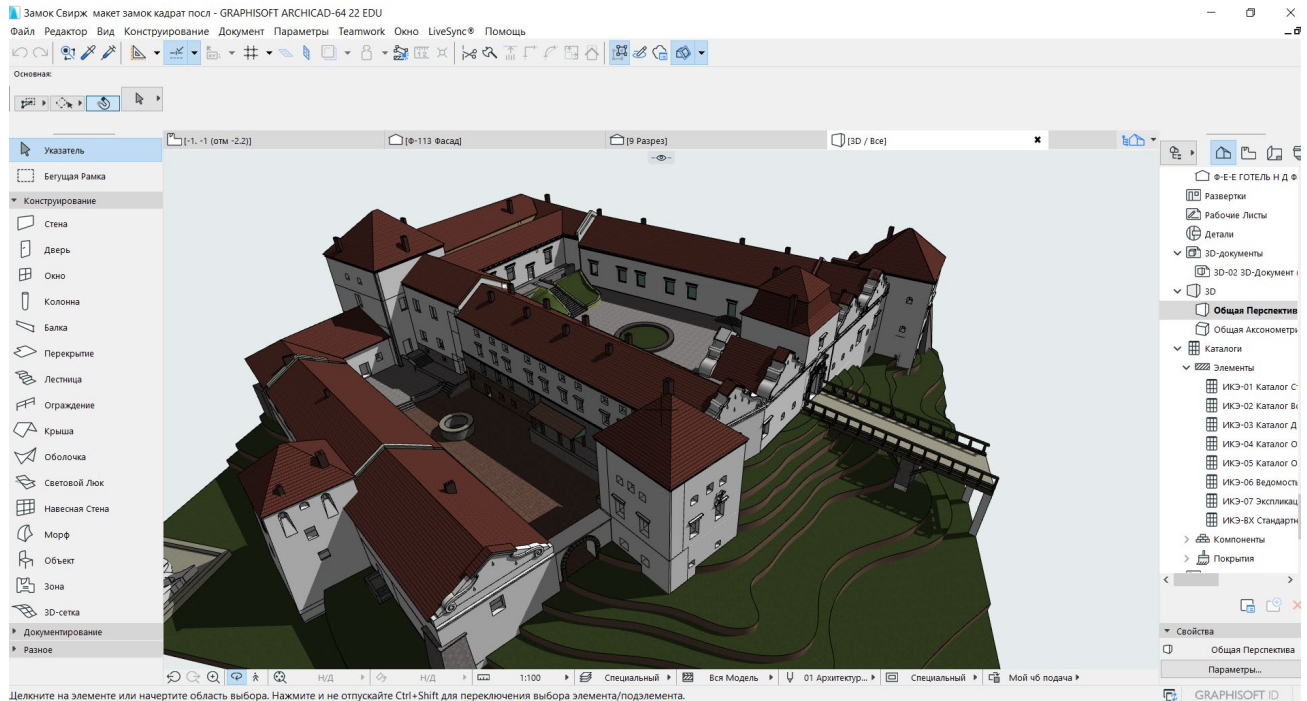

Рис. 6.1. Модель замку у програмному засобі ArchiCad

ArchiCad – це програмний засіб, котрий розроблений для проектування різноманітних елементів ландшафту, архітектурних об'ємів, меблів, інтер'єрів, тощо. В даному програмному пакеті використовується концепція віртуального будинку, її суть полягає в тому, що готовий проект являє собою модель реального будинку, поселення, міста, ландшафтної експозиції і т.д., в натуральну величину. За допомогою спеціальних інструментів проектувальник може створити повний «віртуальний» аналог реальної будівлі. Після завершення роботи над проектом, розробник має можливість брати різну інформацію про об'єкт, таку як: плани, фасади, розрізи, експлікації, специфікації і т.д. [63].

Закінчивши роботу над проектом (об'ємною частиною) у програмному засобі ArchiCad було автоматично отримано кресленні планів, розрізів, а також експлікації.

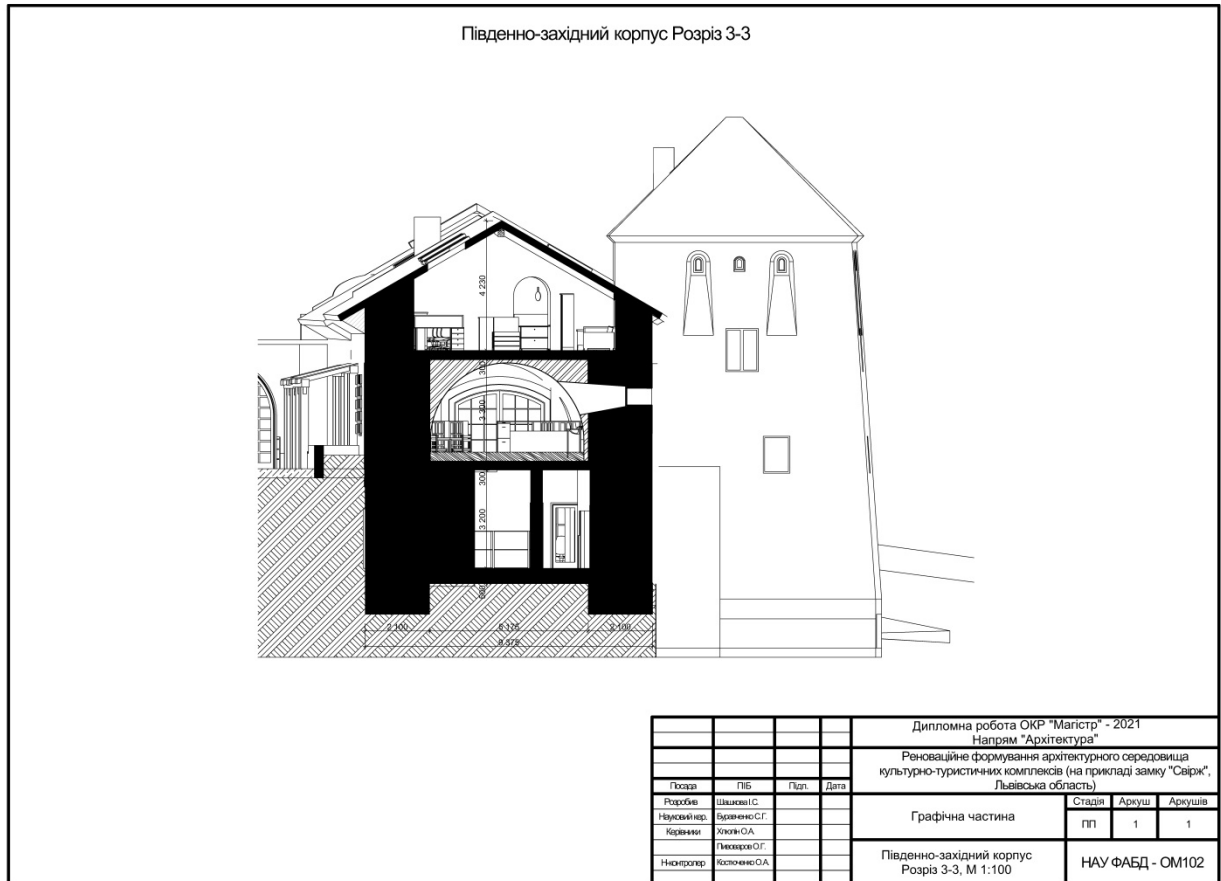

Рис. 6.2. Креслення розрізу будівлі-вставки

Програма Lumion 10 використовувалась для швидких, пробних рендерів. Дана програма дозволяє максимально швидко та якісно отримати зображення об'єкта, це потрібно для пошуку найбільш вдалого перспективного ракурсу об'єкта.

Для створення фотореалістичного та красивого дизайну інтер'єрів, було використано програму 3ds Max це професійна програмна система, яка призначена для створення і редагування тривимірних об'єктів, анімації і т.д.

Для створення фотореалістичного зображення використовувався модуль візуалізації Corona Renderer. Даний модуль спроектований як плагін для 3ds Max та ArchiCad. За допомогою даного візуалізатора можна створити максимально реалістичні зображення, проте для цього потрібно виконати низку завдань, таких як: налаштування освітлення сцени, підбір текстур, матеріалів, антуражу і т.д.

Рис. 6.3. Перспективне зображення

Для створення та оформлення планшетної експозиції використовувалась програма Photoshop.

В даний час комп'ютерні технології мають дуже великий вплив на архітектурно-будівельну галузь. Розвиток існуючих та розробка нових архітектурних програмних забезпечень дозволить ще більше прискорити створення проекту та отримання проектно-конструкторської документації. Комп'ютерні технології дають змогу в автоматизованому режимі отримати всі необхідні плани, розрізи, об'ємну модель та інше.

ВИСНОВКИ ДО ШОСТОГО РОЗДІЛУ

У шостому розділі описано комп'ютерні технології, що були застосовані для реалізації у експериментальному проектуванні поставленої задачі за допомогою різних архітектурних та допоміжних програм.

Розвиток науки та технологій сприяє вдосконаленню будівельної справи і подальшому розвитку будівництва та архітектури. В галузі архітектурно-будівельної науки велике значення має розвиток ВІМ технологій, вдосконалення існуючих та розробка нових програмних забезпечень, тощо.

При виконанні дипломної роботи було використано кілька програмних комплексів та допоміжних програм, таких як: ArchiCad, 3ds Max, Photoshop, Lumion 10.

В даний час комп'ютерні технології мають дуже великий вплив на архітектурно-будівельну галузь. Розвиток існуючих та розробка нових архітектурних програмних забезпечень дозволить ще більше прискорити створення проекту та отримання проектно-конструкторської документації. Комп'ютерні технології дають змогу в автоматизованому режимі отримати всі необхідні плани, розрізи, об'ємну модель та інше.

РОЗДІЛ 7

ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

7.1. Заходи щодо охорони навколишнього середовища при реконструкції об'єкту

На всіх етапах розробки проектної документації, починаючи від вибору місця будівництва, узгодження вироблених рішень по вибраному майданчику з відповідними органами та організаціями, розроблення завдань на проектування і закінчуючи розробкою власної проектно-кошторисної документації для всіх об'єктів, визначати рішення, що приймаються, повинні вимоги раціонального використання земель, рекультивації земельних ділянок після зведення об'єктів, використання родючого шару ґрунту, охорона навколишнього середовища, раціональне використання природних ресурсів та економне витрачання матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів (зокрема посилення теплоізоляції об'єктів будівництва, облік витрат теплоносія і т. д.) [1],[2]. Основні положення щодо охорони навколишнього середовища нормативно затверджені у законі України «Про охорону навколишнього середовища» .

Дотримання вказаних принципів створює необхідні умови для відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, попередження та ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною України.

Основні заходи з охорони навколишнього середовища:

- комплексне вивчення майданчика забудови за допомогою інженерно-екологічних вишукувань (для обґрунтування будівництва та іншої господарської діяльності з метою запобігання, зниження або ліквідації несприятливих екологічних і пов'язаних з ними соціальних, економічних та інших наслідків і збереження оптимальних умов життя населення);

- збереження водних об'єктів, водозбірних площ, водних біологічних ресурсів, земель, ґрунтів, лісів та іншої рослинності, біологічного різноманіття;
- забезпечення стійкого функціонування природних екологічних систем, збереження природних ландшафтів, особливо охоронюваних природних територій та пам'яток природи;
- дотримання санітарно-гігієнічних відстаней від джерел виділення шкідливих речовин, які визначені нормами технологічного проектування;
- зберігання і використання зрізаного ґрунтового шару при виконанні робіт з благоустрою території;
- контроль за станом повітря робочої зони за допомогою автоматичних газоаналізаторів або інших стандартизованих методів у приміщеннях, на об'єктах, на майданчиках, ділянках, де можливе виділення пилу (цементу, глинопорошку, бариту), газів (вуглеводнів, сірководню, діоксиду сірки, оксидів азоту, оксиду вуглецю), пари і аерозолів (зварювальний аерозоль, пари HCl, хлор і його з'єднання);
- утилізація будівельного сміття шляхом переробки будівельних відходів;
- виконання заходів з благоустрою території, організованого відведення зливостоків і талих вод за допомогою поверхневого водовідведення;
- відведення каналізаційних стоків у систему загальноміської каналізаційної мережі, а потім – на загальноміські очисні споруди;
- встановлення фільтрів на технологічному обладнанні виробничих приміщень кухні та майстерень;
- максимальне озеленення вільної від твердих покриттів території газонами, чагарниками та деревами;
- встановлення біля всіх виходів, лав та інших елементів благоустрою урн для сміття,
- ізоляція контейнерів для сміття від майданчиків постійного перебування людей, щоденний вивіз сміття [33].

Основними принципами охорони навколишнього середовища є [1]:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки;
- обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів, лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської та іншої діяльності;
- гарантування екобезпеки середовища для життя і здоров'я людей;
- превентивність - попередження негативних наслідків впливу на природні об'єкти діяльності людей;
- обов'язковість екологічної експертизи;
- екологізація матеріального виробництва;
- поєднання екологічних, економічних і соціальних інтересів суспільства на основі міждисциплінарних знань, екологічних, природничих, технічних та інших наук;
- гласність і демократизм при прийнятті рішень, реалізація яких впливає на стан навколишнього природного середовища;
- безкоштовність загального і платність спеціального природокористування;
- збереження просторового та видового різноманіття;
- цілісність природних об'єктів і комплексів;
- прогнозованість якості стану навколишнього природного середовища;
- платність за забруднення навколишнього природного середовища;
- компенсація шкоди, спричиненої порушенням екологічного законодавства;
- дотримання вимог лімітів використання природних ресурсів;
- поєднання засобів стимулювання при дотриманні вимог екологічного законодавства і юридичної відповідальності при порушенні цих вимог;
- міжнародне співробітництво в екологічній сфері та інше.[1]

Дотримання вказаних принципів створює необхідні умови для відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, попередження та

ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних об'єктів, пов'язаних з історично-культурною спадщиною України.

7.2. Природно-ландшафтна та історико-культурна цінність території замку Свірж

Замок Свірж розташовується в однойменному селі, яке знаходиться в південно-східній частині Львівської області, на відстані 35 км від Львова. Територія с. Свірж входить в межі Подільської височини – Опілля.

Комплекс фортифікаційних та інженерних споруд «Свірзький замок», 1484(1482)р. у селі Свірж Львівської області – пам'ятка архітектури національного значення, охоронний № 481. На території замку стоїть оборонна башта, яка збереглась до рівня 6 метрів, а біля мосту замка Свірж є грот вони є пам'яткою архітектури та містобудування національного значення, охоронний №1392. Поруч з Свірзьким замком знаходиться Церква Святої Трійці та Успіння Богородиці (1546-1561рр.), яка також відноситься до пам'яток архітектури та містобудування національного значення, ох.№ 482/0.

Об'єктом проектування є реноваційне формування архітектурного середовища замку Свірж з його пристосуванням під культурно-туристичний комплекс. Дуже важливим при реконструкції, реставрації та реновації пам'ятки архітектури та містобудування є врахування особливостей його навколишнього середовища та визначення способів їх раціонального використання, наприклад як об'єкту зеленого туризму.

З північної сторони замок оточений ставом, якому необхідно розчищення. З південної сторони замку знаходиться парк зі збереженими реліктовими деревами різних порід, що вимагають впорядкування та санування. З лівої сторони, при в'їзді на територію замку, збереглися залишки колишнього саду, стан якого незадовільний.

Рис.7.1. Сучасний вигляд території замку Свірж

У підвальних приміщеннях замку Свірж переживають зимовий період кажани. В інші пори року вони знаходяться у мансарді та верхньому поверсі башти з каміном. На ставку біля замку живуть лебеді.

7.3. Обґрунтування складу і розміру зон охорони пам'яток національного значення

Замок у селі Свірж Львівської області – пам'ятка архітектури національного значення, при реновації та реконструкції якої необхідно

враховувати відповідні вимоги до використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування.

Керуючись статтею 32 Закону України «Про охорону культурної спадщини»[2], з метою захисту традиційного характеру середовища окремих пам'яток, їх комплексів (ансамблів), навколо них встановлені зони охорони пам'яток: охоронні зони, зони регулювання забудови, зони охорони археологічного культурного шару.

Відповідно до вимог ДБН Б.2.2-2-2008 «Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження науково-проектної документації щодо визначення меж та режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування»[10] зони охорони пам'яток є складовою частиною охоронного зонування як містобудівного засобу збереження культурної спадщини.

Відповідно до ДСТУ Б Б.2.2-10:2016 «Склад та зміст науковопроектної документації щодо визначення меж і режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування» [10] під час розробки документації з просторового планування необхідно враховувати:

а) охоронні зони, до яких входять території пам'яток (земельні ділянки у їх історичних та природних межах) з доповненням ділянок прилеглих територій, у межах яких забезпечується фізична збереженість пам'яток та їх найближчого історичного оточення (середовища), а також оптимальні умови зорового сприйняття пам'яток (у межах 350-500 м). У місцях концентрації пам'яток різних видів, об'єднаних спільністю планування, історичного середовища, ландшафту встановлюються групові (комплексні) охоронні зони;

б) зони регулювання забудови, які є суміжними із охоронними зонами, що сприяють збереженню містобудівної ролі пам'яток в архітектурно-просторовій організації міста;

в) зони охоронюваного ландшафту, які включають вільні від забудови території, пойми, схили, пагорби, водойми, рослинність, в межах яких

забезпечується збереженість історичного характеру ландшафту та його зв'язків з оточуючою природою;

г) ділянки пам'яток археології та історичних культурних нашарувань, що охоплюють території стародавніх поселень (до середини XVIII ст. включно), які підлягають археологічним дослідженням.

Навколишнє середовище – невід'ємна складова замку. Тому головною задачею архітектурно-планувальної організації території замку є створення оптимального рішення, яке базується на засадах збереження екологічної рівноваги території, раціонального використання природних ресурсів, зменшення антропогенного впливу на екосистему та охорони ландшафтів.

Важливим для пам'яток архітектури є збереження зон їх видового сприйняття. При реновації та реконструкції важливою умовою є збереження видових точок. Замок Свірж досить великий і є домінантою в краєвидах села Свірж, тому важливим є збереження його композиційно-планувальних рішень. Місцевість замку дуже живописна і має великий потенціал як об'єкт туризму, у тому числі – зеленого туризму.

Рис.7.2. Видові точки сприйняття пам'ятки архітектури замку Свірж

Зараз відбувається швидкий розвиток міського середовища, активне використання природних ресурсів у населених пунктах. Як наслідок, змінюється природна складова, відбувається стабільне зменшення площ

екологічно чистих природних територій, тому важливим та необхідним є впровадження заходів щодо збереження та охорони навколишнього природного середовища.

Для проектування культурно-туристичного комплексу було обрано замок Свірж Львівської області.

Заходи по збереженню екосистеми цієї території важливі як для резидентів та користувачів замку, так і для селища, в якому він знаходиться, оскільки чистота навколишнього середовища - запорука здоров'я та безпеки життєдіяльності населення.

Забруднення навколишнього середовища здійснюється під час будівництва об'єкту. Будівництво є одним з головних антропогенних факторів, які впливають на навколишнє середовище. Вплив на навколишнє середовище відбувається як під час самого будівництва, оскільки воно потребує достатньої кількості сировини, будматеріалів, енергетичних, водних та інших ресурсів, так і при експлуатації вже побудованих об'єктів.

До основних факторів, що забруднюють навколишнє середовище на етапі будівництва відносяться:

- *земляні роботи;*
- *матеріали, використані для будівництва;*
- *велика кількість сміття, пилу та інших відходів, що виникає, якщо будівництво відбувається на раніше забудованій території, при демонтажі;*
- *побічні продукти користування будівельною технікою;*
- *шумовий і вібраційний вплив на навколишнє середовище і, в першу чергу, на людину.*

Все це створює необхідність розробки спеціальних природозахисних заходів, спрямованих на забезпечення екологічної рівноваги, а так само сталого розвитку районів будівництва і прилеглих територій.

7.4. Розвиток зеленого туризму як засіб збереження навколишнього середовища

Сьогодні спостерігається тенденція зелених туристичних маршрутів, особливо територій, що мають природній та історико-культурний потенціал. Таким об'єктом є замок Свірж, який має історико-культурний та рекреаційно-туристичний потенціал. Також важливим є вже розроблений туристичний маршрут «Золота підкова» по замкам Львівщини, в який входить і замок Свірж.

Реновація замків з їх пристосуванням під культурно-туристичний комплекс є дієвим засобом збереження та актуалізації культурної спадщини. Замкові комплекси тісно пов'язані із навколишнім середовищем, і часто мають ландшафт, унікальні рослини, старовинні дерева, сади, часто знаходяться на пагорбі у лісистій місцевості, що часто є ландшафтним парком. Тому замки із своїм унікальним природнім середовищем та автентичністю є гарним об'єктом для розвитку зеленого туризму.

Зелений туризм набуває популярності і в Україні, особливо в Закарпатті. Замок Свірж знаходиться на околиці однойменного села, та розташовується на пагорбі, із північно-західної сторони якого розташовується два озера. Раніше село Свірж належало до Перемишлянського району Львівської області, місцевість якого багата на букові та дубові ліси, які видніються в краєвидах замку. Тому популяризація, привчання туристів до природи та зеленого туризму, залучення сільського населення до сфери послуг.

Важливою задачею зеленого туризму є підлаштування сфер послуг туризму (торгівлі, харчування, розміщення, транспорту, народні ремесла тощо) під природно-рекреаційне середовище.

Екотуризм, сільський туризм орієнтовані на принципи сталого еколого-економічного розвитку регіонів, а саме: збереження природного та культурного середовища, економічна підтримка добробуту місцевої громади, постачання туристам місцевих екологічних продуктів харчування.[27, с.140]

Сільський зелений туризм визначається своєю багатогранністю. Він

передбачає:

- екскурсійні маршрути, які є унікальною можливістю долучитися до джерел та витоків української духовності через засоби культури, літератури, мистецтва;
- ознайомлення з природними художніми ремеслами (плетіння з лози, різьба по дереву, вишивка, малярство, гончарство тощо);
- відвідування історичних пам'яток (місць життя і творчості відомих людей тощо)[25, с. 151].

Основні значення екологізації туризму для еколого-збалансованого розвитку, які полягають у:

- збереженні та відновленні вразливих, екологічно нестійких природних територій;
- усуненні потенційних та існуючих джерел впливів на довкілля в процесі туристичної діяльності;
- узгодженому плануванні туристичної активності з іншими видами економічної діяльності;
- впровадженні у туристичну галузь екологічно м'яких технологій;

Мінімізації тисків та навколишнє середовище за рахунок рівномірного розподілу туристів (у часі і просторі) та створенні альтернативних зон відпочинку.[48, с.8]

Передумовою розвитку сільського туризму виступає також його відносна екологічна безпечність, адже він покликаний:

- поважати природні системи, культурну спадщину та цілісність навколишнього середовища;
- мінімізувати використання ресурсів, що не відновлюються;
- споживати відновлювальні ресурси не швидше, ніж природа здатна їх відновити;
- мінімізувати забруднення та інші несприятливі впливи на довкілля. [48, с.11]

Сільський туризм – це активна (прогулянки, екскурсії, спортивні ігри, мисливство, рибальство тощо) чи пасивна (культурно-етнічна) туристична діяльність, яка безпосередньо проходить / організовується в межах сільської території, пов'язана з проживанням екскурсантів в сільських садибах (агросадиби), знайомством з наявними природними ресурсами, звичаями, побутом, національною кухнею, фольклором, культурою та унікальними традиціями відповідного регіону.

Види сільського туризму:

- короткотерміновий (на період вихідних днів). Даний вид має сезонний характер і, як правило, полягає у риболовлі, збиранні ягід чи грибів, полюванні, катанні на лижах чи санях тощо;

- відпочинкового, кількотижневого (на період відпусток, терміном в межах 15-40 днів);

- сезонного (сімейний, колективний чи індивідуальний);

- відпочинку іноземців (наприклад, з метою поглиблення знання мови.

У результаті використання різних методичних підходів до оцінки природно-ландшафтних ресурсів повинно бути встановлено:

- рекреаційну ємність території – це максимально допустимий рівень рекреаційного використання території з урахуванням містобудівних і екологічних вимог, який визначається показником щільності - відношення кількості постійного і тимчасового населення до площі території, що приймається на основі нормативних показників на різні види територій (1 особа на гектар території парку, м² на одного відвідувача в рекреаційній зоні парку, м² для дорослого чи дитину на території морських пляжів);

- допустиме рекреаційне навантаження – це забезпечення стійкості природного комплексу, яке пов'язане з не перевищенням навантажень, що викликають незворотні екологічні зміни в природних комплексах (люд/га, люд/год/га, люд/день/га);

- рекреаційну дигресію – порушення природного середовища в результаті впливу антропогенного фактору, що характеризується ущільненням та ерозією ґрунтів, та знищенням лісової підстилки, трав'яного покриву, пошкодженням дерев, тощо.

Результатом оцінки цих компонентів повинно бути визначення рекреаційної (туристичної) ємності території, що досліджується; кількості тимчасового населення (відпочиваючих, туристів); допустимих рекреаційних навантажень (осіб на 1 га); ризиків рекреаційної дигресії (ерозії ґрунтів, витоптування рослинного покриву тощо). Параметри зон туристично-рекреаційного використання у сільській місцевості повинні відповідати нормам ДБН Б.2.2-12. 2019 «Планування і забудова територій» короткочасного відпочинку — 500-1000 м² на 1 відвідувача; тривалого відпочинку в заклади характерні для сільської місцевості): індивідуальні засоби розміщення — 15-20 м² на 1 місце, хостели — 6-10 м², кемпінги — 75 м² на одно місце. Особливості розвитку рекреаційних функцій у сільських поселеннях стосуються різних форм організації рекреаційної діяльності у нових умовах діяльності таких об'єднаних територіальних громад, що призводить до збільшення долі як стаціонарної рекреації, так і потреб у короткочасному перебуванні та ночівлі рекреантів протягом однієї доби.

Встановлено, що найсуттєвіший вплив на розвиток рекреаційно-туристичної сфери окремих сільських місцевостей мають:

- культурні-природні об'єкти, до яких належать регіональні ландшафтні парки, ботанічні сади, пам'ятки історико-культурної спадщини, музеї, культурні та релігійні традиції тощо;
- доступність сільської місцевості (наявність транспорту, доріг, аеропортів (портів), залізничної мережі тощо);
- туристичний імідж місцевості, що існує у свідомості потенційних клієнтів і суттєво впливає на підсвідоме бажання відвідати саме дану територію;

– економічні чинники, які залежать від стандарту послуг, пори року, кількості транспорту (доступності) тощо.

У результаті використання різних методичних підходів до оцінки природно-ландшафтних ресурсів пропонується встановлювати:

– рекреаційну ємність території — це максимально допустимий рівень рекреаційного використання території з урахуванням містобудівних і екологічних вимог;

– допустиме рекреаційне навантаження — це забезпечення стійкості природного комплексу;

рекреаційну дигресію – порушення природного середовища в результаті впливу антропогенного фактору. [56]

Висновок до 7 розділу

Визначено систему заходів щодо мінімізації впливу реновації замку Свірж як об'єкта будівництва та як готового архітектурно-містобудівного об'єкта на навколишнє природне середовище. Оскільки охорона навколишнього середовища є невід'ємною складовою проекту реконструкції, реновації та пристосування пам'ятки архітектури та містобудування XV ст. замку у с.Свірж під культурно-туристичний комплекс, на всіх етапах проектування та експлуатації об'єкту необхідно проводити заходи щодо збереження та відновлення природних ресурсів, впроваджувати новітні технології, що заощаджують вичерпні джерела енергії, проводити профілактичні заходи для очищення території від забруднень. Збереження пам'ятки засобом внесення її до об'єктів зеленого туризму Львівської області. Збереження точок видового сприйняття пам'ятки, також є важливим для охорони навколишнього середовища. Важливим є вибір оптимального проектного рішення, що дозволяє уникнути формування дискомфортних зон, створити оптимальний мікроклімат середовища, при якому негативний вплив реновації та пристосування замку Свірж під культурно-туристичний комплекс на навколишнє середовище буде мінімальний.

РОЗДІЛ 8. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Вступ

Охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [4].

Важливою умовою при реновації та пристосуванні замку Свірж Львівської області під культурно-туристичний комплекс є охорона праці при будівництві та експлуатації даного об'єкту. Оскільки безпека будівельників на етапі зведення будівель і споруд та безпека тих, хто в подальшому буде проживати і працювати у цьому середовищі, тісно пов'язана з тим, які умови для праці будуть створені, наскільки вони відповідатимуть чинним нормативам та стандартам.

Основними завданнями у трудових відносинах є захист здоров'я та життя людини від можливих небезпек, а також розробка заходів щодо створення і підтримки здорових та безпечних умов праці та діяльності людини. Нормативною базою для вирішення даних питань є:

- Конституція України;
- Закон України «Про охорону праці»[4];
- Закон України «Про пожежну безпеку»[5];
- Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні» [3];
- ДБН А.3.2-2-2009 «Охорона праці і промислова безпека в будівництві» [133]
- ДБН В.1.2-14:2018 «Система забезпечення надійності та безпеки будівельних об'єктів. Загальні принципи забезпечення надійності та конструктивної безпеки будівель і споруд» [13];

➤ ДСТУ-Н Б А 3.2-1:2007 «Настанова щодо визначення небезпечних і шкідливих факторів та захисту від їх впливу при виробництві будівельних матеріалів і виробів та їх використання в процесі зведення та експлуатації об'єктів будівництва» [19];

➤ ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва» [12].

Вказані вище закони передбачають правові, організаційні, економічні, соціальні основи та заходи по охороні життя, здоров'я та діяльності людини, по збереженню природного середовища та встановлюють основні принципи державної політики в галузі охорони праці та життєдіяльності населення.

8.1.Небезпечні та шкідливі фактори при реновації об'єкту

Під реновацією пам'ятки архітектури розуміється процес «оновлення», поліпшення, реставрації без руйнування цілісності структури, із зміною функціонального призначення об'єкту реконструкції.[67] Пристосування пам'ятки – сукупність науково обґрунтованих заходів щодо створення умов для сучасного використання пам'ятки.[10]

Згідно з ДСТУ 2293-99 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять», небезпечні та шкідливі фактори, пов'язані з об'єктом проектування – замком Свірж, умовно можна розділити на дві групи:

- *фактори, що діють підчас будівельних та монтажних робіт;*
- *фактори, пов'язані з експлуатацією приміщень замку та приміщень додаткового блоку обслуговування.*

Підчас будівельних та монтажних робіт пов'язаних із зведенням будівель і споруд, інженерно-технічної мережі об'єкту проектування на працівників можуть впливати *фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні фактори* [4], що пов'язані з використанням різноманітних механізмів, підйомників, кранів та іншої техніки; фактори, котрі пов'язані із порушенням санітарних норм робочої зони, із використанням шкідливих речовин та

будівельних матеріалів, запиленістю та загазованістю будівельного майданчика, порушенням норм та техніки безпеки праці.

При експлуатації замку Свірж виникають наступні питання, пов'язані із безпекою життєдіяльності та цивільним захистом:

1) питання, характерні для відкритих просторів території:

- безпека руху пішоходів та транспортних засобів,
- розміри ширини проїздів та доріжок, що передбачають можливість проїзду спецтехніки,
- розміщення майданчиків для сміттєвих баків та урн для сміття,
- освітлення у вечірній час,
- безпечне обладнання дитячих та спортивних майданчиків, зон відпочинку,

2) питання, пов'язані із перебуванням людини у закритих будівлях та спорудах об'єкту проектування:

- охорона пожежної безпеки,
- комфортний температурний режим приміщень,
- достатня інсоляція,
- шумоізоляція майстерень із виробничим обладнанням,
- використання екологічно чистих, нетоксичних конструкційних та оздоблювальних матеріалів.

8.2. Організаційні та технічні заходи по усуненню небезпечних та шкідливих чинників при реновації

Технічні заходи по усуненню небезпечних та шкідливих чинників полягають у проектуванні, реновації, будівництві і застосуванні технологій та матеріалів, які орієнтовані на безпеку життєдіяльності людини та на збереження їхнього здоров'я. Наприклад, застосування екологічно чистих матеріалів, «зелене» будівництво. Дані заходи передбачають повну відмову від чинників, які негативно впливають на здоров'я та життя людини [49].

1. Безпека руху пішоходів та транспортних засобів:

➤ передбачення тупикових проїздів на території (господарського призначення), що не перетинають головні пішохідні зв'язки та закінчуються розворотними майданчиками – згідно ДБН 360-92** «Планування і забудова міських і сільських поселень» [12],

➤ ширину пішохідних доріжок, тротуарів слід визначати з урахуванням категорії та функціонального призначення вулиці (дороги) залежно від інтенсивності пішохідного руху, а також розміщення в їх межах опор, щогл, дерев тощо; ширина однієї смуги пішохідного руху повинна бути кратною 0,75 м, але не менше наведеної в таблиці 2.6. ДБН В.2.3-5-2018. «Вулиці та дороги населених пунктів» [13],

➤ згідно із ДБН В.2.3-5:2018 «Вулиці та дороги населених пунктів», дорожній одяг повинен відповідати санітарно-гігієнічним вимогам: при русі автомобілів забезпечувати мінімальні рівень шуму, забруднення атмосферного повітря, поверхневого стоку; сприяти зручному очищенню поверхні від снігу та бруду, відведенню дощових і талих вод [13, с. 11, п. 2.19],

➤ висота тротуарів та доріжок – приблизно на 10 см вище за рівень землі, з незначним ухилом для стікання води (поздовжні похили тротуарів і пішохідних доріжок слід приймати не більше 60 ‰ (в районах з частою ожеледицею - не більше 40 ‰ [13, с. 12, п. 2.24],),

➤ у разі необхідності влаштування сходів на пішохідних доріжках їх треба дублювати пандусами та обладнувати поручнями. Поручні повинні бути круглого розрізу діаметром не менше ніж 0,03 м і не більше ніж 0,05 м, чи прямокутного розрізу товщиною не більше ніж 0,04 м. Першу та останню сходинки треба пофарбувати у контрастний колір для безпечного пересування інвалідів з вадами зору (за ДБН Б.2.2-5:2011 Благоустрій території).

2. Забезпечення можливості проїзду пожежних машин, швидкої допомоги та іншої спецтехніки.

➤ забезпечення висоти в'їзних арок не менше, ніж 4,25 м ,

➤ відсутність перешкод для проїзду машин на ширині 3,5 метри по периметру будівель, або, принаймні, з двох довгих фасадів, проїзди та під'їзні шляхи для пожежних машин слід передбачати відповідно до вимог ДБН 360-92**, ДБН Б. 2.4-1, ДБН Б. 2.4-3.

3. Майданчики для сміттєвих баків:

➤ розміщення на віддаленні від вікон приміщень житлового та громадського призначення (20 м – за табл. 3.2 ДБН 360-92** Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень),

➤ створення накриття та огороження цього майданчика (огороження може бути виконане у вигляді стінок з вертикальним озелененням).

4. Освітлення у вечірній час:

➤ рівномірний розподіл ліхтарів по території, розташування світильників таким чином, щоб утворена ними лінія ясно й однозначно вказувала напрямок дороги (ДБН В.2.5-28:2015. Природне і штучне освітлення).

➤ розрахунок інтенсивності освітлення,

➤ підсвічення вхідних частин будівель.

5. Пожежна безпека:

➤ організація планувальної структури будівель таким чином, щоб забезпечити швидку евакуацію людей у випадку пожежі (ДБН В.1.1-7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва» [7]),

➤ розміщення вогнегасників та систем автоматичного пожежогасіння у приміщеннях.

6. Комфортний температурний режим приміщень, нормалізація повітря всередині приміщень:

➤ розрахунок товщини огорожуючих конструкцій, яка є достатньою для природно-кліматичних умов місцевості,

- проектування тамбурів при входах будівель або встановлення теплових завіс при входах (ДБН В.2.2-9-2009 Громадські будинки та споруди. Основні положення [15, с. 13, п. 6.1.3]),

- уникання протягів,
- сонцезахисні козирки та жалюзі, якщо фасад перегрівається,
- опалення, вентиляція та кондиціонування [15, с. 21, п. 8.2.2].

8. Достатня інсоляція:

- забезпечення норми інсоляції для кожного типу приміщень шляхом правильної орієнтації за сторонами світу (розрахунок здійснюється за ДСТУ-Н Б В.2.2-27:2010 [8]),

- застосування штучного освітлення з достатньою інтенсивністю у відповідності до функції приміщень (ДБН В.2.5-28:2015. Природне і штучне освітлення [16]).

9. Шумоізоляція приміщень із технологічним обладнанням:

- розміщення майстерень на віддаленні від житлових та громадських приміщень, відділення їх приміщеннями господарського призначення,
- шумоізоляція стелі та стін [15, п. 8.4].

10. Використання екологічно чистих матеріалів:

- вибір матеріалів зовнішнього та внутрішнього оздоблення будівель, які не виділяють у повітря токсичних та інших шкідливих речовин (вироби з дерева, пробки, каменю, керамічні вироби, гіпсокартон тощо),
- контроль якості матеріалів.

Розрахунок штучного освітлення житлового приміщення

Розрахунок штучного освітлення житлової кімнати здійснюється згідно ДБН В.2.5-28:2015 «Природне і штучне освітлення» [18,19].

Для розрахунку використаємо метод світлового потоку. Для визначення кількості світильників, які забезпечать достатній рівень освітлення, потрібно визначити світловий потік, що падає на поверхні, за формулою:

$$F = \frac{ESK_3Z}{\eta}, \text{ де (8,1)}$$

E – нормована освітленість, лк ($E = 150$ лк);

S – площа приміщення, що освітлюється, м² ($S=27,58$ м²);

K_3 – коефіцієнт запасу, що враховує зниження освітленості в результаті забруднення та старіння ламп ($K_3=1,5$);

Z – коефіцієнт нерівномірності освітлення ($Z=1,1$ для люмінесцентних ламп);

η – коефіцієнт використання світлового потоку ($p(\text{стелі}) = 70\%$, $p(\text{стіни}) = 50\%$).

Індекс приміщення розраховується за формулою:

$$I = \frac{S}{h(A+B)}, \text{ де (8,2)}$$

S – площа приміщення, $S=27,58$ м²;

h – розрахункова висота підвісу, $h = 2,7$ м;

A – ширина приміщення, $A = 5,83$ м;

B – довжина приміщення, $B = 4,72$ м.

$$I = \frac{27,58}{2,7(5,83 + 4,72)} = 0,97$$

За таблицею 4 (ДБН В.2.5-28:2006) $\eta = 0,46\%$.

$$F = \frac{150 \times 27,58 \times 1,5 \times 1,1}{0,46} = 14\,839 \text{ Лм}$$

Для освітлення використовуються люмінесцентні лампи типу ЛБ 40-1, світловий потік яких дорівнює $F_{\text{л}} = 2\,018$ Лм.

Розрахунок кількості ламп здійснюється за допомогою формули:

$$N = \frac{F}{F_{\text{л}}}, \text{ де (8,3)}$$

N – кількість ламп;

F – світловий потік ($F = 14\,839$ Лм);

$F_{\text{л}}$ – світловий потік лампи ($F = 2018$ Лм).

$$N = \frac{14\,839}{2\,018} = 7,35.$$

В приміщенні потрібно використати 7-8 світильників типу ЛБ.

8.3. Пожежна безпека будівель і споруд

Пожежна безпека підземного блоку обслуговування на території замку повинна забезпечуватися шляхом проведення організаційних, технічних та інших заходів спрямованих на попередження пожеж, забезпечення безпеки людей, зниження можливих майнових втрат і зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, створення умов для швидкого виклику пожежних підрозділів та успішного гасіння пожеж (згідно із Правилами пожежної безпеки в Україні [7]).

Повинен бути встановлений відповідний протипожежний режим, а також визначені:

- *можливість (місце) паління, застосування відкритого вогню, побутових нагрівальних приладів;*
- *порядок проведення тимчасових пожежонебезпечних робіт (у тому числі зварювальних);*
- *правила стоянки та проїзду транспортних засобів;*
- *порядок прибирання горючого пилу та відходів, зберігання промасленого спецодягу, очищення повітроводів вентиляційних систем від горючих відкладень;*
- *порядок відключення від мережі електрообладнання у разі пожежі;*

- *порядок проходження посадовими особами навчання й перевірки знань пожежної безпеки, а також проведення з працівниками протипожежних інструктажів;*
- *порядок організації, експлуатації і обслуговування наявних технічних засобів протипожежного захисту (вогнегасників, протипожежного водопроводу, установок протипожежної сигналізації тощо);*
- *порядок проведення планово-попереджувальних ремонтів та оглядів електроустановок, опалювального, вентиляційного, технологічного та іншого обладнання;*
- *дії працівників у разі виявлення пожежі;*
- *порядок збирання членів добровільної пожежної дружини та відповідальних посадових осіб у разі виникнення пожежі, виклику вночі, у вихідні і святкові дні.*

Для належного утримання приміщень адміністрація підземного блоку обслуговування на території замку забезпечує виконання наступних вимог (згідно із Правилами пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти України)

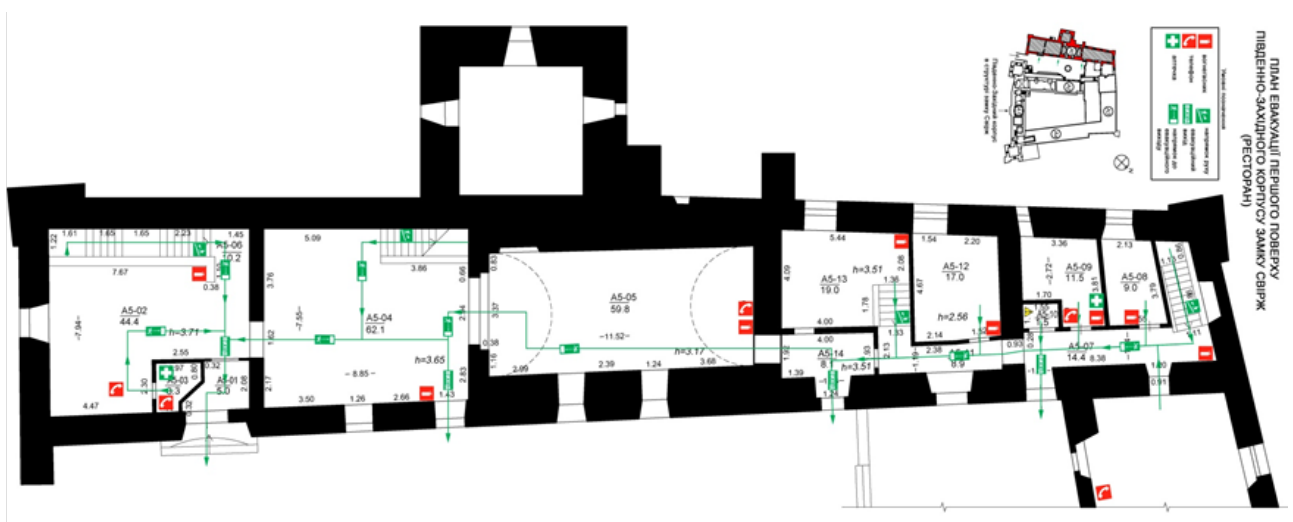

Рис.8.1. План евакуації першого поверху Південно-Західного корпусу замку Свірж (вестибюль, ресторан, кухня)

Вимоги до приміщень

Сходи та коридори повинні бути обладнані аварійним освітленням. Двері, які ведуть з загальних коридорів на сходи або безпосередньо з будинку, повинні бути доступними для евакуації.

В коридорах, на сходових площадках і на дверях, які ведуть до шляхів евакуації, або безпосередньо на вулицю, повинно бути нанесене символічне зображення знаку “ВИХІД” - відчинених дверей з силуетом людини, яка біжить і стрілки, що вказує рух людини до виходу (ДБН В.1.1-7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва» [7]).

Сходові площадки, евакуаційні виходи, проходи, коридори і тамбури повинні постійно утримуватись вільними від будь-яких предметів, що можуть перешкоджати руху людей.

Меблі та обладнання мають бути розміщені таким чином, щоб постійно був забезпечений вільний евакуаційний прохід до дверей приміщення (завширшки не менш ніж 1 м.)

Розташовані в коридорах і на сходових площадках шафи з електроцитами повинні бути завжди зачинені.

Горища та технічний поверх (підвал) повинні утримуватись в чистоті і порядку. Вікна горищ і технічного поверху повинні бути зашклені і зачинені. Двері і люки горищ, технічних поверхів, підвалів, вентиляційних камер повинні бути протипожежними з межею вогнетривкості 0,75 години і утримуватись в закритому (зачиненому) стані.

На горищах та на технічному поверсі (у підвалі) не допускається зберігання горючих матеріалів або предметів.

Висновки до 8 розділу

Охорона праці у замку Свірж необхідна для комфортної та безпечної експлуатації історичних будівель, для безпечного перебування відвідувачів у замку та його території . В результаті аналізу існуючих ризиків та небезпечних місць були виявлені основні питання щодо охорони праці зовнішніх та внутрішніх просторів об'єкту проектування. На основі переліку цих питань розроблені основні заходи щодо охорони праці.

ЗАГАЛНІ ВИСНОВКИ

У результаті проведеного магістерського дослідження виявлено принципи реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів, на основі чого реалізовано низку задач дослідження, що дало змогу одержані результати сформулювати у вигляді таких висновків:

1) на основі проведеного аналізу літературних джерел та матеріалів наукових праць, присвячених реновації та пристосуванню замків, виявлено необхідність розробки теоретичних основ проектування та реновації подібних об'єктів. Тенденціями створення культурно-туристичних комплексів на базі реновації замків відбувається засобом внесення додаткових функцій: проживання, харчування, проведення дозвілля, музеєфікації тощо. В результаті структурно-змістового аналізу теми з'ясовано поняттєво-термінологічний апарат дослідження. Методом синтезу позитивних рис існуючого досвіду з реновації та пристосування замків під культурно-туристичні центри сформульовано поняття нового типу комплексу – культурно-туристичний комплекс та реноваційне формування;

2) на основі досвіду реновації і адаптації замків визначено основні фактори впливу на проектування нових елементів в каркасі існуючої забудови замку. Фактори впливу поділено на дві групи: зовнішні (міжнародні та вітчизняні нормативні документи, пам'яткоохоронні вимоги та обмеження, містобудівна значущість, містобудівне розташування, особливості ландшафту, природньо-кліматичні особливості ландшафту, туристичний потенціал, соціокультурне значення) внутрішні (ступінь збереженості пам'ятки, об'ємно-планувальна організація, адаптивність архітектурно-планувальної організації, допустиме рекреаційне навантаження, автентичність і стиль об'єкту);

3) у результаті проведеного дослідження виявлені і теоретично обґрунтовані наступні принципи реноваційного формування архітектурного середовища пам'яток архітектури (на прикладі замків): збереження історичного

середовища, гармонізації із навколишнім середовищем, визначення і гармонічного доповнення функцій, безпеки експлуатації та доступності, комфортності перебування відвідувачів, інформатизації середовища, створення візуальних ефектів за допомогою освітлення;

4) згідно з визначеними принципами розроблено прийоми реноваційного формування архітектурного середовища замків: організації підземних просторів для додаткових функцій; тимчасового або постійного покриття дворового простору замку; доповнення архітектурного середовища замку новими об'єктами; додавання об'єкту в нових конструкціях в середині замку; внесення локальних змін в інтер'єрах замку з метою їх адаптації під нові функції;

5) за результатами проведеного дослідження розроблено методичні рекомендації щодо реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів:

- визначення об'єкту культурної спадщини, що має великий потенціал для розвитку у культурно-туристичній сфері – замок, палац, фортеця, ландшафтний парк, історичний центр міста;

- порівняльний аналіз історичної та сучасної планувальних структур, створення історико-опорного плану прилеглої території;

- визначення ступеню історико-архітектурної значущості пам'ятки архітектури, тенденцій її формування та розвитку;

- визначення та аналіз ступеню збереження, на скільки пам'ятка відповідає сучасним вимогам;

- визначення сучасних потреб у використанні об'єкту спадщини, та висновки якими новими функціями необхідно доповнити архітектурне середовище;

- формування задач з реновації та пристосування замку під культурно-туристичний комплекс.

Результати дослідження апробовано під час експериментального проектування архітектурного середовища замку Свірж при його реновації та

пристосування під культурно-туристичний комплекс. Чим доведено правильність і працездатність одержаних у роботі теоретичних результатів та відповідних методичних рекомендацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), № 41, ст.546. – 1991. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
2. Закон України «Про охорону культурної спадщини» // Відомості Верховної ради. - 2000. - № 39. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), № 41, ст.546. – 1991. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
3. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні. Наказ Міністерства внутрішніх справ України 30.12.2014. Чинний з 05.03.2015. К.:Держбуд України, 2014. – 19 с.
4. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ, Київ: Парламентське видавництво, 2003 – 668 с.
5. Про пожежну безпеку: Закон України від 17.12.1993 № 3745-ХІІ, Київ: Парламентське видавництво, 2013– 22 с.
6. ДБН В.2.5-28:2015. Природне і штучне освітлення. Чинний з 01.10.2008.–К.:Держбуд України, 2008. – 28 с.
7. ДБН 360-92** Планування і забудова міських і сільських поселень. – Київ: ДП “Укрархбудінформ”, 2002. – С.110-120 с.
8. ДБН А.2.2-14-2016 Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам’яток архітектури та містобудування
9. ДБН А.3.2-2-2009. Охорона праці і промислова безпека в будівництві. Чинний з 01.04.2012. – К.:Держбуд України, 2012. – 116 с.

10. ДБН Б.2.2-2-2016: Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження науково-проектної документації щодо визначення меж та режимів використання зон охорони пам'яток архітектури та містобудування. – К.: ДП “Укрархбудінформ”, 2008.
11. ДБН Б.2.2-5:2011 Благоустрій територій
12. ДБН В.1.1-7:2016. Пожежна безпека об’єктів будівництва. Чинний з 01.06.2017. – К.:Держбуд України, 2017. – 35 с.
13. ДБН В.1.2-14:2018. Система забезпечення надійності та безпеки будівельних об’єктів. Загальні принципи забезпечення надійності та конструктивної безпеки будівель і споруд. Чинний з 01.01.2019. – К.:Держбуд України, 2018. – 30 с.
14. ДБН В.2.2-9-2009 Громадські будинки та споруди. Основні положення
15. ДБН В.2.3-5-2018: Вулиці та дороги населених пунктів– Київ: ДП“Укрархбудінформ”: Мінрегіонбуд України, 2018. – 100 с.
16. ДБН В.2.5-28:2015. Природне і штучне освітлення
17. ДБН В.2.6-31:2016 «Теплова ізоляція будівель»
18. ДСТУ – Н Б В. 1.1-27:2010 Будівельна кліматологія [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://uas.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/dstun_b_v.1.1-27_2010.pdf (дата звернення: 09.12.2021). – Назва з екрана.
19. ДСТУ-Н Б А 3.2-1:2007 Настанова щодо визначення небезпечних і шкідливих факторів та захисту від їх впливу при виробництві будівельних матеріалів і виробів та їх використання в процесі зведення та експлуатації об’єктів будівництва. Чинний з 01.12.2007. – К.:Держбуд України, 2007. – 22 с.
20. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 «Правила пожежної безпеки в Україні»
21. Норми ДБН В.3.2-1-2004 «Реставраційні, консерваційні та ремонтні роботи на пам'ятках культурної спадщини»

22. Андрусяк У. Б. Принципи функціонально-територіальної реорганізації замкових комплексів у структурі історичних населених пунктів. канд. арх., доцент, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківськ, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5312-5016> DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_conf/30012021/7383 Режим доступу: <https://conferences.rsglobal.pl/index.php/conf/catalog/download/8/13/293-1?inline=1>

23. Андрусяк У.Б. Принципи функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів на прикладі Івано-Франківської області: автореф. дис. ... канд. арх.. Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Харків, 2019.

24. Аніпко Н. П. Середньовічні замки і фортеці. Рекреаційно-туристське використання / Н.П Аніпко // Краєзнавство, географія, туризм. – №20, травень 2011. – С.15-18.

25. Банников А. Г. Основи екології і охорона навколишнього середовища: навч. посібник / А. Г. Банников, А. А. Вакулин, А. К. Рустамов. — М. : Колос, 1999. — 304 с. : ил. — Библи-огр. : с. 294.

26. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії. – К.: "Палітра", 1997. – 130 с.

27. Биркович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В.І. Биркович / Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. – 2011. – № 1(6). – С. 138–143.

28. Босенко Є.В. Визначення потенціалу адаптації значних історичних будівель, як спосіб збереження архітектурної спадщини: дис. на здобуття наукового ступеня канд. арх.. Харківський національний університет будівництва та архітектури, Харків, 2019.

29. Брич М. Музеєфікація пам'яток архітектури та містобудування як засіб збереження історико-культурної спадщини / М. Брич // Historical and

cultural studies. - 2015. - Vol. 2, Num. 1. - С. 31-35. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hcs_2015_2_1_9.

30. Буравченко С. Г., Куліш Н. Слідами Дракули / Буравченко С. Г., Куліш Н. // *Особняк* 2(49). - 2008. - С. 9-24.

31. Воронкова І. С. Архітектурно-типологічні принципи реновації бібліотек вищих навчальних закладів України: автореф. дис. канд. арх. : 28.11.2016 / Воронкова І. С.; Національний університет "Львівська політехніка" - Львів, 2016. - 21 с.

32. Вотінов М. А. Реновація і гуманізація суспільних просторів в міському середовищі: монографія / М. А. Вотінов; Харків. нац. ун-т гір. госп-ва ім. А. Н. Бекетова.-Харків: ХНУГХ ім. А. Н. Бекетова, 2015.-153 с. ISBN 978-966-695-353-0

33. Джигирей В. Екологія та охорона навколишнього середовища: навч. посіб. / В. Джигирей. — К.: Т-во «Знання», 2000—203 с. Розглядаються основні концепції екології та наслідки впливу діяльності людини на довкілля.

34. Дідик Н.В., Варшава О.В. Розвиток зеленого туризму – пріоритетне завдання для України // *Економіка і суспільство*. -2017. -№9. –С.763-766

35. *Дорошенко Ю.О.* Містобудівні аспекти у магістерських дисертаціях архітекторів-випускників НАУ// *Містобудування: Проблеми і перспективи розвитку: Тези доповідей II науково-практ. конф. (Київ, 25 березня 2020 р.)*. – К.: КНУБА, 2020. - С. 10-12.

36. *Дорошенко Ю.О.* Органічна єдність архітектури і екології// *Архітектура та екологія: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29–30 жовтня 2013 року)*. – Частина I. – К.: НАУ, 2013. – С.5–8.

37. *Дорошенко Ю.О., Хлюпін О.А.* Методичні вказівки до дипломного проектування напряму 6.060103 "Архітектура" і спеціальності 191 "Архітектура та містобудування". – К.: НАУ, 2017. – 168с.

38. *Дрьомова Л.В.* Конспект лекцій з курсу «Теоретичні та методичні основи архітектурного проектування. Типологія будівель та споруд» / Л. В. Дрьомова; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 70 с.

39. *Зарічняк А. П., Чернявська С.С.* Фортифікаційні споруди карпатського регіону Румунії як об'єкт туристичної атракції. УДК 338.48 (498) ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Карпатський край 2018 1-2(12-13)стор. 194

40. Кизима Р. А. Екологія в будівництві: навчальний посібник / Р. А. Кизима, Л. А. Єгоркіна, С. І. Веремеєнко, Г. В. Доманський, В. В. Яковчук; за ред. Р.А. Кизими. — Х. : Бурун Книга, 2007. — 224 с. — Бібліогр. : с. 219 – 220.

41. Кокарева О.І., Храплива-Антошків Н.Л., Шпондарук В.В. Закордонний досвід використання замків у туристичній сфері // Замковий туризм Тернопільської області: проблеми та перспективи розвитку: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 4 трав. 2012 р.). Тернопіль, 2012. – С. 142 – 145.

42. Л.В. Тустановська Л.В., *Дорошенко Ю.О.* Екологізація архітектурного середовища та основні способи її реалізації// Матеріали XIII міжнародної науково-технічної конференції „АВІА–2017” (м.Київ, 19–21 квітня 2017 року). – К.: НАУ, 2017. – С.24.33–24.36. – Режим доступу: http://avia.nau.edu.ua/doc/avia-2017/AVIA_2017.pdf.

43. *Лесик О. В.* Замки та монастирі України. — Львів, 1993. — С. 74–75.

44. *Лесик О.В.* Принципи реставрації пам'яток архітектури. Традиції та новаторство // Українська академія мистецтва. – Вип. 21. – 2013. – С. 97 – 103.

45. *Лисий І.* Суспільно-туристична ревіталізація замків Івано-Франківської області: досвід і перспективи. УДК 379.82:908(477.86)

46. *Лисий І.О.* Проблематика етнотуристичного використання замків Івано-Франківської області // Карпатський край. – Вип. 1 (4). – 2014. – С. 117 – 123.

47. *Лысый И.О.* Пути туристической адаптации памятников замковой архитектуры Украины // World Science in 2016: Results: Proceedings of II International scientific conference (Morrisville, January 26, 2017). Morrisville: Lulu Press., 2017. Pp. 38 – 42.

48. Ніколаєв К. Д. Екологізація та розвиток сільського зеленого туризму в Україні: монографія / К. Д. Ніколаєв. - Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – 153 сторінки.

49. Основи охорони праці: підручник / В.І. Голінько; М-во освіти і науки України; Нац. гірн. ун-т. – 2-ге вид. – Д.: НГУ, 2014. – 271 с.

50. Піняжко Т. Реставрація та сучасне використання фортифікаційних об'єктів Галичини середини ХІХ століття // *Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичних фортифікацій*: збірн. наук. праць за результатами 4-ої Міжнар. конф. мол. науковців (м. Львів, 30 – 31 трав. 2012 р.). Львів: Видавництво Львівської Політехніки, 2013. – С. 114 – 118.

51. Полутренко У.Б. Методи збереження та відновлення палацово-замкових комплексів Прикарпаття // *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. – Вип. 37. – 2014. – С. 255 – 262.

52. Полутренко У.Б. Замок Черторыйских в Чернелице: перспективы восстановления и включения в рекреационно-туристическое пространство Западной Украины // *Традиции и современное состояние культуры и искусств*: матер. Междунар. науч.-практ. конф., (г. Минск, 28 – 29 ноября 2013 г.). Минск, 2013. – С. 71 – 75.

53. Сушинская М.Д. Культурный туризм: Учебное пособие. СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2010. 128 с.

54. Філософія архітектурної творчості : навчальний посібник / С. Г. Буравченко, В. В. Карпов, Л. Н. Бармашина, О. Г. Пивоваров, Н. В. Бжезовська ; за заг. ред. канд. архіт., проф. С.Г.Буравченка. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. – 228 с.

55. Чигір С.В., Дорошенко Ю.О. Технології енергоефективного будівництва на основі САПР AllPlan та BIM// Архітектура та екологія: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м.Київ, 17–19 листопада 2014 року). – К.: НАУ, 2014. – С.302–306.

56. Чижевська Л.Р. Науково-методичні засади визначення туристично-рекреаційного потенціалу об'єднаних територіальних громад та їх практична реалізація в проектах просторового планування //Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. К.: НАУ, 2021. Вип. 22. С.1540170. doi: 10.18372/2415-8151.22.15403

57. Шашкова І.С., Буравченко С.Г., Принципи реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів (на прикладі пам'ятки архітектури – замку XV-XVII ст. у с. Свірж Львівської області) // *Архітектура історичного Києва. Інформаційні технології: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м.Київ, 26-27 жовтня 2021 р.)*. – К.:КНУБА, 2021.

58. Шашкова І.С., Буравченко С.Г., Хлюпін О.А., Пивоваров О.Г. Методи пристосування замків під культурно-туристичні комплекси // *Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник*: – К., КНУБА, 2021. – Вип. 61. - С. 139-158

59. Шашкова І.С., Буравченко С.Г., Хлюпін О.А., Пивоваров О.Г. Прийоми реновації замків з їх пристосуванням під сучасні об'єкти на прикладі замку Свірж // *Теорія та практика дизайну: Збірник наукових праць* – К.:НАУ, 2021.

60. Шашкова І.С., Буравченко С.Г., Хлюпін О.А., Пивоваров О.Г. Способи пристосування старовинних замків до сучасних потреб // *ПОЛІТ. Сучасні проблеми науки. Проблеми розвитку сучасного аеропорту: зб. тез доп. XV міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Київ, 5-9 квіт. 2021 р. – Київ, 2021.

61. *Silvia Soldano, Patrizia Borlizzi, Ph.D., Marco Valle, Ph.D.* Use and re-use of medieval ruins: Report on current state-of-art of use and re-use of medieval ruins. 12/2017
62. Архітектурний простір і архітектурне середовище. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/36747/1/14_84-87.pdf
63. ArchiCAD [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://seniga.ru/sapr/ssapr/83-archicad.html#:~:text=ArchiCAD.>(дата звернення: 12.12.2021). – Назва з екрану.
64. Інформаційне моделювання будівель [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://inlnk.ru/yOOMY3> (дата звернення: 12.12.2021). – Назва з екрана.
65. Какие преимущества дает информационное моделирование зданий? [Електронний ресурс]– Режим доступу: [https://www.autodesk.ru/solutions/bim/benefits-of-bim.](https://www.autodesk.ru/solutions/bim/benefits-of-bim) (дата звернення: 12.12.2021). – Назва з екрана.
66. Климат Львов [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://inlnk.ru/meerlm> (дата звернення: 09.12.2021). – Назва з екрана.
67. Культурна спадщина Києва. Адаптація та реновація в реставрації. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://kyiv-heritage.com/page/adaptaciya-ta-renovaciya-v-restavracii> (дата звернення: 10.12.2021). – Назва з екрана.
68. Незалежний громадський портал. У кам'янці-подільському вирішили розробити концепцію розвитку старого міста [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://ngp-ua.info/2021/07/52368>
69. Пішохідний туризм [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://suzirya-hust.osv.org.ua/gurtok-pishohidnij-turizm-22-54-53-26-06-2019/>
70. Рекуператори повітря з мідним теплообмінником [Електронний ресурс] - Режим доступу: [https://prana.org.ua/.](https://prana.org.ua/) (дата звернення: 09.12.2021). – Назва з екрана.

71. Реставрація пам'яток історії та культури [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://goldartline.com/ua/restavraciya-pamyatnikov-istorii-i-kultury/>

72. Туристичний комплекс [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://ukr-tur.narod.ru/dovidnyk/slovnykk/k1/komplexturyst.htm>

73. Умови та чинники культурного туризму [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/myronov46.htm

74. Фасадне освітлення: види, принципи організації [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://blox.com.ua/fasadne-osvitlennia-vydy-pryntsypu-orhanizatsii.html>

ДОДАТОК А. Копії публікацій

<p>Чапленко Уляна Юрїївна, Булах Ірина Валерїївна Щодо потреби оновлення спортивних закладів..... 230</p> <p>Чередиук Євген Васильович, Коротун Ірина Вадимівна Інтегрований містобудівний розвиток центру міста Гронінген, Нідерланди..... 232</p> <p>Фалєєва Ксеїня Костянтинівна, Чудінов Денис Іванович Адаптація небудованих будівель і споруд в найбільших містах..... 234</p> <p>Фалєєва Ксеїня Костянтинівна, Чудінова Алісія Іванівна Прийомі організації багатифункціональних нічних клубів..... 236</p> <p>Шалейко Валерія Володимирівна, Зінов'єва Олена Сергїївна Завдання сталого розвитку при формуванні середовища зеленої архітектури 238</p> <p>Шашкова Ірина Сергїївна, Буравченко Сергїй Григорович Принципи реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів (на прикладі пам'ятки архітектури - замку XV - XVII ст. У с. Свірж Львівської області) 239</p> <p>Шебек Надія Миколаївна, Михіленко Марта Олександрівна Проблеми соціокультурного розвитку приміської зони Києва..... 241</p> <p>Шереметьєва Вікторія Вячеславівна Напрямки формування науково-просвітницьких центрів 243</p> <p>Щурова Вікторія Анатоліївна Напрямки реконструкції середовища пансіонату «Будинок творчості «Седнів» 245</p> <p>Яблонська Ганна Дмитрівна Безпечка, ізоляція, дистанція в гетерогенному, доступному та дружньому архітектурному просторі. Згадуючи майбутнє..... 246</p> <p>Яблонська Ганна Дмитрівна, Бессараб Олександр Андрійович Формування типово-традиційного міського житла. Архітектура співучасті 248</p> <p>Яблонська Ганна Дмитрівна, Пригодюк Володимир Васильович Формування ком'юніти центрів локально-територіальних спільнот як інструмент підвищення соціально-культурної якості міського середовища..... 250</p> <p>Dominika Kuśniercz-Krupa, Justyna Kobylarczyk, Michał Krupa, Małgorzata Hryniewicz The issue of revalorization of the market squares of historic towns 252</p> <p>Tserkovna Oksana Georhiivna Experience, trends and features of organization of the spaces with fountains in the settlements of Ukraine 254</p> <p>Zhao Hongjuan, Yang Shilin, Shao Meiyu The current aging population and elderly residence problems..... 256</p> <p>Anna Martyka Searching for innovative graphic representations of spatial structures used for steering and planning the development of a city. The case of Rzeszów. 256</p> <p>Секція "ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АРХІТЕКТУРІ" 259</p> <p>Лазарєв Олександр Олександрович Модельовання залізобетонних конструкцій з використанням технології BIM..... 259</p>	<p style="text-align: center;">КІЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ</p> <p style="text-align: center;">ПРОГРАМА ТА ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ</p> <p style="text-align: center;">МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ФОРУМ "Архітектура та Будівництво: нові тенденції і технології. Теорія та практика"</p> <p>VI Міжнародна науково-технічна конференція "Ефективні технології в будівництві"</p> <p>VII Міжнародна науково-технічна конференція "Архітектура історичного Києва. Інформаційні технології"</p> <p>VIII Міжнародна науково-технічна конференція "Нові технології в будівництві"</p> <p style="text-align: right;">КИЇВ - 26-27 ЖОВТНЯ 2021</p>
--	--

УДК 711.4

ПРИНЦИПИ РЕНОВАЦІЙНОГО ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА КУЛЬТУРНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ (НА ПРИКЛАДІ ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ - ЗАМКУ XV - XVII СТ. У С. СВІРЖ-ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Шашкова І. С.
Ст. групи ФАБД, АР-202М, Кафедра архітектури та просторового дизайну
Національний авіаційний університет
shashkovaivna96@ukr.net | http://orcid.org/0000-0003-2489-9308
Буравченко С. Г.
Наук. кер., канд. арх., проф., Кафедра архітектури та просторового дизайну
Національний авіаційний університет
sethii.buravchenko@npp.lnu.edu.ua | http://orcid.org/0000-0001-7862-0494

Україна має багату історичну спадщину, яка має великий потенціал, але не використовується через відсутність потрібних функцій та належного стану експлуатації. Потенціал таких об'єктів у першу чергу стосується їх історичної значущості як пам'ятки, друге – як об'єктів відвідування і сучасного використання. В цьому плані важливим напрямом реновації стає їх інтеграція до культурного життя та впровадження у туристичну галузь. Проблема полягає у виникненні соціальних потреб у використанні замку, які він не спроможні задовольнити без доцільних заходів.

Мета доповіді. Визначення принципів реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів.

Реноваційне формування архітектурного середовища – це створення на основі реновації будівель зовнішній та внутрішній простір, який буде використовуватися для нових, раніше непригнаних йому функцій. Архітектурне середовище історичних будівель має свої особливості, які впливають на шляхи реновації з урахуванням стану збереженості, історичної значущості, потенціалу, потреб сучасного суспільства та тенденцій розвитку технологій. Замкові комплекси відіграють активну роль у формуванні національної ідентичності, тому вони потребують включення у культурне та туристичне життя певного регіону.

В ході дослідження було визначено наступні принципи реноваційного формування архітектурного середовища пам'яток архітектури (на прикладі замків):

- збереження історичного середовища (важливих існуючих пам'яток та поліпшення їх стану);
- підтримування унікальності (створення і внесення елементами міфологізації і автентики, що стають об'єктами тяжіння та характерною особливістю комплексу);
- гармонізації із оточуючим історичним середовищем;
- доцільності нової функції, орієнтування на переважну функціональну спрямованість комплексу (музей, туризм, культурна діяльність, навчально-наукова діяльність, оздоровчо-рекреаційна тощо);
- сумісності нового функціонального наповнення та існуючого архітектурного простору;

- адаптивності та можливості доповнення (перепланування під нові функції, зміна організації функціонального планування, зокрема, формування нових архітектурно-конструктивних систем та їх можливість трансформуватися);
- безпечності експлуатації (безпечність пересування по території комплексу, безпечність використання існуючих приміщень);
- інформатизації середовища (системи навігації по території – аудіо-гиди, вказівки, стенди тощо);
- композиційної цілісності усіх складових об'єкту (збереження композиційно-видових зв'язків);
- спрямування або спеціалізації системи обслуговування (в залежності від видів зв'язків);
- забезпечення необхідної системи обслуговування (в залежності від складових об'єктів комплексу);

Удосконалення та облаштування транспортно-пішохідних систем (доріжок, майданчиків, консольних сходів і оглядових майданчиків) відповідним покриттям.

Застосування визначених принципів є індивідуальними у кожному випадку реновації та залежить від багатьох аспектів, таких як: історико-архітектурна значущість; ступінь збереженості; експлуатаційні можливості; композиційно-просторове рішення; візуально-видові точки і зони сприйняття; містобудівне розташування; туристичні маршрути; захит суспільства; інвестиційні наміри власника історичного об'єкту у використанні об'єкту спадщини.

У цій роботі досліджується важлива проблема пристосування замків під культурно-туристичні комплекси. За результатами проведеного аналізу, визначено принципи реноваційного формування архітектурного середовища культурно-туристичних комплексів (збереження історичного середовища, підтримування унікальності, гармонізації із оточуючим історичним середовищем, доцільності нової функції, адаптивності тощо).

Визначені принципи були застосовані і враховані при розробці проекту за завданням НСАУ «Конкурс на кращу проектну пропозицію реставрації з пристосування під культурно-мистецький центр пам'ятки архітектури національного значення - замку XV - XVII ст. у с. Свірж Львівського району Львівської області».

**СПОСОБИ ПРИСТОСУВАННЯ СТАРОВИННИХ ЗАМКІВ
ДО СУЧАСНИХ ПОТРЕБ**

Шашкова І.С.

*Національний авіаційний університет, Київ
Науковий керівник – І.Буряченко С.Г., проф., канд. арх.
Хлопін О.А., ст. викладач.
Пивоваров О.Г., ст. викладач.*

Ключові слова: замкові комплекси, функції, пристосування, використання.

Актуальність. На сьогоднішній день у всьому світі є актуальною проблема збереження культурної спадщини. Особливо проблематичним є збереження замкових комплексів через брак коштів на їх реконструкцію та реновацію та недостатню функціональність, що обмежує можливості їх використання. Дивлячись на досвід Європи, ми бачимо вирішення цієї проблеми в аналітичному визначенні напрямків подальшого використання та нових функцій повторного використання, що дозволяють пристосувати комплекс для сучасних потреб. Збереження замкових комплексів відбувається шляхом актуалізації їх функцій, інтеграції в сучасне життя суспільства.

Пам'ятки фортифікаційної (оборонної) архітектури займають особливе місце у культурному та культурному розвитку суспільства, а особливо у збереженні культурної спадщини, тому потребують застосування сучасних прийомів формування архітектурного середовища та впровадження нових функцій.

Мета доповіді. Висвітлення засобів та принципів сучасного використання замкових комплексів.

Основні тези.

Використання старовинних замків сьогодні не відповідає своїй первинній функції - оборона та захист території. Для продовження використання з урахуванням сучасних потреб практикуються нові методи та підходи, які полягають в реновації, реінтеграції і реконструкції пам'яток оборонної архітектури. В основному це робиться шляхом впровадження нових функцій. Важливим при впровадженні нових функцій є врахування сезонів року та часу, коли ці функції будуть використовуватися.

Виникає попит на нове використання та пристосування замкових комплексів, які охоплюють такі способи як:

- музефікація (створення експозиційного простору для тимчасових постійних експозицій), як музеїв;
- театралізація (реконструкція історичних подій, відтворення народних ремесел та інш.);
- концертно-фестивальні вистави;
- проведення різних професійних заходів (конференцій, з'їздів, проведення воркшопів, практик для студентів та інш.);

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО АЕРОПОРТУ

41. **Спасіченко К.В., НАУ, Київ**
Характерні моделі доступного житла з врахуванням розташування в системі розселення
Науковий керівник – Буряченко С.Г. к. арх., професор
42. **Спасіченко К.В., НАУ, Київ**
Багатофункціональність сучасних аеропортів
Науковий керівник – Перишаків В.М. д.т.н., професор
43. **Сукач Т., НАУ, Київ**
Передумови появи і поширення автозаправних станцій воднем
Науковий керівник – Дорошенко Ю.О., д-р техн.наук, проф.
44. **Тітова К.В., НАУ, Київ**
Кіберспорт і архітектура: перспектива і перспектива
Науковий керівник – Дорошенко Ю.О., д-р техн.наук, проф.
45. **Хмарук В.О., НАУ, Київ**
Особливості формування спеціалізованих закладів, спрямованих на проживання та соціалізацію осіб похилого віку
Науковий керівник – Аведєва Н.Ю., доц. кан. арх.
46. **Хоменко О.В., НАУ, Київ**
Основні тенденції формування архітектурного образу сучасного офісного комплексу
Науковий керівник – Семикіна О.В., канд. арх., доц.
47. **Чернишова М. О., Коробко К. В., НАУ, Київ**
Концептуальні рішення етапону «Риф» у м.Маріуполь
Науковий керівник – Агєєва Г.М., к.т.н., с.н.с.
48. **Шапранова М.Р., НАУ, Київ**
Особливості архітектурно-планувальної організації навчально-дослідних закладів
Науковий керівник – Бармашина Л.М. канд. архит., доц.
49. **Шашкова І.С., НАУ, Київ**
Способи пристосування старовинних замків до сучасних потреб
Науковий керівник – Буряченко С.Г., проф., канд. арх., Хлопін О.А., ст. викладач, Пивоваров О.Г., ст. викладач.
50. **Шніт Б.В., НАУ, Київ**
Візуальна репрезентація генеру в архітектурному середовищі (на прикладі проекту інтер'єру житлового будинку)
Науковий керівник – Трошкіна О.А., к.арх., доцент

- відтворення народних ремесел, традиційних ручних виробів певної місцевості або культури;

- проведення майстер-класів (з відтворення народних ремесел);
- святкування різних подій (Новий Рік, Різдво, святкування весіль, ювілїв);

- застосування мультимедійних програм для естетичного та нового сприйняття пам'ятки архітектури (створення світлових шоу на фасадах замку).

Для цього є необхідним створення належних умов для обслуговування цих функцій та інфраструктури для їх впровадження.

Вибір нової функції має бути індивідуальним для кожної пам'ятки архітектури, щоб нова функція не тільки захищала ідентичність будівлі, а й забезпечувала значне зростання економічних і соціальних цінностей (щоб робила пам'ятку живою у її використанні та користувалася попитом серед відвідувачів).

Міжнародний досвід доводить, що нові функції впроваджуються у замкові комплекси такими засобами:

- створення нового об'єму на території замку, в якому буде застосовуватися нова функція;

- створення належних умов в існуючих приміщеннях замку для нової функції (реконструкція);

- створення збірно-розбірних конструкцій для нових функцій на території замку (павільйони, сцени);

- створення збірно-розбірних конструкцій для перекриття внутрішніх двориків та просторів замку, для можливості введення нових функцій (концерти, виставки);

- створення систем доріжок та оглядових майданчиків, що полегшує доступ для жителів та туристів до пам'ятки, до труднодоступних місць у замку, для споглядання місцевих краєвидів;

- створення нового об'єму, за межами замку, в якому буде застосовуватися нова функція або навіть цілий комплекс функцій (якщо збереження пам'ятки має обмеження втручання у територію);

- додання нової частини об'єму, що добудовується до руйн з використанням методів аналізую.

Нові функції можуть розміщуватися:

- у автентичних приміщеннях замку (проведення конференцій, майстер-класів, весіль, бенкетів);

- на території замку (театралізація, історичні реконструкції), засобом додавання нових об'ємів за допомогою збірно-розбірних конструкцій (концерти, фестивалі);

- у нових об'ємах - павільйонах (центр для відвідувачів з різними функціями);

- у прибудованій частині;

- зануреними у ландшафт (нові об'єкти) або інтегрованими з ландшафтом

(музейна функція, готельна функція).

А за допомогою створення благоустрою території та розроблення цілісної системи шляхів, що будуть послугувати пагорб, височину, де розташовується замок із оточуючим середовищем (містом, селом та інш.), можна полегшити доступ відвідувачів до пам'ятки та зробити простір замку придатним до зручного використання.

Нові функції можуть бути близькі за тематикою замка та його історії, а можуть бути сучасними, головним критерієм вибору функції є орієнтація на запит (потребу) суспільства та власників цих замкових комплексів. Також важливо, щоб заходи ревіталізації позитивно впливали на стан об'єкту та його використання.

Висновки.

Всі підходи до розміщення нових функцій у пам'ятках оборонної архітектури потребують їх ретельного осмислення та доцільності для різних за типом, розташуванням, ступенем збереженості, та направленістю самого замку.

Втручання у замкові комплекси здійснюються, використовуючи сучасні прийоми та рішення, з великою увагою до деталей та збереження культурного надбання.

Тож можемо зробити висновок, що адаптація старовинних замків до сучасного використання за допомогою нових функцій є дієвим засобом, що вирішує опрацю декілька аспектів: збереження пам'ятки, залучення інвестицій, покращення стану пам'ятки та створення зручних умов для її використання. Щоб замкові комплекси використовувалися, необхідно заздалегідь при впровадженні нової функції передбачати в який сезон та в який час вона буде застосовуватись.

Список використаних джерел:

1. Босенко Є.В. Визначення потенціалу адаптації значних історичних будівель, як способів збереження архітектурної спадщини: дис. на здобуття наукового ступеня канд. арх.. Харківський національний університет будівництва та архітектури, Харків, 2019.
2. Андрусак У.Б. Принципи функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів на прикладі івано-франківської області: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. арх.. Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Харків, 2019.
3. Silvia Soldano, Patrizia Borlizzi, Ph.D., Marco Valle, Ph.D. Use and re-use of medieval ruins: Report on current state-of-art of use and re-use of medieval ruins. 12/2017

References:

1. Bosenko YE.V. (2019) *Identifying the potential for adaptation of significant historic buildings as a way to preserve architectural heritage*: dys. na zdobuttya naukovoho stupenya kand. arkh. Kharkiv: KHNUBA [in Ukrainian]
2. Andrusyak U.B. (2019) *Principles of functional-planning reorganization of castle complexes on the example of Ivano-Frankivsk region*: avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovoho stupenya kand. arkh. Kharkiv: KHNUMH [in Ukrainian]
3. Silvia Soldano, Patrizia Borlizzi, Ph.D., Marco Valle, Ph.D. (2017) *Use and re-use of medieval ruins*: Report on current state-of-art of use and re-use of medieval ruins.

- ЛЕТІК**
Ксенія
Владиславівна
МОГИЛА
Вікторія
Володимирівна
НЕСТЕРУК
Іванна
Іванівна
НОВІК
Ганна
Володимирівна
ЛІВОВАРОВ
Олександр
Григорович
ПУСТОВОЙТ
Руслан
Олександрович
РОЖАК-ЛІТВИНЕНКО
Ксенія
Богданівна
СКРІБЕНЕВА
Світлана
Миколаївна
СТЕПАНЧУК
Олександр
Васильович
ТІТОВА
Констанція
Владиславівна
ТРИКОЛЕНКО
Софія
Тарасівна
ХЛЮПІН
Олександр
Анатолійович
ЧЕЛОМБІТЬКО
Віктор
Федорович
ЧЕРНИШОВА
Марія
Олегівна
ШАШКОВА
Ірина
Сергіївна
- ННЦ "Інститут біології та медицини", за спеціальністю садово-паркове господарство, освітня програма ландшафтний дизайн та озеленення, м.Київ, Україна, e-mail: ksusha.letik@gmail.com
- Київський національний університет імені Тараса Шевченка ННЦ «Інститут біології та медицини», кафедра Біологія рослин, м. Київ, Україна, e-mail: vikatopogina17@gmail.com, orcid: 0000-0002-2145-5624
- Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, ННЦ «Інститут біології та медицини», кафедра біології рослин, Київ, Україна, e-mail: ivanna04022002@gmail.com, orcid: 0000-0003-1568-6492
- Національний авіаційний університет, старший викладач кафедри дизайну інтер'єру, м. Київ, Україна, e-mail: hanna.novik@nprp.nau.edu.ua, orcid: 0000-0003-4027-5079
- Старший викладач кафедри архітектури, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, e-mail: adress@gmail.com
- Архітектор, Національний авіаційний університет, Київ, e-mail: gmal97@ukr.net, orcid: 0000-0002-2139-4032
- к.мист., доцент, Національний авіаційний університет, керівник науково-освітнього проекту «Арт-подорожі», м. Київ, Україна, e-mail: ksenia.rozhak-litvinenko@nprp.nau.edu.ua, orcid: 0000-0003-2098-6121
- к.т.н., доцент, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, e-mail: svitlana.skrbeneva@nprp.nau.edu.ua
- д.т.н професор, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, e-mail: olexandr.stepanchuk@nprp.nau.edu.ua, orcid: 0000-0002-2822-3471
- Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, e-mail: konstansiatitova@gmail.com
- кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну інтер'єру Факультету архітектури, будівництва та дизайну Національного авіаційного університету, Київ, Україна e-mail: baronessainred@gothic.com.ua, orcid: 0000-0003-2766-8345
- Старший викладач кафедри архітектури, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, e-mail: ahliupin@ukr.net, orcid: 0000-0003-3959-2700
- кандидат технічних наук, доцент кафедри меліацій систем і технологій Харківський національний університет радіоелектроніки м. Харків, Україна e-mail: viktor.chelombitsko@nure.ua, orcid: 0000-0002-6677-588
- Національний авіаційний університет, Київ, Україна, e-mail: mirtttt.ch@gmail.com, orcid: 0000-0002-6676-9491
- Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, e-mail: i.s.shashkova@gmail.com, orcid: 0000-0003-2489-3308

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ДИЗАЙНУ

Збірник наукових праць
Заснований у 2012 році

ВИПУСК № 23

19 АРХІТЕКТУРА ТА БУДІВНИЦТВО

191 Архітектура та містобудування;
192 Будівництво та цивільна інженерія

02 КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО

022 Дизайн;

023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

206 САДОВО-ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Ландшафтний дизайн організованого середовища

Київ – 2021

<p>[32] Theory and practice of design. Issue 23.2021 Architecture and construction</p> <p>стосування під культурно-нигелський центр пам'ятки архітектури національного значення - замку XV - XVII ст. (ох.№481) у с. Свірж Львівського району Львівської області.</p> <p>Наукова новизна. Виявлено особливості реновації та пристосування замкових комплексів, вперше систематизовано європейський досвід щодо пристосування замків до сучасних потреб.</p> <p>Практична значущість. Практичну цінність мають прийомі реновації та пристосування замкових комплексів до сучасного використання. Застосовано отримані дані при розробленні конкурсного проєкту по пристосуванню пам'ятки архітектури національного значення - замку у с. Свірж Львівської області.</p> <p>Ключові слова: реновація; пристосування; нова функція; замкові комплекси; замок; руйни; замок Свірж; реконструкція; реставрація.</p>	<p>[31] Теорія та практика дизайну. Вип. 23.2021 Архітектура та будівництво</p> <p>DOI: 10.18372/2415-8151.23.16266 УДК 711.4</p>
<p>ВСТУП</p> <p>На сьогоднішній день у всьому світі є актуальною проблема збереження культурної спадщини. Особливо проблематичним є збереження замкових комплексів через брак коштів на їх реновацію та недостатню функціональність, що обмежує можливості їх сучасного використання. Дивлячись на досвід Європи, ми бачимо вирішення цієї проблеми полягає у визначенні напрямків та нових функцій використання, що дозволяють пристосувати комплекси для сучасних потреб. Збереження замкових комплексів відбувається шляхом актуалізації їх функцій, інтеграції в сучасне життя суспільства.</p> <p>АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ</p> <p>Способи збереження та пристосування замкових комплексів до сучасних потреб опрацьовані в роботах дослідників і вчених.</p> <p>Принципи функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів розроблені Андрусак У. Б. [1,2] у своїй праці Андрусак У. Б. Систематизовано замкові комплекси із врахуванням особливостей адаптації їх нових функціональних елементів за такими категоріями:</p> <p>« – I категорія – замкові комплекси, де сучасні функціональні елементи впроваджені безпосередньо всередині оборонних укріплень і споруд;</p> <p>– II категорія – замкові комплекси, де нові функціональні елементи розміщені за межами периметру оборонних укріплень;</p> <p>– III категорія – замкові комплекси, де передбачено водночас обслуговування у межах оборонних споруд і поза межами периметру укріплень» [2, с. 16]</p> <p>У праці Зарічняк А.П., Чернявської С.С. «Фортифікаційні споруди Карпатського регіону Румунії як об'єкт туристичної атракції» [10] були виділені такі напрями європейської практики використання колишніх замкових комплексів та</p> <p>фортифікаційних об'єктів в сучасних умовах: організація екскурсій та туристичних маршрутів; розміщення музейних експозицій, об'єктів рекреаційно-оздоровчого призначення, сувенірних крамниць, закладів громадського харчування, готелів і кемпінгів. Також запропоновано введення додаткових функцій: проведення зустрічей, конференцій, з'їздів; створення науково-методичних центрів, архівів; проведення історичних реконструкцій, театральних вистав, турів, фестивалів, майстер-класів тощо [10, с. 3].</p> <p>У працях Лиско було визначено та обґрунтовано оптимальні способи утилітарного пристосування збережених замкових споруд Івано-Франківської області, а також розглянуто суспільно-туристичну ревіталізацію замків Івано-Франківської області [14,15, 16].</p> <p>Піняжко визначила проблематику в дослідженні фортифікацій Галичини середини XIX століття та показала прийоми їх реставрації та пристосування. [17]</p> <p>Особливості адаптації історичних будівель до сучасного використання, методи визначення можливих шляхів їх пристосування до сучасного використання описав у своїй дисертації Босенко [4]</p> <p>Рекреаційно-туристське використання середньовічних замків і фортець досліджувала у своїй праці Анліко Н. [3]</p> <p>Методи збереження та відновлення палацово-замкових комплексів Прикарпаття розроблені Полутренко У.Б. [18,19].</p> <p>Тезишні Маріямільського замку описує у своїй публікації Рубан [20].</p> <p>Проблематика збереження палацово-паркових комплексів України розглядають у своїй публікації Гнатюк Д.Р. та Яремченко [9].</p> <p>Про музифікацію пам'яток архітектури та містобудування як засіб збереження історико-культурної спадщини описала у своїй роботі Марія Брїч [5].</p>	<p>ПРИЙОМИ РЕНОВАЦІЇ ЗАМКОВИХ КОМПЛЕКСІВ ТА ЇХ ПРИСТУСУВАННЯ ПІД СУЧАСНЕ ВИКОРИСТАННЯ НА ПРИКЛАДІ ЗАМКУ СВІРЖ</p> <p>Буравченко Сергій Григорович¹, Пивоваров Олександр Григорович², Хлюпін Олександр Анатолійович³, Шашкова Ірина Сергіївна⁴</p> <p>¹ Кандидат архітектури, професор кафедри архітектури, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, e-mail: buravchenski@ua.fm, orcid: 0000-0001-7862-0494</p> <p>² Старший викладач кафедри архітектури, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, e-mail: adress@gmail.com</p> <p>³ Старший викладач кафедри архітектури, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, e-mail: ahlu@ua.fm, orcid: 0000-0003-3599-2700</p> <p>⁴ Студентка кафедри архітектури будівництва та дизайну, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна, e-mail: i.s.shashkova@gmail.com, orcid: 0000-0003-2489-9308</p> <p>Анотація. Збереження замкових і фортифікаційних комплексів є однією з актуальних проблем збереження культурної спадщини. Особливо проблематичним є збереження замків через складність пристосування до сучасних функцій, що обмежує можливості їх використання. Досвід Європи демонструє, що вирішення цієї проблеми полягає у визначенні нових функцій, що дозволяють пристосувати пам'ятки архітектури для сучасних потреб.</p> <p>Мета: систематизувати підходи до реновації замкових комплексів та визначення прийомів їх пристосування під сучасне використання. Завданнями дослідження є аналіз вітчизняного та закордонного досвіду реновації і пристосування замків для актуального їх використання та повернення до життя, систематизація прийомів з пристосування замків та їх реновації та активного використання.</p> <p>Методологія. У статті використано традиційні наукові методи порівняльного аналізу і узагальнення позитивного досвіду, аналізу та метод системно-структурного аналізу.</p> <p>Результати. У статті опрацьовано причини занедабання та не використання замків, передумови їх реновації та подання історичного та сучасного. Проведено приклади з практики реновації та пристосування замкових комплексів. Виявлено прийоми, які покращують стан замку, привертають увагу туристів та відвідувачей, і як наслідок – інвестиції та кошти на збереження. Встановлено, що важливу роль у реновації замків грає саме їх привнесена функція, наскільки вона влучна саме для певного об'єкту спадщини. А вже під нові функції ведуться роботи як з реставрації так і використовуються різні прийоми пристосування, облаштування, та оснащення. виявлені прийоми реновації та пристосування замкових комплексів до сучасного використання.</p> <p>Як провадження результату досліджень, авторами цієї статті було розроблено конкурсний проєкт на крашу проєкту пропозицій реставрації з при-</p>
<p>© Буравченко С.Г., Пивоваров О.Г., Хлюпін О.А., Шашкова І.С. Підходи реновації замкових комплексів та їх пристосування під сучасне використання на прикладі Свірж замку. Архітектура та будівництво. 2021. С.31-46. doi: 10.18372/2415-8151.23.16266</p>	<p>© Буравченко С.Г., Пивоваров О.Г., Хлюпін О.А., Шашкова І.С. Підходи реновації замкових комплексів та їх пристосування під сучасне використання на прикладі Свірж замку. Архітектура та будівництво. 2021. С.31-46. doi: 10.18372/2415-8151.23.16266</p>

Воронкова у своїй дисертації розглядає архітектурно-типологічні принципи реставрації бібліотек вищих навчальних закладів України [7]. Реставрація і гуманізація суспільних просторів в міському середовищі описується у праці Вотнова [8].

Закордонні досвід використання заміку у туристичній сфері наводиться у напрацюваннях Кокаревої, Хралішев-Антошків, Шпомачук [11].

Лесик О.В. у своїх публікаціях розглядає принципи реставрації пам'яток архітектури, а також описує замки та монастирі [12, 13].

Сльвія Солдано у своїй праці описала і проаналізувала використання та повторне використання середньовічних руйн [22].

У статті Буравченко С.Г. розглянуто приклади міфологізації середньовічних замків Румунії з прив'язуванням до легенд життєвого шляху Влада Цепеша [6].

Колі простір комплексів зручний у використанні та привабливий, це підтримує замок «в живих» (тобто обжитим) і робить його привабливим для відвідувачів. Нова функція будівлі передбачає знання самої будівлі, її території та громади, щоб визначити найбільш прийнятні шляхи її оновлення.

Доцільність впровадження нових функцій, диктується багатьма факторами: особливостями розміщення, фізичним станом збереження, історією існування та використання, і таким чином як історична значущість об'єкту. І це породжує питання, пов'язані із збереженням автентичності місця. При внесенні нових функцій необхідним стає дотримання послідовного та гармонійного зв'язку між історично-збереженими об'єктами та новими елементами.

Авторами було розглянуто та проаналізовано досвід Європи із пристосування замкових комплексів до актуального використання на прикладі шести замків: замок Ператалада (Іспанія), Единбурзький замок (Велика Британія), замок Помбаль (Португалія), замок Целе (Словенія), замок Трасат (Хорватія), замок Фірано (Данія). Усі ці замки використовуються як об'єкти туризму. Авторами було розроблено схеми розміщення нових функціональних елементів та їх нарочите зображення (Рис. 1-6).

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Реставрація — це комплекс архітектурно-будівельних заходів, які включають в себе часткову або повну реконструкцію будівлі чи приміщення та їх адаптацію до нових умов функціонування та експлуатації; а також комплекс заходів, спрямованих на оновлення методів роботи, способів надання послуг, використання технічних засобів для якісного функціонування архітектурного об'єкта [7, с. 8].

Нова функція об'єкту історичної спадщини має поглибитися з самої будівлі, її історії та типології, виходячи з контексту, в якому вона знаходиться. Завжди доцільно виходити з характеристик

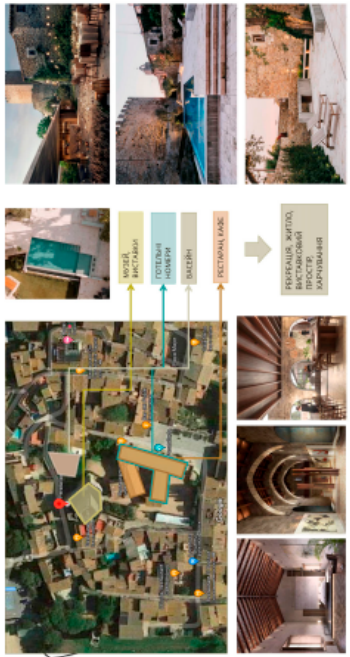

Рис. 1 Замок Ператалада, Месура, Ператалада, Іспанія

Замок Перталада використовується в основному як готельно-туристичний комплекс, для цього було зроблено перепланування окремих частин існуючих споруд. Також біля замку є інформаційно-туристичний центр, багато кафе, ресторанів та барів і готелів. Простір біля вежі

Рис. 2 Единбурзький замок, Шотландія, Велика Британія

Цей замок вперше у стінах руйн залуптив бурзького замку. У цьому замковому комплексі ряд приміщень, пристосовано до функцій обслуговування: два кафе/ресторани, кілька магазинів та численні історичні експонати.

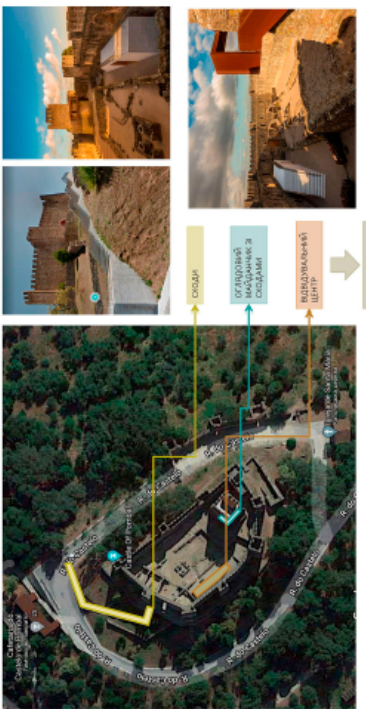

Рис. 3. Замок Помбаль, Португалія

© Буравченко С.Г., Рывачков О.Г., Кіліпін О.А., Шахова І.С. (2021). Methods of renovation of castle complexes and their adaptation for modern use on the example of Szvzh castle. *Architecture and construction*. 2(23). С.31-46. doi: 10.18372/2415-8151.23.16266

У замку Помбаль було додано новий об'єм для відвідувачів та систему сходів, майданчиків та доріжок для зручного сприйняття пам'яток з різних видових точок. Новий об'єм використовується як туристично-інформаційний медіа простір, де можна проводити конференції, лекції та майстер-класи.

Як пристосування замку до концертно-фестивальної функції було зроблено відкритий амфітеатр та площу для сцени, а позаду місць для глядачів до багати приймає оглядовий майданчик зі сходами. У теплі пори року це місце оздоблюється збірною розбірними конструкціями для влаштування різних заходів.

У замку Трсаг створено винний бар та кафе з терасою. Замок активно використовується для різних заходів із застосуванням 3d проєкції на фасадах замку. На зимові свята замок стає прикрасою міста завдяки декоруванню, підсвічуванню, святковим ярмаркам

У 2006 році у замку відкрили музей Messinjer Mountain Museum Firmian, заснований знаменитим альпіністом Райнгольдом Месснером. Він дає уявлення про важливість і значення гір для людей за допомогою постійної експозиції «Зачарована гора».

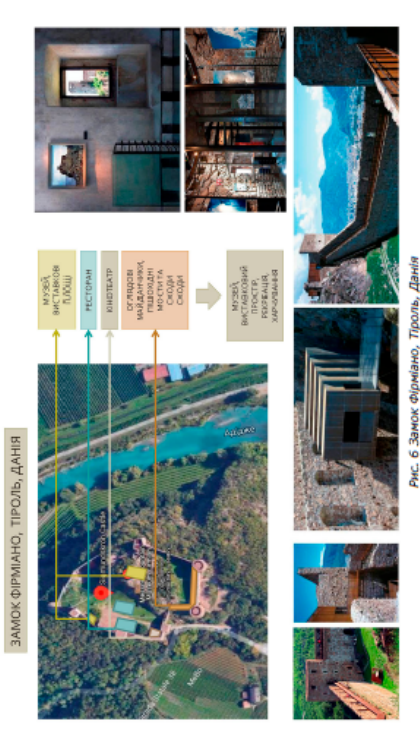

Рис. 4 Верхній замок Целе, Целе, Словенія

Рис. 6 Замок Фірманно, Тріль, Данія

Таблиця 1. Замкові комплекси та їх функціональні елементи (зарубіжний досвід)

Перелік функціональних елементів		Назви замкових комплексів
У межах внутрішнього периметру замку	поза межами периметру замку	
- відвідувальний центр - мультимедійна кімната	- кафе - паркінг - парк для прогулянок - церква	Замок Помбаль, Помбаль, Португалія
- глядацька зала під відкритим небом - літній амфітеатр	- туристично-інформаційний центр - паркінг	Верхній замок Целе, Целе, Словенія
- музей	- готель - відкритий басейн - бар, ресторан - інформаційно-туристичний центр - паркінг	Замок Ператалада, Месура, Ператалада, Іспанія
- інформаційно-туристичний центр	- кафе - винний бар - скульптурна галерея - парк	Фортеця-замок Трсаг, Трсаг, Рієка, Хорватія

Рис. 5 Фортеця-замок Трсаг, Трсаг, Рієка, Хорватія

© Буряченко С.Г., Пивоваров О.Г., Хиліпурін О.А., Шапкова І.С. Прийоми реставрації замкових комплексів та їх пристосування під сучасне використання на прикладі замку Трсаг. Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. Архітектура та будівництво. К.: НАУ, 2021. Вип. 23. С.31-46. doi: 10.18372/2415-8151-23.16266

© Буряченко С.Г., Пивоваров О.Г., Хиліпурін О.А., Шапкова І.С. Прийоми реставрації замкових комплексів та їх пристосування під сучасне використання на прикладі замку Трсаг. Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. Архітектура та будівництво. К.: НАУ, 2021. Вип. 23. С.31-46. doi: 10.18372/2415-8151-23.16266

каплиця - кафе	- історичний музей - національний музей війни	- збірно-розбірні сцена та трибуни - ресторани - сад - паркінг - оглядовий майданчик	Единбурзький замок, Шотландія, Велика Британія
- музей - ресторан - кінотеатр	- оглядові майданчики - відкритий амфітеатр	- паркінг - тенісний клуб - готель	Замок Фірманно (Зігмундскрон), Вольцано, Італія
- готель - церква	- ресторан - тераса	- оглядові майданчики	Замок Д'Емпорда
- музей - вхідний павільйон - церква	- ігровий майданчик - оглядові майданчики	- паркінг - музей - інформаційно-туристичний центр - парк	Замок Хаапсалу, Естонія

актуального використання — фортеця Монджук, Барселона, Іспанія;
- створення видових та оглядових майданчиків, та обладнання їх сходами, ліфтами, поручнями та інш., що покращить сприйняття об'єкту спадщини та розкриває видові точки — Замок Жиронелла, Барселона, Іспанія;
- облаштування та покриття вже існуючих транспортно-пішохідних доріжок відповідним покриттям або створення нових за потреби;
- театралізація, використання різних засобів освітлення, декорування, інформування, театралізація середовища під певну тематику або захід - замок Базено, Трентіно, (Італія);
- створення тимчасових збірно-розбірних систем та споруд для проведення фестивалів, свят, концертів та різних заходів, а також робота сценаріїв їх використання залежно від типу заходів, пори року, кількості відвідувачів (сцена, трибуни, навіси, помости, павільйони, тенти, некрита частина замку або їх покриття);
- створення засобів інформатизації та навігації по замку та його території (інформаційні стенди, дошки, панелі, вказівники по території)
- Замок Одіхам, Гемпшир, Велика Британія;
- використання 3D проєкцій, 3D малюнка та освітлення замку та його території на певні свята та події - Единбурзький замок, Шотландія, Велика Британія.
Крім того можна використати прийом реновації в акому є багато варіантів рішення щодо створення нових об'єктів та об'єктів, що розташовані в іншому місці: використання та зв'язку із іншими частинами замку або комплексу;
- будівництво нового об'єкта на території комплексу (відвідувальний центр замку Помбал, Португалія);
- часткове додавання об'єму до частини замкового комплексу (вхідний павільйон в замку Хаапсалу, Естонія);
- новий об'єм всередині пам'ятки (замок Естлі, північний Уорікшир, Велика Британія);
- новий об'єкт занурений у ландшафт (центр відвідувачів в замку Хаммершус, Данія).
Як впровадження напрацьовані цілі статті на практиці, проаналізовано використання замку Свірж, та запропоновано рішення щодо його пристосування до актуальних потреб використання.
Для того, щоб зрозуміти як краще пристосувати замок Свірж, ми проаналізували те, як він використовувався протягом свого існування. Функція замку Свірж змінювалась:
XV ст. — фортифікація;
XV-XVII ст. — житлова резиденція (у власності польського роду Свіржських — звели основну частину замкових будівель, від яких сьогодні залишилися лише фрагменти)

середина XVII ст. — родовий замок Цетнерів (з'явилися герби Цетнера, відбулося перепланування і модернізація старого замку в стилі ренесансу; архітектор — Павло Гродзиский);
1648 р. — відновлення оборонної функції (під час національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького, Свірзький замок був захоплений козаками його зруйнували і спалили татари, облоги турецько-татарськими військами);
XIX ст. — житловий палац (чим володіли Катарина Старжевська, Віктор Тадеуш, Марія Ласевка, Валер'ян і Клаудія Чайковські, Феліція Кичунович, Дрена Волянська);
1907 по 1930 рр. — замок знаходиться у власності Роберта де Ламезана Саліса (, 1917-1926 рр. Саліс відновив замок і полег після наслідків його руйнації у Першій світовій війні, провів капітальну реставрацію та облаштування фортеці);
70-х роки XX — замок після реставрації використовувався як будинок творчості архітекторів; наприкінці 90-х років XX ст. — Свірзький замок був переданий Національній спілці архітекторів України.
Проаналізувавши історію замку та його власників, можна зробити висновок, що замок в основному використовувався як житлова резиденція.
Замковий комплекс Свірж має такі функції:
- ландшафтно-рекреаційна — територія парку замку та озера;
- житлова — готельні номери у замку;
- сакарна — біля паркової території замку існує церква Святої Трійці та Успіння Богородиці (греко-католицька);
- наукова та навчально-виховна — резиденція, будинок творчості Національної Спілки Архітекторів України (проведення конференцій, зустрічей, семінарів, з'їздів, конкурсів);
- святкування різних подій (оренда замку);
- концертно-фестивальна — проведення різних заходів (етно-фестиваль Svirzh World Music Festival 2009, рок-фестиваль Woodstock Ukraine-2016; фестиваль Livimozart - прем'єра опери Борніняського «Алкіда»; архітектурний фестиваль "Вежа");
- кінематографічна (кінозйомка) - зйомки фільму «Довбуш» Олесь Санін, зйомки фільму «Д'Артаньян і три мушкетери» ж.

Розглянувши та проаналізувавши замки Європи, можна виділити такі способи їх пристосування до сучасних потреб:
- музеєфікація (створення експозиційного простору);
- театралізація (реконструкція історичних подій, відтворення народних ремесел та ін.);
- концертно-фестивальні вистави;
- проведення різних професійних заходів (конференцій, з'їздів, воркшопів, практик для студентів та ін.);
- відтворення народних ремесел, традиційних ручних виробів певної місцевості або культури;
- проведення майстер-класів;
- святкування різних подій (нового року, рідва, весілля, ювілей);
- застосування мультимедійних програм. [20]
Для реалізації нових функцій необхідно створити умови та інфраструктуру для їх обслуговування. Також важливою частиною для реалізації є благоустрій території, розроблення цілісної системи пішохідних і велосипедних оглядових майданчиків, мостів для полегшення перебування відвідувачів.
Ознайомившись із працями з реновації замкових комплексів, можна виділити такі основні методи:
- цілісне відтворення первісного об'єкту пам'ятки;
- консервація;
- адаптація під нові функції (додавання сходов, оглядових майданчиків, оздоблення);
- інтеграція руйн у нову структуру, конструктури об'єкту;
- інтеграція сучасних елементів або частин у існуючі будівлі. [13]

© Буравченко С.Г., Пивоваров О.Г., Хлюпін О.А., Шахова І.С. Прийоми реновації замкових комплексів та їх пристосування під сучасне використання на прикладі замку Свірж. Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. Архітектура та будівництво. К.: НАУ, 2021. Вип. 23. С.31-46. doi: 10.18372/2415-9151.23.16266

Щодо заручкиної практики пристосування замкових комплексів до нового функціонування туристичної направленості можна виділити такі принципи:
- подання або впровадження туристично-рекреаційних функцій, які є основою для розвитку та збереження таких об'єктів;
- розробка туристичних маршрутів, близько розташованих районів та областей по значимим туристичним місцям;
- створення комплексу обслуговування для туризму на території;
- створення системи транспортно-пішохідних зв'язків;
- забезпечення заходів і елементів з безпеки використання існуючих споруд і території;
- створення місць проведення дозвілля: сувенірні крамниці, кафе, ресторани, лекції, бібліотеки та інш.
Прийоми реновації, які можна виділити проаналізувавши практику пристосування замкових комплексів Європи:
- музеєфікація, комплекс робіт пов'язаних зі створенням на базі замку музею — пруський музей Месснера у замку Фірманно, Болцано, Італія;
- адаптація приміщень до тимчасових або постійних виставок та заходів-фортеця Монджук, Барселона, Іспанія;
- мифологізація (зображення в інтер'єрах і коментарях екскурсоводів історичних подій та сюжетів літературних творів, зокрема казок, легенд і епосів) — Замок Бран як місце проживання Влада Цепеша — історичного прототипа графа Дракули — в Румунії;
- заходи по пристосуванню вже існуючих приміщень та об'єктів комплексу до зручного та

© Буравченко С.Г., Пивоваров О.Г., Хлюпін О.А., Шахова І.С. Прийоми реновації замкових комплексів та їх пристосування під сучасне використання на прикладі замку Свірж. Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. Архітектура та будівництво. К.: НАУ, 2021. Вип. 23. С.31-46. doi: 10.18372/2415-9151.23.16266

На основі отриманого досвіду автори статті за завданням НАУ «Конкурс на кращу проектну пропозицію реставрації з пристосування під культурно-містецький центр пам'ятки архітектури національного значення — замку XV - XVII ст. (ох. №481) у с. Свірж Львівського району.

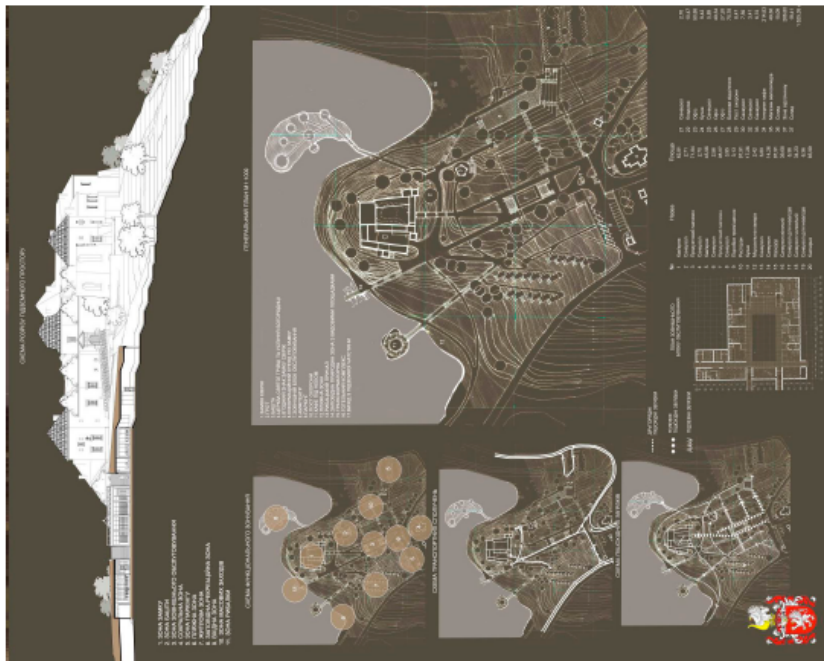

Рис. 13. Матеріали конкурсного проектного рішення щодо пристосування замку у м. Свірж, Львівської області

На рис. 13 схематично зображено рішення щодо генерального плану замку у м. Свірж. Основа концепції авторів проекту полягає у розробленні підземного блоку обслуговування, що забезпечить задоволення потреб відвідувачів (ресторан, сувенірні крамниці, інтернет кафе, велопрокат, санвузли, продуктовий магазин, зона відпочинку, книгарня), та гармонійно вплине на існуючий ландшафт.

© Burawchenko S.G., Pivovarov O.G., Khilopin O.A., Shashkova I.S. (2021). Methods of renovation of castle complexes and their adaptation for modern use on the example of Svirzh castle. *Architecture and construction*. 2(23). С.31-46. doi: 10.18372/2415-8151.23.16266

чення у нові — «Львівське намісто» та «Свірзька Перлина» приверне увагу туристів.

Завдяки зусиллям спільноти архітекторів Національної Спілки Архітекторів та його регіональних організацій розпочато проектно-реставраційні роботи, проведено конкурс на концепцію пристосування замку Свірж. До цього проводились тільки студентські воркшопи та дипломні роботи. Зараз він потрапив у список «Великої реконструкції» і на його реконструкцію виділяються кошти. Фотофіксація використання замку Свірж (рис. 7-12).

створені тимчасові місця харчування. Проходять виступи з реконструкції боїв, фестивалі архітекторів.

Використання замкового комплексу різноманітне, що впливає на розвиток даної громади. Але для більшої прибутковості необхідно розробити та виконати комплекс робіт з реставрації, реконструкції та пристосування комплексу до комфортного та зручного використання, дати відсутні необхідні функції.

Інформаційна реклама, популяризація туристичного маршруту «Золота підкова» та вклю-

Рис. 7. Фото запускання повітряних кулі на фестивалі «Бєжа» у замку Свірж

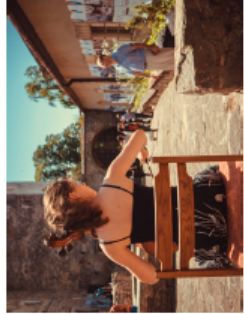

Рис. 10. Фото з фестивалю «Бєжа» у замку Свірж

Рис. 8. Фото зі зйомок фільму «Давбуш» у замку Свірж

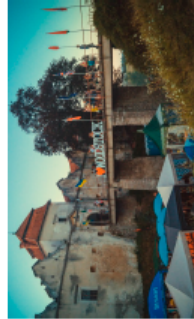

Рис. 11. Фото з рок-фестивалю Woodstock Ukraine-2016 у замку Свірж

Рис. 9. Фото прем'єри опери Бортинського «Аїда» з фестивалю Mivlosart у замку Свірж

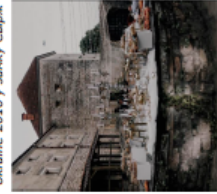

Рис. 12. Влаштування весілля у Нижньому подвір'ї замку Свірж

© Burawchenko S.G., Pivovarov O.G., Khilopin O.A., Shashkova I.S. (2021). Methods of renovation of castle complexes and their adaptation for modern use on the example of Svirzh castle. *Architecture and construction*. 2(23). С.31-46. doi: 10.18372/2415-8151.23.16266

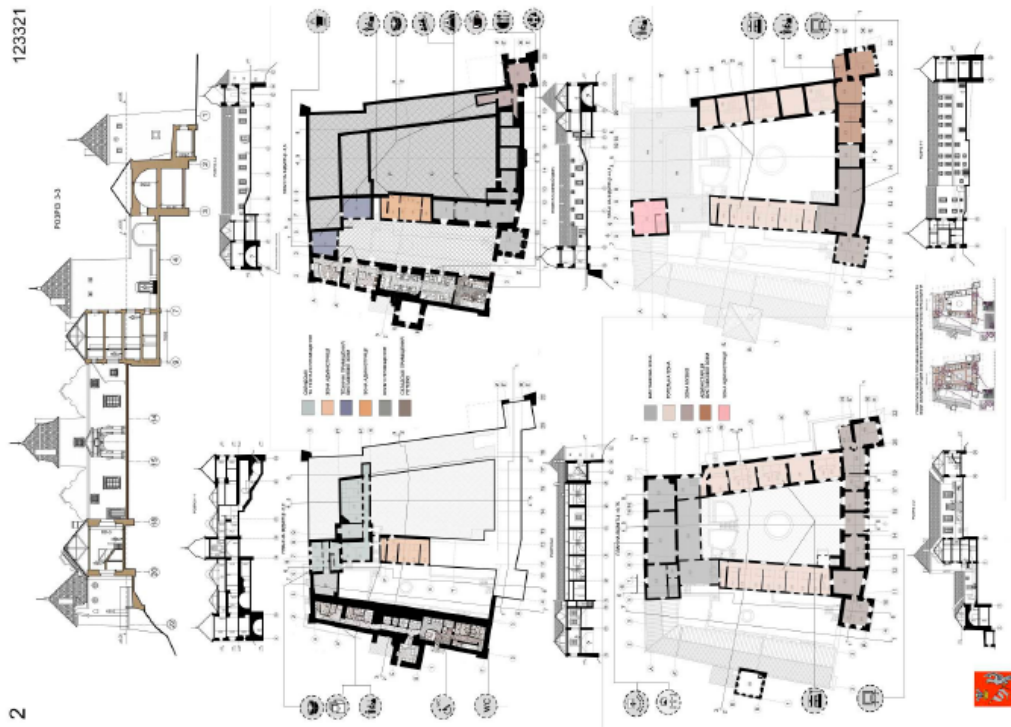

Рис. 18. Планувальні рішення конкурсного проєкту по пристосуванню замку у м. Свірж до актуального використання

© Burevchenko S.G., Pivovarov O.G., Khilupin O.A., Shashkova I.S. (2021). Methods of renovation of castle complexes and their adaptation for modern use on the example of Svirzh Castle. Architecture and construction. 2(23). С.31-46, doi: 10.18372/2415-8151.23.16266

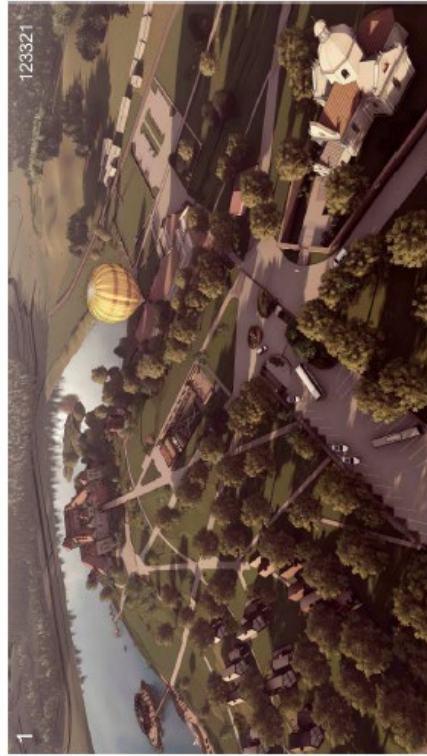

Рис. 14. Перспективне зображення конкурсного проєкту щодо пристосування замку у м. Свірж Львівської області

Рис. 15. Перспективне зображення відної групи

Рис. 16. Перспективне зображення пізнього блоку обслуговування

Рис. 17. Перспективне зображення відкритого амфітеатру

Рис. 18. Перспективне зображення із в'їзним знаком

© Burevchenko S.G., Pivovarov O.G., Khilupin O.A., Shashkova I.S. Проблеми реконструкції замкових комплексів та їх пристосування для сучасного використання на прикладі Замку Свірж. Архітектура та будівництво. К.: НАУ, 2021. Вип. 23. С.31-46, doi: 10.18372/2415-8151.23.16266

[6] Буравченко С. Г., Куліш Н. // Свідани Дракулі / Буравченко С. Г., Куліш Н. // Особняк 2(49). - 2008. - С. 9-24.

[7] Воронкова І. С. Архитектурно-типологічні принципи реновації бібліотек вищих навчальних закладів України. автореф. дис. канд. : докт. : 26.11.2016 / Воронкова І. С.; Національний університет «Львівська політехніка» - Львів, 2016. - 21 с.

[8] Політурко М. А. Реновація і гуманізація суспільних просторів в міському середовищі: монографія / М. А. Політурко; Харків. нац. ун-т іпр. госп.-ва ім. А. Н. Бекетова.-Харків: ХНУХ ім. А. Н. Бекетова, 2015.-153 с. ISBN 978-966-695-353-0

[9] Глазук Л.Р., Яремченко О.Ю. Проблематика збереження палацово-паркових комплексів України. Теорія та практика дизайну. - Вип. 20. С.39-47. doi:10.18372/2415-8151.21.15059 [In Ukrainian]

[10] Зеріньок А. Л., Червильська С.С. Фортифікаційні споруди карпатського регіону Румунії як об'єкт туристичної атракції. УДК 338.48 (498) ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Карпатський край 2018 1.-2(12-13) стор. 194

[11] Кокарева О.І., Храплива-Антошків Н.Л., Шпонадарук В.В. Закордонний досвід використання замків в туристичній сфері // Замковий туризм Тернопільської області: проблеми та перспективи розвитку: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (М. Тернопіль, 4 трав. 2012 р.). Тернопіль, 2012. - С. 142 - 145.

[12] Лесько О.В. Принципи реставрації пам'яток архітектури. Традиції та новаторство // Українська академія мистецтва. - Вип. 21. - 2013. - С. 97 - 103.

[13] Лесько О. В. Замки та монастирі України. - Львів, 1993. - С. 74-75.

[14] Лисий І.О. Пути туристичної адаптації пам'яток замкової архітектури України // World Science in 2016: Results: Proceedings of II International scientific conference (Morrisville, January 26, 2017). Morrisville: Lulu Press, 2017. Pp. 38 - 42.

[15] Лисий І. Суспільно-туристична ревіталізація замків Івано-Франківської області: досвід і перспективи. УДК 379.82:908(477.86)

[16] Лисий І.О. Проблематика етнотуристичного використання замків Івано-Франківської області // Карпатський край. - Вип. 1 (4). - 2014. - С. 117 - 123.

[17] Ляшко Т. Реставрація та сучасне використання фортифікаційних об'єктів Галичини середини XIX століття // Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичних фортифікацій: збірн. наук. праць за результатами 4-ої Міжнар. конф. - 31 трав. 2012 г. Львів. політехнік. Publishing House, 2013. - P. 114 - 118. [In Ukrainian]

[18] Політурко М.А. Методи збереження та відновлення палацово-замкових комплексів Прыкарпаття [Methods of preservation and restoration of palace and castle complexes of Prykarpattia] Suchasni problemi arkhitektury ta mistobuduvannya. - Vyp. 37. - 2014. - S. 255 - 262. [In Ukrainian]

[19] Політурко І.В. Замок Черторайський в Чехемі (чеськ. перспективу встановлення у відношеннях з рекреаційно-туристичним простором Західної України (Черторайський замок в Чехемі): перспективи встановлення і включення в рекреаційно-туристичне простором Західної України // Традиції та сучасне: стан і перспективи культури і мистецтва: матер. Міжнародн. наук.-практ. конференції. - Львів, 2016. - С. 114 - 118.

[20] Буравченко С.Г., Куліш Н. // Свідани Дракулі / Буравченко С. Г., Куліш Н. // Особняк 2(49). - 2008. - С. 9-24.

© Buravchenko S.G., Kulish N. // Svidani Drakuli / Buravchenko S.G., Kulish N. // Osobnyak 2(49). - 2008. - S. 9-24.

ВИСНОВКИ

Підсумуючи вище наведене можна зробити висновок, що прийоми реновації та пристосування замкових комплексів набувають особливий актуальності. Своїми досвід пропонуємо низку способів, які можна зробити замком центром тяжіння для відвідувачів, особливості та символіку певного села, міста, області, що залучає додаткові інвестиції та привабливі.

Проаналізувавши досвід із пристосування замкових комплексів під сучасне використання, можна виділити прийоми, що використовуються найчастіше: музефікація, театралізація, міфологізація, створення готелю на території комплексу або біля неї, кафе та ресторанів, улаштування системи доріжок, сходів та оглядових майданчиків, замовлення і забезпечення трансферів, мультимедійні збірники-розбірники конструкцій для проведення фестивалів, використання світлових інсталяцій та проєкцій на фасадах замків, також важливим є розміщення сувенірів та продукції

вищ. краніночок, місць для паркування авто. При цих усіх прийомах потрібно передбачати санітарні, доступність людей з інвалідністю при відвідуванні замків, підтримувати належний стан приміщень та обслуговування, інформаційні стенди для навігації по території цих комплексів.

Впровадження результатів дослідження було апробовано при розробленні проекту реконструкції замку Сейрж. У проєкті було запропоновано ввести підземний простір із новими функціями обслуговування, який би не заважав сприйняттю самого замку, зробити парковки для автобусів та машин, побудувати на території комплексу готельні кошти для відпочиваючих, облаштувати пляж для комфортного відпочинку, влаштування на острові альтанки, а на іншому острові, що знаходиться у заболоченій місцевості — пішохідні мостики та оглядові майданчики та зафіксувати заповідно-рекреаційну зону. Також у роботі розроблено пристосування Південно-Західного корпусу замку під ресторанну функцію та під архітектурні майстерні.

REFERENCES

[1] Андрусюк У.Б. Рынцур у функціонально-планувальній тематизації замкових комплексів на прикладі Івано-Франківської області [Principles of functional-planning tematization of castle complexes on the example of Ivano-Frankivsk region]. Київський ін. А. Н. Бекетова, Київ, 2019. [In Ukrainian]

[2] Андрусюк У. Б. Рынцур у функціонально-планувальній тематизації замкових комплексів у історичній території національного технічного парку в Івано-Франківській області [Principles of functional-planning tematization of castle complexes in the historical territory of the national technical park in Ivano-Frankivsk region]. ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-5312-5016. DOI: https://doi.org/10.31435/rsosball_conf/300120217383 [In Ukrainian]

[3] Анпіко М. Середньовічні замки і фортеці. Рекреаційно-туристське використання [Medieval castles and fortresses. Recreational and tourist use]. Кремень, 2011. - С.15-18. [In Ukrainian]

[4] Босенко Я.Е.В. Вызначення потенціалу адаптації значущих історичних будівель, як способів збереження архітектурної спадщини [Determining the adaptation potential of significant historic buildings as a way to preserve the architectural heritage]. HNUBA, Київ, 2019. [In Ukrainian]

[5] Врчун М. Музефікація пам'яток архітектури та урбан-планінг як засіб збереження історико-культурної спадщини [Historical and cultural studies. - Vol. 2, Num. 1. - S. 31-35. [In Ukrainian]

[6] Buravchenko S. H., Kulish N. In the footsteps of Dracula / Buravchenko SG, Kulish N. // Person 2 (49). - 2008. - P. 9-24. [In Ukrainian]

[7] Voronkova I. S. Arkhitekturno-tipologichni pryntsyzy renovatsiyi bibliotek vyschychkh navchalnykh zakladiv Ukrainy [Architectural and typological principles of renovation of libraries of higher educational institutions of Ukraine] Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika» - Lviv, 2016. - 21 s. [In Ukrainian]

ЛИТЕРАТУРА

[1] Андрусюк У.Б. Принципи функціонально-планувальної реорганізації замкових комплексів на прикладі Івано-Франківської області: автореф. дис. - канд. арх. Харківський національний університет імені О.М. Бекетова, Харків, 2019.

[2] Андрусюк У. Б. Принципи функціонально-територіальної реорганізації замкових комплексів у історичній території національного технічного парку в Івано-Франківській області. канд. арх., доцент, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківськ, Україна, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-5312-5016 DOI: https://doi.org/10.31435/rsosball_conf/300120217383 Режим доступу: https://conferences.rsosball.pp/index.php/conf/catalog/download/8/13/293/17inline=1

[3] Анпіко М. П. Середньовічні замки і фортеці. Рекреаційно-туристське використання / Н.П. Анпіко // Креативство, географія, туризм. - №20, травень 2011. - С.15-18.

[4] Босенко Я.Е.В. Вызначення потенціалу адаптації значущих історичних будівель, як способів збереження архітектурної спадщини: дис. на здобуття наукового ступеня канд. арх., Харківський національний університет будівництва та архітектури, Харків, 2019.

[5] Врчун М. Музефікація пам'яток архітектури та містобудування як засіб збереження історико-культурної спадщини / М. Врчун // Historical and cultural studies. - 2015. - Vol. 2, Num. 1. - С. 31-35. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hcs_2015_2_1_9.

© Buravchenko S.G., Kulish N. // Svidani Drakuli / Buravchenko S. G., Kulish N. // Osobnyak 2(49). - 2008. - S. 9-24.

систематизован європейській опыт адаптации замков под современные объекты.

Практическая значимость. Практическую ценность имеют приемы реставрации и приспособления замков. Полученные данные применены при разработке конкурсного проекта по приспособлению под культурно-туристический комплекс и дом творчества Национального союза архитекторов Украины — памятника архитектуры национального значения — замка в с. Свириж Львовской области.

Ключевые слова: реставрация; приспособление; новая функция; замковые комплексы; замок; реконструкция; реставрация.

AUTHOR'S NOTE:

Buravchenko S.G., candidate of architecture, professor of architecture, Faculty of architecture, construction and design, National Aviation University, Kyiv, Ukraine, e-mail: buravch1@i.ua

Pivovarov O.G., senior lecturer of architecture, construction and design, Faculty of architecture, construction and design, Kyiv, Ukraine, e-mail: address@gmail.com

ABSTRACT

Buravchenko S. G., Pivovarov O.G., Khlupin O. A., Shashkova I. S. Methods of castles renovating with their adaptation to modern objects on the example of the Svirzh castle. The modern use of castles is especially problematic due to the complexity of their functional adaptation. The experience of Europe shows that the solution to this problem is to define new functions to adapt architectural monuments to modern needs.

The aim of the author's research was to determine approaches to the renovation of castles and to determine the methods of their adaptation to modern objects.

Methods. The article uses traditional scientific methods of comparative analysis, generalization of positive experience and the method of structural analysis. The objective of the research is to analyze domestic and foreign experience in renovating locks, systematizing techniques for adjusting locks

Results. The article deals with the reasons for the abandonment and non-use of castles, the prerequisites for their renovation and the combination of the historical and the modern. The examples of the practice of renovation of castles are analyzed. Revealed techniques that improve the condition of the castle, which attract the attention of tourists and visitors, and as a result — investments and funds for preservation. An important role in the renovation of castles is played by their introduced function, as far as it is accurate for a certain heritage site. For the new functions, restoration work is being carried out, as well as various adaptation techniques are used.

Scientific novelty. The features of the renovation of castle complexes are revealed, for the first time the European experience of adapting castles to modern facilities is systematized.

Practical significance. The methods of renovation and adaptation of castles are of

практичної вартості. Отримані дані застосовані при розробці конкурсного проекту по пристосуванню під культурно-туристичний комплекс і дім творчості Національного союзу архітекторів України — пам'ятника архітектури національного значення — замка в с. Свириж Львівської області.

Ключові слова: реставрація; пристосування; нова функція; замкові комплекси; замок; реконструкція; реставрація.

АННОТАЦИЯ

Буравченко С. Г., Пивоваров О. Г., Хлюпин О. А., Шашкова И. С. Приемы реставрации замков с их приспособлением под современные объекты на примере замка Свириж. Реставрация замковых и фортификационных комплексов является одной из актуальных проблем сохранения культурного наследия. Особенно проблематичным является современное использование замков из-за сложности их функциональной адаптации. Опыт Европы показывает, что решение этой проблемы состоит в определении новых функций, позволяющих приспособить памятники архитектуры для современных нужд.

Целью авторского исследования являлось определение подходов к реставрации замков и определение приемов их приспособления под современные объекты. Задачей исследования является анализ отечественного и зарубежного опыта реставрации замков, систематизация приемов по приспособлению замков.

Методы. В статье использованы традиционные научные методы сравнительного анализа, обобщения положительного опыта и метод структурно-структурного анализа.

Результаты. В статье проработаны приемы заброшенности и неиспользования замков, предпосылки их реставрации и сочетания исторического и современного. Проанализированы примеры практики реставрации и приспособления замков. Выявлены приемы, улучшающие состояние замка, которые привлекают внимание туристов и посетителей, и как следствие — инвестиции и средства на сохранение. Установлено, что важную роль в реставрации замков играет именно их примененная функция, насколько она точна для определенного объекта наследия. Под новые функции ведутся работы по реставрации, а также используются разные приемы приспособления. Выявлены приемы реставрации замковых комплексов.

Научная новизна. Выявлены особенности реставрации замковых комплексов, впервые

стаття подана до редакції 04.10.2021р.
Стаття прийнята до друку 10.10.2021р.

© Buravchenko S.G., Pivovarov O.G., Khlupin O.A., Shashkova I.S. (2021). Methods of renovation of castle complexes and their adaptation for modern use on the example of Svirzh castle. *Architecture and construction*. 2(23). С.31-46. doi: 10.18372/2415-8151.23.16266

conf. (г. Минск, 28 - 29 ноября 2013 г.), Минск, 2013. - С. 71 - 75.

[20] Rukan V. Tsennitsi Mariupol'skoho zamku [Secrets of Mariupol Castle] Руканська Правда. - 2003. - 21 (13272). - Р. 3, 8. [In Ukrainian]

[21] Shashkova I.S. Sposoby prystosuvannya starovyynykh zamkiv do suchasnykh potreb [Ways to adapt ancient castles to modern needs] POLT.Challenges of science today. К.: НАУ - 2021. [In Ukrainian]

[22] Silvia Soldano, Patricia Bortizzi, Ph.D., Marco Valle, Ph.D. Use and re-use of medieval ruins: Report on current state-of-art of use and re-use of medieval ruins. 12/2017 [In English]

scientific-practical conf. Minsk, 2013. - P. 71 - 75. [In Ukrainian]

[20] Rukan V. Tsennitsi Mariupol'skoho zamku [Secrets of Mariupol Castle] Руканська Правда. - 2003. - 21 (13272). - Р. 3, 8. [In Ukrainian]

[21] Shashkova I.S. Sposoby prystosuvannya starovyynykh zamkiv do suchasnykh potreb [Ways to adapt ancient castles to modern needs] POLT.Challenges of science today. К.: НАУ - 2021. [In Ukrainian]

[22] Silvia Soldano, Patricia Bortizzi, Ph.D., Marco Valle, Ph.D. Use and re-use of medieval ruins: Report on current state-of-art of use and re-use of medieval ruins. 12/2017 [In English]

АННОТАЦИЯ

Буравченко С. Г., Пивоваров О. Г., Хлюпин О. А., Шашкова И. С. Приемы реставрации замков с их приспособлением под современные объекты на примере замка Свириж. Реставрация замковых и фортификационных комплексов является одной из актуальных проблем сохранения культурного наследия. Особенно проблематичным является современное использование замков из-за сложности их функциональной адаптации. Опыт Европы показывает, что решение этой проблемы состоит в определении новых функций, позволяющих приспособить памятники архитектуры для современных нужд.

Целью авторского исследования являлось определение подходов к реставрации замков и определение приемов их приспособления под современные объекты. Задачей исследования является анализ отечественного и зарубежного опыта реставрации замков, систематизация приемов по приспособлению замков.

Методы. В статье использованы традиционные научные методы сравнительного анализа, обобщения положительного опыта и метод структурно-структурного анализа.

Результаты. В статье проработаны приемы заброшенности и неиспользования замков, предпосылки их реставрации и сочетания исторического и современного. Проанализированы примеры практики реставрации и приспособления замков. Выявлены приемы, улучшающие состояние замка, которые привлекают внимание туристов и посетителей, и как следствие — инвестиции и средства на сохранение. Установлено, что важную роль в реставрации замков играет именно их примененная функция, насколько она точна для определенного объекта наследия. Под новые функции ведутся работы по реставрации, а также используются разные приемы приспособления. Выявлены приемы реставрации замковых комплексов.

Научная новизна. Выявлены особенности реставрации замковых комплексов, впервые

стаття подана до редакції 04.10.2021р.
Стаття прийнята до друку 10.10.2021р.

© Buravchenko S.G., Pivovarov O.G., Khlupin O.A., Shashkova I.S. (2021). Methods of renovation of castle complexes and their adaptation for modern use on the example of Svirzh castle. *Architecture and construction*. 2(23). С.31-46. doi: 10.18372/2415-8151.23.16266

«Блаванд-Бункер» в Данії, створений бюро BIG, передбачає включення в архітектурну композицію спадщини військового минулого. «Архітектура Тіріцца, - пояснює автор проекту Б'ярке Інґельс, являє собою саму антитезу бункеру. Масивному герметичному об'єкту протистоять легкість і відкриття нового музею». Галереї інтегровані в дюни, як відкрита оаза на піску - навмисний контраст з бетонним монолітом нацистської фортеці. Музей став новим місцем культурних зустрічей.

В цьому об'єкті застосовувався прийом протиставлення нової легкої будівлі музею, що гармонічно вписана в ландшафт, до існуючого масивного та важкого бункера.

3. Музей наскельного живопису «Ласко IX», Монгін'як, Франція. Бюро Snohetta. 2016. Музей створений як органічне продовження горбистого рельєфу. У музеї знаходяться практично повні копії розписів печери Ласко (Зал биків, Осьова галерея, Прохід, Вал, Ансида та Неф). Простір музею створений із застосуванням високотехнологічних засобів подачі інформації - від ретельно розписаної вручну копії печери до виставок віртуальної реальності. Центр обладнаний сучасними комп'ютеризованими засобами презентації, існує можливість зануритись у історію наскального живопису за допомогою 3D-стереоскопічних окулярів та гри світла, звуку, предметів та фільму. Зали, присвячені історії наскального живопису, забезпечені інтерактивними панелями і мультимедійним гідом.

На відміну від музею в традиційному значенні цього слова, центр інтерпретації занурює відвідувача у атмосферу архаїчного мистецтва, використовуючи інноваційні способи подачі інформації.

4. Музей мистецтв Чічу, острів Наосіма, Японія. Тадао Андо. 2004. Назва музею "Chichu Bijutsukan" буквально перекладається як "Музей мистецтв в землі". Основні об'єкти музею Чічу розташовуються під землею, що демонструє прагнення автора проекту до гармонійного поєднання архітектури та природи. Цей простір був створений для експозиції невеликої кількості творів мистецтва, серед яких «Водяні лілії» Клода Моне, масштабна інсталяція Уолтера Де Марія і кілька робіт мага світла і кольору Джеймса Таррелла. Відвідувач повільно долає коридори, з масивних бетонних стін, що чергуються з отворами для світла, з яких відкривається вид на небо. Ландшафт переживав від світових і просторових контрастів і від споглядання мистецтва завершується величним красивом на море.

Музей пропонує переосмислити стосунки відвідувача з природою та продемонструвати засоби сприйняття сучасного мистецтва.

ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНОГО МУЗЕЮ

Шашковій І.С.

Національний авіаційний університет, Київ
Наукowej керівник – Бураченко С.Г., *Д-р техн. наук, проф.*

Актуальність. Зважаючи на це постає проблема неактуальності та не популярності музеїв у їх класичній формі, що призводять до втрати інтересу до культурної спадщини. Сучасна архітектура з її новими технічними можливостями яскраво відображається в архітектурі музеїв. Музеї займають особливе місце у духовному та культурному розвитку суспільства, тому потребують застосування сучасних прийомів формування архітектурного середовища, що у свою чергу впливає на якість взаємодії суспільства та музею. Музей у сучасному суспільстві стає центром громадської активності та центром духовного та культурного розвитку.

Мета доповіді. Визначення прийомів формування архітектурного середовища музеїв на тлі розвитку сучасних технологій та інновацій.

Основні тези.

Архітектурне середовище музеїв формується, з урахуванням сучасного суспільства та тенденцій розвитку науки і технологій. Сучасні музеї займають більш активну роль у формуванні особистості і стають поліфункціональними історико-культурними та дозвілєвими центрами. Використовуючи ці підходи, розглянемо деякі музеї та прийоми організації їх архітектурного середовища.

Об'єктами дослідження стали такі музеї світу:

1. Музей Бісбосх. Національний парк де Бісбосх, Веркендам, Нідерланди. Студія Марко Вермеулен. 2015. Це екологічний музей із зеленим дахом гексагональної форми, в якому відвідувачі можуть взаємодіяти із водою та природою.

У межах проекту була створена модель Biesbosch з польдерів, дамби та струмків. Протягом півгодинного циклу вода змінюється від "надзвичайно низького" до "надзвичайно високого". Діти та дорослі здатні змінювати хід води за допомогою різних видів гірок та замків.

В цьому об'єкті застосовувався прийом відкритого простору, розчиненості в оточенні та гармонізації із навколишнім середовищем, а також застосовувалась ідея сучасного простору для проведення тимчасових виставок та інших заходів.

2. Датський музей «Тіріцца». Блаванд, Данія. Бюро Б'ярке Інґельс BIG. 2014. Проект нового музею Другої світової війни

5. Військово-історичний музей в Дрездені, Німеччина.

Даніель Лібекінд. 2011. Величезний клиноподібний об'єм з бетону, сталі і скла пронизує симетричний класицистичний фасад історичної будівлі арсеналу. Конструкція вагою близько 140 тон увінчана панорамним майданчиком, розташованою на висоті 30 м, звідки відкриваються краєвиди Дрездена.

У цьому музеї використовуватися прийом поєднання сучасної та класичної архітектури, і створення простору на контрасті.

6. Музей Соломона Гуттенхайма у Нью-Йорку, США. Френк Ллойд Райт. 1959. Головним об'ємом будівлі є перегорнутий конус, розділений ярусами по горизонталі. В основі його внутрішнього простору є атриум, навколо якого розташований закруглений пандус, що направляє відвідувача уздовж експозиції – зверху вниз по спіралі. Білий колір будівлі, скляна стеля атриуму і величезні вікна забезпечують надходження світла всередину будівлі, створюючи сприятливі умови для огляду експозиції. Музей контрастує із навколишньою забудовою.

Висновки.

Проаналізувавши архітектурне середовище сучасних музеїв, можна виділити основні прийоми їх формування, а саме:

- створення унікального об'єкту, концепції, що формує унікальне архітектурне середовище як навколо музею так і в середині нього;
- забезпечення високого рівня комунікацій відвідувача та експозиції, ненав'язливості та невимушеності взаємодії відвідувача із інформацією (нове сприйняття реальності, швидкість засвоєння та передачі інформації);
- застосування інноваційних технологій (інтерактивність), що створює зв'язок між відвідувачем та музеєм;
- створення вільного простору експозиційної зони, що робить зручним розміщення тимчасових виставок та можливість проведення різних заходів;
- гармонійне поєднання архітектурного середовища музею із його навколишнім оточенням, наближення до візуальної гармонії з природою;
- застосування екологічно-чистих матеріалів;
- наповнення архітектурного середовища музею символами;
- надання належного стану благоустрою території музею, що відповідає б сучасним тенденціям;
- створення умов для проведення різних культурних театралізованих заходів: костюмованих екскурсій, реконструкцій історичних подій, відтворення народних ремесел, проведення етнографічно-історичних свят, проведення міських свят.

ДОДАТОК Б

Фотофіксація

Рис. Б.1. Фотофіксація

Рис. Б.2. Фотофіксація

Рис. Б.3. Фотофіксація

Рис. Б.4. Фотофіксація

Рис. Б.5. Фотофіксація

Рис. Б.6. Фотофіксація